

Maa- ja metsätalous-
ministeriö

Maaseutuohjelma 2014-2020 – neuvontatoimenpiteen arviointi

Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 2019:12

Maaseutuohjelma 2014-2020 – neuvontatoimenpiteen arviointi

Maa- ja metsätalousministeriö

ISBN: 978-952-366-001-4

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2019

Kuvailulehti

Julkaisija	Maa- ja metsätalousministeriö	5.4.2019	
Tekijät	Sari Rannanpää, MDI (toim.), Tommi Ranta, MDI , Satu Tolonen, MDI		
Julkaisun nimi	Maaseutuohjelma 2014-2020 – neuvontatoimenpiteen arviointi		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 2019:12		
Diaari/hankenumero	1254/07.01.00/2016	Teema	
ISBN PDF	978-952-366-001-4	ISSN PDF	1797-397X
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-366-001-4		
Sivumäärä	89	Kieli	suomi
Asiasanat	Maatalouspolitiikka, neuvonta, vaikutukset, maanviljelijä		
Tiivistelmä	<p>Arviointi selvitti Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman 2014–2020 neuvontatoimenpiteen toteutusta, tuloksia ja alustavia vaikutuksia. Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelma on osa yhteistä maatalouspolitiikka (CAP)</p> <p>Maa- ja metsätalousministeriön tilaama arviointi käynnistettiin vuonna 2016, ja se toteutettiin kolmessa osassa. Kolmivuotisen arvioinnin toteutti aluekehittämisen konsulttitoimisto MDI yhdessä Avaintaito Osuuskunta Suomen kanssa.</p> <p>Tässä esitetään arvio neuvonnan tarpeellisuudesta, hyödyistä ja hallinnoinnista. Lisäksi arvioidaan neuvontajärjestelmän toimivuutta ja alustavia vaikutuksia. Loppuraportissa tarkastellaan neuvontatoimenpidettä sekä yleisesti että alueellisesta näkökulmasta ja tuotantosuunnittain. Lisäksi paneudutaan tilaneuvojien alueelliseen ja temaattiseen jakaumaan. Raportissa esitetään myös arvioita toimenpiteelle asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta sekä arviointihavaintoihin perustuvat päätelmät ja suositukset. Tähän loppuraporttiin on koottu neuvontatoimenpidettä koskevat tiedot vuoden 2018 loppuun saakka.</p>		
Kustantaja	Maa- ja metsätalousministeriö		
Julkaisun myynti/ jakaja	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Presentationsblad

Utgivare	Jord- och skogsbruksministeriet	5.4.2019	
Författare			
Publikationens titel	Maaseutuohjelma 2014-2020 – neuvontatoimenpiteen arviointi (Landsbygdsprogrammet 2014–2020 – utvärdering av rådgivningsåtgärden)		
Publikationsseriens namn och nummer	Jord- och skogsbruksministeriets arbetsgruppspromemoria 2019:12		
Register number	1254/07.01.00/2016	Subject	
ISBN PDF	978-952-366-001-4	ISSN PDF	1797-397X
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-366-001-4		
Sidantal	89	Språk	Finska
Nyckelord	Jordbrukspolitik, rådgivning, verkningar, jordbrukare		
Referat	<p>Utvärderingen redde ut genomförandet, resultaten och de preliminära verkningarna av rådgivningsåtgärden i Programmet för utveckling av landsbygden i Fastlandsfinland 2014 – 2020. Programmet för utveckling av landsbygden i Fastlandsfinland är en del av den gemensamma jordbrukspolitiken (CAP).</p> <p>Utvärderingen, som beställdes av jord- och skogsbruksministeriet, inleddes år 2016 och genomfördes i tre delar. Den treåriga utvärderingen genomfördes av konsultbyrån för regionutveckling MDI tillsammans med Avaintaito Osuuskunta Suomi.</p> <p>I denna slutrapport presenteras en bedömning av hur nödvändig rådgivningen är, vilken nytta med den är och hur den administreras. Vidare bedöms hur väl rådgivningssystemet fungerar och vilka de preliminära verkningarna är. I slutrapporten granskas rådgivningsåtgärden både allmänt och ur ett regionalt perspektiv och per produktionsinriktning. Dessutom sätter man sig in i den regionala och tematiska fördelningen av gårdsrådgivarna. I rapporten presenteras också bedömningar av hur de mål som ställts för åtgärden har uppnåtts samt slutsatser och rekommendationer som baserar sig på utvärderingens iakttagelser. I denna slutrapport har uppgifter om rådgivningsåtgärden fram till slutet av år 2018 sammanställts.</p>		
Förläggare	Jord- och skogsbruksministeriet		
Distribution/ Beställningar	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Description sheet

Published by	Ministry of Agriculture and Forestry	5 April 2019	
Authors	Sari Rannanpää, MDI (ed.); Tommi Ranta, MDI; Satu Tolonen, MDI		
Title of publication	Maaseutuohjelma 2014-2020 – neuvontatoimenpiteen arviointi (Rural Development Programme for 2014–2020 – assessment of guidance measures)		
Series and publication number	Memorandum of the Ministry of Agriculture and Forestry 2019:12		
Register number	1254/07.01.00/2016	Subject	
ISBN PDF	978-952-366-001-4	ISSN (PDF)	1797-4011
Website address (URN)	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-366-001-4		
Pages	89	Language	Finnish
Keywords	Agricultural policy, guidance, impact, farmers		
<p>Abstract</p> <p>The assessment investigated the implementation, results and preliminary impacts of the guidance measures taken as part of the Rural Development Programme for Mainland Finland 2014–2020. The Rural Development Programme for Mainland Finland is part of the common agricultural policy (CAP) of the EU.</p> <p>The assessment, commissioned by the Ministry of Agriculture and Forestry, began in 2016 and was conducted in three parts. The three-year assessment was carried out by the Consultancy for Regional Development MDI in cooperation with Avaintaito Osuuskunta Suomi.</p> <p>This report presents an evaluation of the need for guidance, its benefits and its administration. It also assesses the functionality of the guidance system and its preliminary impacts. The final report investigates the guidance measures from both a general and regional perspective and by production sector. It also focuses on the areal and thematic distribution of farming advisors. The report evaluates the achievement of the targets set for the guidance measures and presents conclusions and recommendations based on the observations made. This final report contains data collected on the guidance measures until the end of 2018.</p>			
Publisher	Ministry of Agriculture and Forestry		
Distributed by/ publication sales	Online version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

SISÄLTÖ

Tiivistelmä	9
Neuvonnan hallinto parantunut, mutta Hyrrässä vielä kehitettävää.....	11
Suositukset	11
Sammanfattning	13
Förvaltningen av rådgivningen har förbättrats men Hyrrä behöver fortfarande utvecklas	15
Rekommendationer.....	15
Summary	17
Recommendations.....	19
1 Johdanto	12
2 Arvioinnin tausta	22
2.2 Arvioinnin tarkoitus.....	23
3 Metodologinen lähestymistapa	25
3.1 Arviointimenetelmät.....	26
3.2 Tietolähteet.....	26
4 Toimenpiteen ja talousarvion kuvaus	28
4.1 Toimenpiteen kuvaus ja toimenpidelogiikka	29
4.2 Neuvontatoimenpiteen seurantatiedot.....	33
4.3 Varojen käyttöönotto ja toimenpiteen tavoitteiden saavuttaminen.....	33
5 Vastaukset arviointikysymyksiin	38
5.1.1 Neuvojat	39
5.1.2 Palveluntuottajat	42
5.1.3 Neuvonta kohdealoittain	43

5.2	Neuvonta ELY-keskuksittain	45
5.2.1	Neuvonta kohdealoittain ELY-keskuksissa.....	45
5.2.2	Neuvottujen tilojen rakenne ELY-keskuksissa	48
5.3	Viljelijöiden kokemukset neuvonnasta.....	51
5.3.1	Neuvonnan tulokset ja alustavat vaikutukset tilatasolla.....	52
5.4	Neuvonnan aiheet	64
5.2	Neuvonnan hallinnointi	66
5.5.1	Neuvojarekisteri.....	67
5.5.2	Neuvontakorvaus.....	67
5.5.3	Hallinnollinen taakka.....	68
5.5.4	Hyrrä	71
5.5.5	Neuvojien täydennyskoulutus	72
5.6	Viestintä.....	76
5.7	Arvioinnin pääkysymykset.....	78
6	Päätelmät ja suositukset	81
7	Liitteet.....	86
7.1	Neuvontatoimenpide 5.12.2018 ohjelmamuutoksen jälkeen.....	86

Tiivistelmä

Arvioinnin tärkeimmät havainnot ja päätelmät

Tämän arvioinnin tarkoituksena on selvittää Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman 2014–2020 neuvontatoimenpiteen toteutusta, tuloksia ja alustavia vaikutuksia.

Maa- ja metsätalousministeriön tilaama neuvontatoimenpiteen arviointi käynnistettiin vuonna 2016, ja se toteutettiin kolmessa osassa. Kolmivuotisen arvioinnin toteutti aluekehittämisen konsulttitoimisto MDI yhdessä Avaintaito Osuuskunta Suomen kanssa.

Tässä loppuraportissa esitetään arvio neuvonnan tarpeellisuudesta, hyödyistä ja hallinnoinnista. Lisäksi arvioidaan neuvontajärjestelmän toimivuutta ja alustavia vaikutuksia. Loppuraportissa tarkastellaan neuvontatoimenpidettä sekä yleisesti että alueellisesta näkökulmasta ja tuotantosuunnittain. Lisäksi paneudutaan tilaneuvojien alueelliseen ja temaattiseen jakaumaan. Raportissa esitetään myös arvioita toimenpiteelle asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta sekä arviointihavaintoihin perustuvat päätelmät ja suositukset. Tähän loppuraporttiin on koottu neuvontatoimenpidettä koskevat tiedot vuoden 2018 loppuun saakka. Arvioinnin tietolähteinä olivat viljelijä- ja neuvojakyselyt, hallinnon ja neuvojien haastattelut, Ruokaviraston tilastot sekä dokumenttiaineistot.

Neuvontatoimenpide etenee hyvin, mutta eroja on aiheiden, ELY-keskusten ja tuotantosuuntien välillä

Neuvontatoimenpide etenee hyvin. Vuoden 2018 loppuun mennessä Neuvo2020-maksutuksia on tehty 43 954 kappaletta ja neuvontakorvausta on maksettu noin 13,28 miljoonaa euroa. Neuvonnalle ohjelmakauden alussa allokoidusta 34 miljoonan euron kokonaisuhoituksesta on maksettu vuoden 2018 loppuun mennessä 39,1 %. Neuvontatoimenpiteen maksuista 33 % kohdistui kohdealan 4B (Vesien käytön hallinnan edistäminen), 23 % kohdealan 2A (Maatilojen taloudellisen suorituskyvyn parantaminen sekä maatilojen rakenneuudistuksen ja nykyaikaistamisen helpottaminen) ja kohdealan 3A (Alkutuottajien

kilpailukyvyen parantaminen) neuvontaan vuosina 2015–2018. Neuvontatoimenpiteen maksatuksista 57 % on kohdistunut prioriteettiin 4 (kohdealat 4A-C) eli maatalouden ympäristötoimiin. Muiden kohdealojen kokonaisrahoituksesta on käytetty 0–3 %. Vuonna 2017 käynnistetty kilpailukykyneuvonta on nopeasti saavuttanut vankan suosion viljelijöiden keskuudessa.

Neuvontatapahtumien määrät vaihtelevat suuresti kohdealojen ja niiden sisällä neuvonnan aiheiden välillä. Neljä kymmenestä neuvontatapahtumasta liittyy kohdealaan 4B (vesien ja maanhoidon edistäminen) ja noin neljäsosa kohdealaan 3A (ruokaketjut, paikalliset markkinat ja lähiruoka sekä eläinten hyvinvoinnin edistäminen) ja noin kahdeksasosa kohdealoihin 2A (maatilojen kilpailukyvyen parantaminen) ja 4A (maisemanhoito ja luonnon monimuotoisuuden ennallistaminen, säilyttäminen ja parantaminen) kumpaankin. Siinä missä kohdealojen 2A ja 3A ohjelmakauden tavoitteet on jo ylitetty ja toisissa ollaan vahvasti matkalla kohti tavoitteita, osalla kohdealoista (5B, 5E ja 5D) tavoitteiden saavuttaminen näyttää epätodennäköiseltä.

Tammikuussa 2019 Ruokaviraston neuvojarekisterissä oli 765 neuvojaa ja 199 palveluntuottajaorganisaatiota. Neuvojista 88 % on aktiivisia eli on antanut tilaneuvontaa ainakin kerran. Eniten aktiivisia neuvojia on kohdealoilla 4B (vesien ja maanhoidon edistäminen), 3A (eläinten hyvinvointi) sekä 2A (maatilojen kilpailukyvyen parantaminen). Neuvojarekisteriin hyväksytyjä tilaneuvojia on Manner-Suomessa eniten Etelä-Pohjanmaalla, Pohjois-Savossa sekä Pohjois-Pohjanmaalla. Vähiten neuvojia on Satakunnassa, Lapissa ja Kainuussa. ProAgria-keskusten osuus neuvontatapahtumista on noin 72 %. Yksityisten palveluntuottajien osuus on noin 20 % neuvontatapahtumista. Palveluntuottajien osuus neuvontatapahtumista vaihtelee ELY-keskuksittain suuresti.

Neuvontaa on käyttänyt Manner-Suomessa 16 459 yksittäistä tilaa eli 34 % vuonna 2018 viljelijätukia saaneista tiloista. Neuvotuista tiloista 50 % on kasvinviljelytiloja ja 48 % eläintiloja. Viljelijätukia saaneista taas 71 % on kasvinviljelytiloja ja 24 % eläintiloja. Eniten neuvottuja tiloja on ollut Pohjois-Pohjanmaalla, Etelä-Pohjanmaalla ja Pohjois-Savossa. Vähiten neuvottuja tiloja on ollut Lapissa ja Kainuussa. Suhteutettuna viljelijätukia saaneiden tilojen määriin ELY-keskusalueilla, eniten neuvontaa ovat käyttäneet Pohjois-Karjalan, Kainuun ja Pohjois-Savon tilat. Neuvottujen tilojen yhteenlaskettu pinta-ala vuonna 2018 oli noin 1,19 miljoonaa hehtaaria, mikä on hieman yli puolet Suomen käytössä olevasta maatalousmaasta.

Neuvonta tukee viljelijöitä käytännön haasteissa, tukiehdoissa sekä tilan tulevaisuuden suunnittelussa

Viljelijät ovat suurimmaksi osaksi tyytyväisiä saamaansa neuvontaan, jonka suurimpana hyötynä he pitivät käytännön apua maatilán ongelmiin tai haasteisiin. Viljelijöiden mukaan neuvonta hyödyttänyt erityisesti tukiehtojen noudattamisessa, viljelysuunnittelussa sekä tilán tulevaisuuden suunnittelussa. Valtaosa viljelijöistä ei kuitenkaan ole käyttänyt neuvontaa. Viljelijäkyselyssä ilmeni, että merkittävimmät syyt neuvonnan käyttämättä jättämiseen ovat yksinkertaisesti näkemys, että ei tarvitse neuvontaa, tietämättömyys Neuvo2020-palveluista tai epä tietoisuus palvelun käyttömahdollisuuksista. Huomattavaa on myös, että neuvonnan käyttö oli sitä yleisempää, mitä suurempi tila kyselyyn vastanneella viljelijällä oli. Yli 150 hehtaarin tilojen viljelijöistä 70 prosenttia oli käyttänyt neuvontaa, kun taas alle 40 hehtaarin tiloista vain hieman yli viidennes oli hyödyntänyt neuvontaa. Neuvontapalvelujen saatavuudessa on myös alueellisia eroja ja joillain alueilla sopivan neuvojan löytäminen on myös osoittautunut vaikeaksi. Viljelijät toivovat neuvontaan nykyistä laajempaa palveluntarjoajien joukkoa.

Neuvonnan hallinto parantunut, mutta Hyrrässä vielä kehitettävää

Neuvonnan hallinto sujuu enenevässä määrin hyvin, mutta tietyt toimenpiteen sisältöön ja Hyrrään liittyvät ongelmat hiertävät neuvojia ja palveluntuottajia. Hyrrän toiminnallisuuteen ja käyttäjystävällisyyteen liittyviä kommentteja tuli runsaasti sekä haastatte- luissa että neuvojakyselyssä. Neuvonnan hallinnollinen taakka on viljelijälle pieni, ja myös neuvojille karttuneen kokemuksen vuoksi aiempaa pienempi, mutta ELY-keskuksille melko suuri. Neuvonnan viestintään ollaan yleisesti ottaen tyytyväisiä, mutta lisää tiedottamista viljelijöille kaivataan erityisesti Neuvo2020-neuvonnan mahdollisista aiheista, erityisesti talousneuvonnan sisällöistä.

Suosituks

Neuvonta nähdään tarpeellisena toimenpiteenä, joka hyödyttää tiloja konkreettisesti. Vielä suurempi osa tiloista tulisi saada neuvontatoimenpiteen piiriin, ja neuvonnan rahoitus tulisi varmistaa myös ohjelmakausien vaihteessa ja tulevilla ohjelmakaudella. Neuvonnan viestintää tulisi tehostaa ja kohdentaa, jopa tehdä kampanjaluonteisesti erilaisille tiloille. Viljelijöille kaivataan temaattista viestintää ja markkinointia sekä neuvojen parempaa näkyvyyttä. Lisäksi viestintään kaivataan konkretiaa ja hyviä esimerkkejä, joissa painotetaan neuvonnan tuomia hyötyjä ja onnistumisia. Neuvonnan tiukempi kytkeminen tukihakuun tai tarkastusten jälkitoimiin voisi parantaa neuvonnan kohdentumista tukea tarvitseville tiloille.

Neuvontatoimenpiteeseen ollaan suhteellisen tyytyväisiä, mutta osa toimenpiteen sisällöstä ja tukiehdoista kaipaa tarkastusta (esimerkiksi matka-ajan korvaus, valmistelu- ja toimistotyöhön käytetty aika sekä neuvontakorvauksen suuruus). Neuvontajärjestelmän hallinnointi toimii suhteellisen hyvin, mutta Hyrrä-tietojärjestelmän toimintoja (esim. ennakoilmoitusten poisto, etusivun käyttäjänäkymä, automaattiset viestit) tulisi kehittää. Lisäksi tilan käyttämän neuvontarahamäärän tulisi linkittyä reaaliaikaisena Hyrrästä Vipu-palveluun tilalliselle. Neuvontaan liittyvää hallinnollista taakkaa hallinnolle ja palveluntuottajille tulisi kuitenkin tarkastella ja pyrkiä vähentämään esimerkiksi niputtamalla yhden palveluntuottajan maksatuksia ja keventämällä ryhmäneuvontaan liittyviä hallinnollisia vaatimuksia.

Neuvonnan suosio vaihtelee suuresti ELY-keskusalueiden ja neuvonnan osa-alueiden välillä. Neuvontatoimenpiteen suosion vaihtelujen taustalla on sekä kysyntään (tilarakenne, tuotantosuunta, osa-aikaisten viljelijöiden määrä, tietoisuus neuvonnasta), tarjontaan (neuvojen määrä alueella, neuvojen osaamisalueet, neuvonnan markkinointi) että rakenteellisia tekijöitä (neuvontakorvausta ei saa matka-ajasta). Erityisesti neuvojen määrä näyttää olevan tiiviisti yhteydessä neuvontatapahtumien määrään alueilla. Ruokavirasto avasi jatkuvan neuvojahalun helmikuun 2019 alussa. Sen odotetaan parantavan neuvontapalvelujen saatavuutta.

Neuvojen täydenniskoulutus vaatii lisähuomiota, erityisesti kun jatkuva neuvojahaku on alkanut. Suuri osa neuvojista ei ole tietoisia Ruokaviraston järjestämästä täydenniskoulutuksesta, ja suuri osa kouluttautuu oman organisaation kautta tai yksityisesti. Neuvojat toivovat täydenniskoulutusta erityisesti maatilojen kilpailukykyyn sekä täydentäviin ehtoihin ja kasvinsuojeluun liittyvissä asioissa. Ruokaviraston tulisi panostaa täydenniskoulutusten viestintään entistä enemmän.

Uudella ohjelmakaudella neuvonta ja tutkimus tulisi olla tiiviimmin yhteistyössä, jotta uusi tieto saataisiin nopeasti leviämään käytäntöön. Lisäksi neuvonnan rooli maaseudun innovaatioekosysteemissä sekä maaseutuohjelman innovaatiota levittävänä ja tukevana toimenpiteenä tulisi selkeyttää ja vahvistaa. Neuvonnan rahoitus tulisi varmistaa myös uudella ohjelmakaudella sekä ohjelmakausien välissä.

Sammanfattning

Huvudbedömningar och slutsatser av utvärderingen

Syftet med denna utvärdering är att undersöka genomförandet, resultaten och de preliminära effekterna av rådgivningsåtgärden i Programmet för utveckling av landsbygden i Fastlandsfinland 2014 - 2020.

Utvärderingen som gjordes på uppdrag av jord- och skogsbruksministeriet startades år 2016 och den genomfördes i tre delar. Den treåriga utvärderingen genomfördes av Konsultbyrån för regional utveckling MDI tillsammans med Avaintaito Osuuskunta Suomi.

I denna slutrapport presenteras en bedömning av nödvändigheten, fördelarna med och förvaltningen av rådgivningen. Därtill utvärderas rådgivningssystemets funktionalitet och dess preliminära effekter. I slutrapporten granskas rådgivningsåtgärden både ur ett generellt och ett regionalt perspektiv och per produktionsinriktning. Dessutom fokuseras det på rådgivarnas regionala och tematiska fördelning. I rapporten görs också bedömningar av uppnåendet av målen fastställda för åtgärden samt slutsatserna och rekommendationerna baserade på utvärderingsresultaten. I denna slutrapport har information gällande rådgivningsåtgärden fram till slutet av året 2018 samlats. Datakällorna för utvärderingen var jordbrukar- och rådgivarenkät, intervjuer med administrationen och rådgivarna, Livsmedelsverkets statistik samt dokumentmaterial.

Rådgivningsåtgärden framskrider bra, men det finns skillnader mellan teman, NTM-centraler och produktionsinriktningar

Rådgivningsåtgärden framskrider bra. I slutet av året 2018 har det gjorts 43 954 stycken Råd2020-utbetalningar och ersättning för råd har betalats cirka 13,28 miljoner euro. Av totalfinansieringen 34 miljoner euro som allokerades till rådgivningen i början av programperioden har 39,1 % betalats ut vid slutet av år 2018. 33 % av rådgivningsåtgärdens utbetalningar riktades till fokusområdet 4B (Förbättra vattenförvaltningen), 23 % till båda

fokusområdet 2A (Förbättra jordbruksföretagens ekonomiska resultat och underlätta omstrukturering och modernisering av jordbruksföretagen) och fokusområdet 3A (Förbättra primärproducenternas konkurrenskraft) under åren 2015–2018. Av rådgivningsåtgärdens utbetalningar riktades 57 % till prioritet 4 (fokusområdena 4A-C), dvs. rådgivning om miljöåtgärder inom jordbruket. Av de andra fokusområdenas totalfinansiering har 0–3 % använts. Konkurrenskraftsrådgivningen som startade år 2017 har snabbt nått en fast popularitet bland jordbrukare.

Antalet rådgivningsaktiviteter varierar mycket mellan fokusområdena och inom dem mellan rådgivningens ämnen. Fyra av tio rådgivningsaktiviteter är relaterade till fokusområdet 4B (främjande av vatten- och markförvaltning), cirka en fjärdedel till fokusområdet 3A (livsmedelskedjor, lokala marknader och närmat samt främjande av djurens välbefinnande) och cirka en åttondedel både till fokusområdena 2A (förbättrande av jordbrukens konkurrenskraft) och 4A (landskapsvård och återställande, bevarande och förbättrande av den biologiska mångfalden). Även om målen för fokusområdena 2A och 3A redan har överskridits och i andra fokusområden är man starkt på väg mot målen, ser uppnåendet av målen osannolikt ut i en del av fokusområdena (5B, 5E och 5D).

I januari 2019 fanns det 765 rådgivare och 199 tjänsteleverantörsorganisationer i Livsmedelsverkets rådgivarregister. 88 % av rådgivarna är aktiva, dvs. de har gett jordbruksrådgivning åtminstone en gång. Mest aktiva rådgivare finns det inom fokusområdena 4B (främjande av vatten- och markförvaltning), 3A (djurens välbefinnande) och 2A (förbättrande av jordbrukens konkurrenskraft). Det största antalet jordbruksrådgivare i Fastlandsfinland som har blivit accepterade till rådgivarregistret finns i Södra Österbotten, Norra Savolax och Norra Österbotten. Minst rådgivare finns det i Satakunta, Lappland och Kajanaland. ProAgria-centralerna står för cirka 72 % av rådgivningsaktiviteterna. De privata tjänsteleverantörernas andel är cirka 20 %. Tjänsteleverantörernas andel av rådgivningsaktiviteterna varierar kraftigt mellan NTM-centralerna.

16 459 enskilda gårdar i Fastlandsfinland har använt rådgivning, dvs. 34 % av de gårdar som fick jordbruksbidrag år 2018. 50 % av de gårdar som fått rådgivning odlar grödor och 48 % är boskapsgårdar. Av de gårdar som fått jordbruksbidrag odlar 71 % grödor och 24 % är boskapsgårdar. Flest gårdar som har använt rådgivning finns i Norra Österbotten, Södra Österbotten och Norra Savolax. Gårdar i Lappland och Kajanaland har använt rådgivning minst. I proportion till antalet gårdar som tar emot jordbruksbidrag i NTM-centralområdena har gårdarna i Norra Karelen, Kajanaland och Norra Savolax använt rådgivning mest. I 2018 var det sammanlagda arealantalet av gårdar som har använt rådgivning cirka 1,19 miljoner hektar, vilket är drygt hälften av det utnyttjade jordbruksområdet i Finland.

Rådgivning stöder jordbrukare i praktiska utmaningar, med stöd villkor och planeringen av gårdens framtid

Jordbrukarna är för det mesta nöjda med den rådgivning de fått, och de anser att den största fördelen med rådgivningen är den praktiska hjälpen med gårdens problem eller utmaningar. Enligt jordbrukarna har rådgivningen varit till nytta särskilt i uppfyllandet av stöd villkor, växtodlingsplaneringen och planeringen av gårdens framtid. Majoriteten av jordbrukarna har dock inte använt rådgivningen. Jordbrukarenkäten visade att de mest betydande anledningarna till att inte använda rådgivning är helt enkelt uppfattningen att rådgivning inte behövs, okunnighet om Råd2020-tjänsten eller osäkerheten om tjänstens användningsmöjligheter. Det är också anmärkningsvärt att användningen av rådgivning var desto allmänna ju större gård jordbrukaren som svarade till enkäten hade. Av jordbrukarna med gårdar på över 150 hektar hade 70 % använt rådgivning, medan mindre än en femtedel av jordbrukarna med gårdar på mindre än 40 hektar hade utnyttjat rådgivningen. Det finns också regionala skillnader i tillgången på rådgivningstjänster och det har också visat sig svårt att hitta lämpliga rådgivare på vissa områden. Jordbrukarna hoppas på ett bredare utbud av tjänsteleverantörer för rådgivning.

Förvaltningen av rådgivningen har förbättrats men Hyrrä behöver fortfarande utvecklas

Förvaltningen av rådgivningen fungerar i allt högre grad väl, men vissa problem anknytta till åtgärdens innehåll och IT-systemet Hyrrä stör rådgivarna och tjänsteleverantörerna. Ett stort antal kommentarer om funktionaliteten och användarvänligheten av Hyrrä gavs både i intervjuer och i rådgivarenkäten. Den administrativa bördan av rådgivningen är liten för jordbrukaren, mindre än förut för rådgivarna som har fått erfarenhet, men ganska tung för NTM-centralerna. Generellt är man ganska nöjda med rådgivningens kommunikation men mer information till jordbrukare behövs särskilt om möjliga teman i Råd2020-rådgivningen, speciellt om innehållen i ekonomisk rådgivning.

Rekommendationer

Rådgivningen ses som en nödvändig åtgärd som gynnar gårdarna konkret. En ännu större del av gårdarna borde täckas av rådgivningsåtgärden, och rådgivningens ställning bör säkerställas också vid skiftet av programperioderna och under den kommande programperioden. Kommunikationen om rådgivningen bör effektiviseras och fokuseras, även göra den kampanjbaserat till olika gårdar. Jordbrukarna behöver tematisk kommunikation och marknadsföring samt en bättre synlighet av rådgivare. Därtill behövs konkreta och goda exempel där nyttorna och framgångarna anknytta till rådgivningen betonas. En striktare koppling av rådgivningen till stödansökan eller uppföljningarna av inspektionerna kunde förbättra inriktningen av rådgivningen till de gårdar som behöver stöd.

Rådgivarna är relativt nöjda med rådgivningsåtgärden, men vissa delar av åtgärdens innehåll och stödvillkoren bör kontrolleras (t.ex. resetidskompensation, tiden som använts till förberedelse- och kontorsarbete samt storleken av ersättningen av olika typerns rådgivning). Förvaltningen av rådgivningssystemet fungerar relativt bra, men funktionerna i IT-systemet Hyrrä (t.ex. borttagning av preliminäransmälan, användarvyn på hemsidan, automatiska meddelanden) borde utvecklas. Dessutom bör mängden av rådgivningspengar som gården använder länkas i realtid från Hyrrä till Vipu-tjänsten för jordbrukare. Den administrativa bördan med rådgivningen för förvaltningen och tjänsteleverantörerna borde emellertid granskas och minskas t.ex. genom att slå samman betalningarna för en enskild tjänsteleverantör och lätta på de administrativa kraven för grupprådgivning.

Populariteten av rådgivningen varierar mycket mellan NTM-centralområdena och rådgivningens sektorer. Variationer i rådgivningsåtgärdens popularitet styrs av efterfrågan (strukturen av gårdar, produktionsriktning, antalet deltidsbönder, medvetenhet om rådgivning), utbudet (antalet rådgivare i regionen, rådgivarnas kompetensområden, marknadsföringen av rådgivningen) och strukturella faktorer (ingen ersättning för resetiden). Speciellt antalet rådgivare verkar vara tätt förknippat med antalet rådgivningsaktiviteter i regionerna. Livsmedelsverket öppnade en ständig ansökningsomgång för rådgivare i början av februari 2019. Den förväntas förbättra tillgången till rådgivningstjänster.

Vidareutbildningen av rådgivare kräver ytterligare uppmärksamhet, särskilt nu när en ständig ansökningsomgång för rådgivare har startat. En stor del av rådgivarna är inte medvetna om vidareutbildningen som Livsmedelsverket arrangerar, och en stor del utbildar sig genom sin egen organisation eller privat. Rådgivarna önskar vidareutbildning speciellt gällande gårdarnas konkurrenskraft, tvärvillkor och växtskydd. Livsmedelsverket bör satsa ännu mer på kommunikationen om vidareutbildning.

Under den nya programperioden borde rådgivningen och forskningen göra ett närmare samarbete så att den nya kunskapen skulle sprida sig snabbare till praktiken. Dessutom bör rådgivningens roll i landsbygdens innovationsekosystem och som en åtgärd som sprider och stöder innovationen av landsbygdsprogrammet klargöras och förstärkas. Finansieringen av rådgivningen bör säkerställas också under den nya programperioden och mellan programperioderna.

Summary

Most important observations and conclusions

The purpose of this evaluation is to assess the implementation, results and preliminary impacts of the farm advisory services measure of the Mainland Finland Rural Development Programme 2014-2020.

The evaluation of the farm advisory services measure was commissioned by the Ministry of Agriculture and Forestry. The evaluation was launched in 2016 and was carried out in three parts. The three-year evaluation was conducted by regional development consultancy MDI Public Oy, together with Avaintaito Osuuskunta Suomi.

The final report provides an evaluation of the necessity, benefits and management of the farm advisory services measure. In addition, the effectiveness and preliminary impacts of the farm advisory system are assessed. The final report examines the measure from a general and regional perspective, as well as from the farm structure perspective. In addition, the regional and thematic distribution of farm advisors is analysed. The report also assesses the attainment of the objectives set for the measure and presents the conclusions and recommendations based on the evaluation findings. The report is based on information on the farm advisory system up to the end of 2018. The data sources for the evaluation included farmer and advisory surveys, interviews with administration and farm advisers, statistics from the Finnish Food Authority and other documentary material.

The farm advisory service measure is progressing well, but there are differences between topics, regions, and production directions

The farm advisory services measure is progressing well. By the end of 2018, a total of 43,954 payments were made under the measure. A total of 13.28 million euros has been paid out. By the end of 2018, 39.1% of the total funding of EUR 34 million allocated to the measure had been paid out. 33% of the payments were related to Focus Area 4B

(Improving Water Management), 23% to Focus Area 2A (Improving the economic performance of all farms and facilitating farm restructuring and modernisation), and Focus Area 3A (Improving competitiveness of primary producers by better integrating them into the agri-food chain) each during the period 2015-2018. 57% of the payments made related to Priority 4 (Focus Areas 4A-C), i.e. advice on agri-environmental measures. In other Focus Areas, 0-3% of the total funding allocated to the Focus Area has been used. Advice related to farm economic performance and competitiveness has quickly gained popularity among farmers.

The number of advisory events varies greatly between Focus Areas and the topics within them. Four out of ten advisory activities are related to Focus Area 4B (Improving Water Management) and about a quarter to Focus Area 3A (Improving competitiveness of primary producers by better integrating them into the agri-food chain) while about one-eighth relate each to Focus Area 2A (Improving Farm Competitiveness) and 4A (Restoring, preserving and enhancing biodiversity). While the objectives of Focus Areas 2A and 3A have already been exceeded and other Focus Areas are well on the way to meet the set targets, there are some Focus Areas (namely, 5B, 5E and 5D) where the targets are unlikely to be met.

In January 2019 there were 765 farm advisers and 199 service provider organisations in the farm adviser register of the Finnish Food Authority. 88% of the farm advisers are active, that is, they have provided farm advisory services at least once. Focus Areas 4B, 3A, and 2A have the greatest numbers of active farm advisers. Regionally, the most farm advisers are located in Southern Ostrobothnia, Northern Savolax and Northern Ostrobothnia. The regions with least farm advisers are Satakunta, Lapland and Kainuu. In terms of service providers, ProAgria accounts for about 72% of farm advisory events. The share of private service providers is about 20%. The share of advisory activities of different service providers varies regionally.

A total of 16,459 individual farms have used the farm advisory services in mainland Finland in the period 2015 – 2018, i.e. 34% of the farms receiving farm subsidies in 2018. Exactly half of the advised farms are crop farms, whereas 48% are livestock farms. The share of crop farms in the category of supported farms in 2018 was 71% with livestock farms at 24%. In terms of absolute numbers, Northern Ostrobothnia, Southern Ostrobothnia and Northern Savolax farms have received most farm advice. The smallest number of advised farms are in Lapland and Kainuu. Proportionally, Northern Karelia, Kainuu and Northern Savolax have the biggest number of advised farms per all farms receiving farm subsidies. When summing up the areas of the farms which used farm advisory services in 2018, the total amounts to 1,19 million hectares. It means that over half of Finland's utilised agricultural area is covered by farms who have used advisory services.

Farm advisory services support farmers in practical challenges, support conditions and farm planning

Farmers are mostly satisfied with the advice received. Practical help with farm problems or challenges is deemed the greatest benefit of using advisory services. Based on the survey to farmers, the advice has been useful in terms of complying with the farm support conditions, crop planning and the making of future plans for the farm. However, most farmers have not actually utilised the advice service. The farmers survey showed that the most important reasons for not using the service include the perception that there was no need for advice, simply being unaware of the service and uncertainty over what the advisory services could be used for. It is however noteworthy that, based on the survey, the use of farm advisory services was more common in the group of farmers with large farms. Namely, farms of more than 150 hectares. 70 per cent of this group had used the advisory services while less than a fifth of holdings with less than 40 hectares had used the services. There are also regional differences in the availability of farm advisors. Finding suitable advisors in some areas has also proved difficult. Farmers would clearly appreciate a wider range of advisory service providers.

The administration of farm advisory services has improved, but the IT system needs to be developed further

Management of the farm advisory services is good although some discontent exists in relation to the measure description and the IT system (Hyrrä) among both farm advisers and service providers. Many comments were made regarding the functionality and user-friendliness of the IT system in the interviews as well as in the survey. The administrative burden related to the farm advisory services is small for the farmer, even less for the advisers (who have learned the system), but rather heavy for the regional Centres for Economic Development, Transport, and the Environment who handle the payment requests. In general, the level of communication on farm advisory services is regarded as good, but farmers clearly require more information on what the farm advisory services can be used for, as well as on the content of the farm economic performance advice.

Recommendations

Farm advisory services is seen as a necessary measure that brings concrete benefits to the farms. An even larger proportion of farms should therefore be covered by the measure. Funding should also be secured for the transition from one programming period to the next, as well as for the future programming period itself.

Farm advisory services communication should be made more efficient and be better targeted, perhaps even campaign-based to reach different kinds of farms. Farmers would

benefit from thematic communication and marketing, as well as from the better visibility of advisers. In addition, there is a need to communicate through concrete examples and best practices emphasising the benefits of using farm advisory services. Linking the use of farm advisory services with the application for farm subsidies or follow-up of controls could improve the targeting of advice to those farms in need of support.

The advisers are relatively satisfied with the farm advisory services measure, although parts of the measure description and conditions would merit a review (e.g. compensation for travel time, time spent on preparatory and desk work and the amount of compensation for different types of advisory work). The management system works relatively well, though some functions of the IT system should be developed further (e.g. cancellation of preliminary notifications for advisory work on farms, user interface and the front page of the IT system, as well as the automatic messages sent by the system). In addition, the amount of money a farm has left for advisory services should be visible in real time in the farm subsidy application system. Notwithstanding this, the administrative burden on farm advisers and the public administration system should be reviewed and reduced, for instance, by bundling payments from one service provider and reducing administrative requirements for farm advisory services to farmer groups.

The popularity of farm advisory services varies between regions and in respect of the actual topics of farm advice. The differences in the popularity of the farm advisory measure are driven both by demand (farm structure, production direction, number of part-time farmers, awareness of advice), supply (number of advisers in the area, advisory competence, marketing) and structural factors (no compensation for travel time). In particular, the number of advisers seems to be closely linked to the number of advisory events in the regions. The Finnish Food Authority opened a continuous call for farm advisers at the beginning of February 2019. Access to farm advisory services is therefore expected.

Further training for advisers requires closer attention, especially now that the application for farm advisers is continuous. Many farm advisers are still unaware of the training offered by the Finnish Food Agency. The majority of farm advisers are still trained through their own organisation, or pay for it privately. Advisers are keen to get further training, especially on farm competitiveness, cross-compliance, and plant protection. The Finnish Food Agency should place greater focus on communications advertising available training opportunities.

In the new programming period, farm advisory services and research should be more closely connected in order to quickly disseminate new knowledge into practice. In addition, the role of farm advisory services in the rural innovation ecosystem as a means to spread and support innovation in the rural development programme should be clarified and strengthened. Financing of the farm advisory service measure should also be ensured both during the new programming period and between the programming periods.

1 Johdanto

Maa- ja metsätalousministeriön tilaama neuvontatoimenpiteen arviointi tehtiin kolmessa osassa. Ensimmäinen väliraportti valmistui helmikuussa 2017¹, toinen väliraportti keuhälvella 2018² ja kolmannen vaiheen loppuraportti valmistui keuhällä 2019. Kolmivuotisen arvioinnin toteutti aluekehittämisen konsulttitoimisto MDI yhdessä Avaintaito Osuuskunta Suomen kanssa.

Tässä loppuraportissa esitetään arvio neuvonnan tarpeellisuudesta, hyödyistä ja hallinnoinnista. Lisäksi arvioidaan neuvontajärjestelmän toimivuutta ja alustavia vaikutuksia. Loppuraportissa tarkastellaan neuvontatoimenpidettä sekä yleisesti että alueellisesta näkökulmasta ja tuotantosuunnittain. Lisäksi paneudutaan tilaneuvojien alueelliseen ja temaattiseen jakaumaan. Raportissa esitetään myös arvioita toimenpiteelle asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta sekä arviointihavaintoihin perustuvat päätelmät ja suositukset.

Tässä raportissa on tiivistelmän ja johdannon jälkeen kuvattu arvioinnin taustaa (luku 2), esitelty arvioinnin metodologinen lähestymistapa (luku 3) ja kuvattu toimenpiteen rahoitus sekä seurantatiedot (luku 4). Lisäksi esitetään vastaukset arviointikysymyksiin (luku 5), päätelmät neuvontatoimenpiteen toimivuudesta ja tuloksellisuudesta sekä suositukset toimenpiteen kehittämiseksi (luku 6).

1 Tommi Ranta, Elina Auri, Sinikukka Pyykkönen ja Sari Rannanpää. Selvitys Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2014-2020 neuvontatoimenpiteen toteutuksesta, tuloksista ja alustavista vaikutuksista. Väliraportti, helmikuu 2017. <https://www.maaseutu.fi/globalassets/tutkittua-tietoa-ja-kokemuksia/neuvonnan-arviointi-helmikuu-2017.pdf>

2 Sari Rannanpää, Tommi Ranta ja Elina Auri. Selvitys Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2014-2020 neuvontatoimenpiteen toteutuksesta, tuloksista ja alustavista vaikutuksista. Väliraportti, 9.4.2018. <https://www.maaseutu.fi/globalassets/arviointi/mdi-neuvo2020-valiraportti-9.4.2018.pdf>

2 Arvioinnin tausta

2.1 Neuvontatoimenpiteen taustaa

Vuonna 2003 suorien tukien täydentävät ehdot tulivat osaksi yhteistä maatalouspolitiikkaa. Samalla jäsenmaille tuli velvoite perustaa vuoteen 2007 mennessä maatilojen neuvontajärjestelmä, jonka tarkoituksena oli auttaa viljelijöitä ymmärtämään ja saavuttamaan EU:n ympäristöön, eläinten hyvinvointiin ja hyvän maatalouden ja ympäristön vaatimuksiin liittyviä velvoitteita. Maatilojen neuvontajärjestelmän tarkoituksena oli varmistaa, että jokaisella viljelijällä oli mahdollisuus saada neuvontaa täydentäviin ehtoihin liittyen. Tilaneuvontajärjestelmä rahoitettiin kansallisesti de minimis -tukena. Ohjelmakaudella 2007–2013 maatilojen neuvontajärjestelmän perustamista tuettiin EU-rahoituksella ja täydentävien ehtojen neuvontaa omana järjestelmänään. Rahoituskaudella 2014–2020 maatilojen neuvontajärjestelmän tarjoaman vähimmäisneuvonnan vaatimuksia laajennettiin nk. horisontaaliasetuksessa 1306/2013 koskemaan vesipuidedirektiiviä, integroitua kasvintorjuntaa sekä maaseudun kehittämisohjelmissa määriteltyjä tilatason toimia, joiden tarkoituksena on maatilojen nykyaikaistaminen, kilpailukyvyn parantaminen, alakohtainen yhdentäminen, innovointi ja markkinasuuntautuneisuus ja yrittäjyyden edistäminen ja niin neuvonta otettiin maaseudun kehittämisohjelman toimenpiteeksi.³ Toimenpiteen kautta viljelijät voivat saada tilaneuvontaa edullisesti uuteen neuvontajärjestelmään (ns. Neuvo2020) valituilta neuvojilta. Tähän toimenpiteeseen lisättiin myös neuvojen täydennyskoulutus. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1305/2013 artiklassa onkin kolme alakohtaa, joista a) liittyy viljelijöiden mahdollisuuteen hyödyntää tilaneuvontaa, b) neuvontapalvelujen perustamiseen ja c) neuvojen täydennyskoulutukseen, joista maaseutuohjelmaan valittiin ensimmäinen kohta, eli tilaneuvonta. Neuvontatoimenpiteelle oli varattu yhteensä 34 miljoonaa euroa julkisia varoja.

³ Neuvontavelvoitteet on määritelty horisontaaliasetuksessa (Euroopan Parlamentin ja Neuvoston asetus (EU) N:o 1306/2013), kun taas neuvontatoimenpide ja rahoitusmahdollisuus on määritelty maaseutuasetuksessa (Euroopan Parlamentin ja Neuvoston asetus (EU) N:o 1305/2013)

Suomessa neuvojat valittiin syksyllä 2014 julkisen kilpailutuksen kautta. Vuonna 2017 alkanutta kilpailukykyneuvontaa varten avattiin uusi kilpailutus keväällä 2017, ja puitesopimukset palveluntuottajien kanssa solmittiin syksyllä 2017.

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman seurantakomitea hyväksyi 5.12.2018 ohjelmanmuutoksen, jossa nk. omnibus-asetuksen (EU) 2017/2393 muutokset otetaan myös Manner-Suomen maaseutuohjelmaan. Omnibus-asetuksella nimittäin muutettiin neuvojien valintamenettelyä siten, että neuvontapalveluita tarjoavat on valittava sekä julkisille että yksityisille elimille avoimella valintamenettelyllä. Näin ollen neuvoja ei valita enää julkisen kilpailutuksen kautta vaan kevyemmällä jatkuvalla menettelyllä, kuitenkin entisillä osaamiskriteereillä. Neuvojen jatkuva valinta alkoi Suomessa helmikuussa 2019.

2.2 Arvioinnin tarkoitus

Tämän arvioinnin tarkoituksena on selvittää Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2014–2020 neuvontatoimenpiteen toteutusta, tuloksia ja alustavia vaikutuksia.

EU-tasolla tiedonvälitys ja neuvonta on nostettu tärkeiksi teemoiksi asetettujen tavoitteiden saavuttamisessa. Neuvonnan ollessa uusi toimenpide Manner-Suomen maaseutuohjelmassa hallintoviranomaiselle on tärkeää tietää uuden järjestelmän onnistumiset ja kehittämiskohteet, jotta neuvontatoimenpide saadaan mahdollisimman onnistuneeksi vielä ohjelmakauden aikana. Lisäksi neuvonnalla on tärkeä rooli myös maaseutuohjelman tavoitteiden saavuttamisessa laajasta näkökulmasta. Neuvonta on horisontaalinen toimenpide, jolla on vaikutusta jokaiseen maaseudun kehittämissä politiikan painopisteeseen. Näin ollen neuvontatoimenpiteen onnistuminen on tärkeää koko maaseutuohjelman kannalta.

Neuvontatoimenpidettä tarkastellaan neuvontatoimenpiteen toteutuksen ja neuvonnan sisällön näkökulmista. Toteutuksen tarkastelussa keskitytään siihen, miten neuvonta on järjestetty, kuinka neuvonta toimii ja miten se vastaa viljelijöiden tarpeeseen. Neuvonnan sisällön tarkastelussa selvitetään neuvonnan sisällön onnistumista, mitä vaikutuksia neuvonnalla on ollut. Arvioinnissa haetaan vastauksia kolmeen pääkysymykseen, jotka ovat

1. Onko neuvonta ollut tarpeellinen toimenpide?
2. Onko neuvonnalla saavutettu toimenpiteelle asetetut tavoitteet (niin määrälliset kuin laadullisetkin)?
3. Miten neuvonta on auttanut saavuttamaan maaseutuohjelman tavoitteita?

Neuvontatoimenpide tukee useiden maaseudun kehittämisohjelman toimenpiteiden toteutusta ja ohjelman tavoitteiden saavuttamista. Neuvonnan avulla tehostetaan myös läpileikkaavien ympäristö- ja ilmastotavoitteiden saavuttamista sekä mahdollisesti löydetään innovaatiokohteita. Tässä selvityksessä neuvontatoimenpiteen vaikuttavuutta tarkastellaan kansallisten tavoitteiden osalta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston kohdealoittain.

3 Metodologinen lähestymistapa

Tässä loppuraportissa tarkastellaan neuvontatoimenpidettä sekä yleisesti että alueellisesta näkökulmasta. Erityisesti paneudutaan neuvonnan tuomiin hyötyihin sekä järjestelmän toimivuuteen. Lisäksi paneudutaan tilaneuvojien alueelliseen ja temaattiseen jakaumaan. Näin ollen tässä raportissa vastataan alla lueteltuihin arviointikysymyksiin

Taulukko 1. Arviointikysymykset

NEUVOJAT JA NEUVONNAN KOHDEALUEET
Missä määrin neuvontarekisteriin hyväksytyt neuvojat kattavat kohdealat ja ELY-keskusalueet?
Miten neuvontajärjestelmän osa-alueita käytetään?
Miten neuvontajärjestelmää käytetään alueilla?
VILJELIJÖIDEN KOKEMUS NEUVONNASTA
Onko neuvonta koettu hyväksi? Jos on, niin millä tavoilla hyöty on näkynyt?
Ovatko neuvontakäynnit vaikuttaneet tukien tai toimenpiteiden valintaan? Jos on, niin miten?
Onko neuvontojen avulla saatu tehostettua tuotantoa ja alennettua tuotantokustannuksia?
Ovatko täydentävät ehdot tuntuneet helpommilta toteuttaa neuvonnan jälkeen?
Onko neuvonnalla ollut merkitystä valvontakäynteihin/ niiden tuloksiin?
Onko neuvojien ammattitaito ollut hyvä?
Onko neuvonnassa ollut ongelmia ja mitä pitäisi parantaa?
Miksi osa tiloista ei ole käyttänyt neuvontaa?
NEUVONNAN AIHEET
Minkälaista neuvontaa tarvittaisiin? Puuttuuko jotakin? Rajoittaako joku?
NEUVONNAN HALLINNOINTI
Miten neuvontajärjestelmä toimii?
Onko järjestelmässä ollut ongelmia ja mitä pitäisi parantaa?
Minkälaista täydennyskoulutusta neuvojat tarvitsisivat?
VIESTINTÄ
Onko tiedotus ollut riittävää? Millaista tiedottamista tarvittaisiin lisää?
Miten neuvontaa markkinoidaan? Mistä viljelijät saavat tietoa neuvonnasta?
YLEISESTI
Onko neuvonta tarpeellinen toimenpide? Mitä lisäarvoa neuvonta on tuonut?
Onko neuvonnalla saavutettu toimenpiteelle asetetut tavoitteet?
Miten neuvonta on auttanut saavuttamaan maaseutuohjelman tavoitteita?

3.1 Arviointimenetelmät

Selvityksessä sovelletaan vaikuttavuusarvioinnin viitekehystä, jossa tarkastellaan neuvontatoimenpiteen tarkoituksenmukaisuutta, johdonmukaisuutta, tehokkuutta ja vaikuttavuutta.

Arvioinnissa hyödynnetään arviointiaineiston triangulaatiota, mikä tarkoittaa, että aineistojen ja tiedonkeruun, analyysin ja metodologian sekä kohderyhmien suhteen käytetään useita eri menetelmiä ja arviointikysymyksiä tarkastellaan useiden eri osallisten näkökulmasta. Monimenetelmällisyydellä ja triangulaatiolla on tarkoitus parantaa arvioinnin luotettavuutta, kun johtopäätökset muotoillaan useita eri aineistoja ja lähestymistapoja käyttäen. Arvioinnin havaintojen ja tulosten perusteella muotoillaan konkreettiset ja käytännönläheiset suositukset sekä kehittämissuositukset neuvontatoimenpiteen toiminnan kehittämiseksi.

Arviointi on toteutettu pääasiassa laadullisia menetelmiä, kuvailevia tilastomenetelmiä sekä vertailevia menetelmiä käyttämällä. Valitettavasti tämän arvioinnin puitteissa ei ollut mahdollista hyödyntää Luonnonvarakeskuksen Taloustohtoria eikä Ruokaviraston tarkastustietoja. Jotta neuvonnan vaikutusta tarkastusten tuloksiin voisi analysoida, tulisi rakentaa verrokkiryhmät ei-neuvotuista ja neuvotuista tiloista ja tarkastella näitä tiloja muutama vuoden ajalta. Lisäksi tarkastusten ja sanktioiden tulisi kohdistua samoihin asioihin (esimerkiksi neuvontaa annettu eläinten hyvinvoinnista, tarkastus kohdistunut eläinten hyvinvointiin). Täten verrokkiryhmien koot pienenisivät niin, että saatavat tulokset eivät olisi tilastollisesti merkittäviä.

3.2 Tietolähteet

Tämä loppuraportti pohjautuu **tilastoaineistojen analyysiin** (erityisesti Ruokaviraston neuvojarekisteri, neuvontatoimenpiteen seuranta-, maksatus- ja valvontatiedot), ELY-keskusten vuosiraportteihin, haastatteluihin sekä neuvojille ja viljelijöille suunnattuihin sähköisiin kyselyihin.

Haastattelut toteutettiin 14.–31.1.2019 välisenä aikana puhelinhaastatteluina. Haastatteluihin osallistui 12 asiantuntijaa (Ruokavirasto, ELY-keskukset, sekä yksityisiä että ProAgrian neuvojia).

Arvioinnissa toteutettiin **kaksi sähköistä kyselyä**. Viljelijöille osoitettu kysely toteutettiin 16.11.–14.12.2018. Kysely lähetettiin 38 427 viljelijälle, joista 5 404 vastasi (14 %). Neuvoille osoitettu kysely toteutettiin 16.11.–14.12.2018. Kysely lähetettiin 800 neuvoille, joista 282 vastasi (35 %).

Lisäksi arvioinnissa hyödynnetään Maatalouden kilpailukykyarvioinnin⁴ puitteissa toteutettua verkkopohjaista kyselyä, joka lähetettiin kaikille vuosina 2014-2018 myönteisen nuoren viljelijän aloitustukipäätöksen saaneille viljelijöille. Kyselyllä kartoitettiin sekä aloitustuen merkitystä että nuorten viljelijöiden kokemuksia neuvonnasta ja maaseutuohjelman koulutuksista. Kyselyn tuloksia käytetään arviointikysymyksessä 27. Nuorille viljelijöille suunnattu kysely lähetettiin yhteensä 1 182 viljelijälle, joista 324 vastasi loppuun saakka. Täten kyselyn vastausprosentti oli 27,4 %. Kysely oli avoinna 31.1–24.2.2019 välisenä aikana.

Arviointi hyödyntää myös CAP-27-työpajojen, erityisesti 16.1.2019 pidetyn Osaamisen kehittämisen, innovaatiot ja digitalisaatio -työpajan materiaaleja.

4 Selvitys Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman tuloksista ja vaikutuksista maatalouden kilpailukykyyn, PTT ja MDI (2019)

4 Toimenpiteen ja talousarvion kuvaus

Neuvojarekisteriin hyväksytyt neuvojat tarjoavat tilaneuvontaa viljelijöille Manner-Suomen maaseutuohjelman Neuvo2020-neuvontajärjestelmän kautta. Tammikuussa 2019 neuvoja-rekisterissä oli 765 neuvojaa ja 199 palveluntuottajaorganisaatiota.

Neuvontaa annetaan muun muassa täydentävistä ehdoista, viherryttämistuen vaatimuk-sista, tuotantoeläinten hyvinvoinnista ja terveydestä, ympäristö- ja ilmastoasioista, luon-nonmukaisesta tuotannosta, kasvinsuojelusta, energiatehokkuuteen liittyvistä seikoista sekä maatilan nykyaikaistamiseen ja kilpailukyvyn parantamisesta.

Vuosina 2015–2018 Neuvo2020-maksatuksia tehtiin 43 954 kappaletta ja neuvontakorva-usta maksettiin noin 13,28 miljoonaa euroa.⁵ Neuvonnalle ohjelmakauden alussa alloko-i-dusta 34 miljoonan euron kokonaisrahoituksesta on maksettu 39,1 % vuoden 2018 loppuun mennessä. Neuvontatoimenpiteen maksuista 33 % kohdistui kohdealan 4B, 23 % kohde-alojen 2A ja 3A kumpaankin neuvontaan vuosina 2015–2018. Neuvontatoimenpiteen mak-satuksista 57 % on kohdistunut painopisteeseen 4 (kohdealat 4A-C). Muiden kohdealojen kokonaisrahoituksesta on käytetty 0–3 %.

Neuvonnalla on jo saavutettu osa kohdealakohtaisista (2A, 3A) ja toisissa ollaan hienosti matkalla kohti tavoitteita. Kohdealojen 5B, 5E ja 5D osalta tavoitteiden saavuttaminen näyttää haastavalta.

⁵ Tiedot perustuvat Hyrrän aineistoihin. Nämä tiedot saattavat poiketa hieman Manner-Suomen maaseutuohjel-man vuosikertomukseen, johon tiedot on kerätty maksatusjärjestelmästä.

4.1 Toimenpiteen kuvaus ja toimenpidelogiikka

Neuvonnan tavoitteena on vastata viljelijöiden kokemaan neuvontatarpeeseen unionin yhteisen maatalouspolitiikan tavoitteiden edistämiseksi ja maaseudun kehittämissuunnitelman tavoitteiden saavuttamiseksi. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 1305/2013 neuvontatoimenpiteen tavoitteeksi on määritelty neuvontapalvelujen hyödyntäminen maatalojen taloudellisen ja ympäristötehokkuuden parantamisessa sekä niiden ilmastoystävällisyyden ja ilmastomuutoksen kestävyuden parantamisessa. Maaseudun kehittämissuunnitelmien sisältämän neuvontatoimenpiteen myötä on varmistettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1306/2013 (nk. horisontaaliasetus) 12 artiklan kohdan 2 (neuvontapalvelujen kattamat aiheet) ja 13 artiklan kohdan 1 (neuvojen pätevyys) toteutuminen.

Manner-Suomen maaseutuohjelman neuvontatoimenpiteelle oli varattu 34 miljoonaa euroa julkista rahoitusta. Joulukuun 2018 ohjelmanmuutoksella toimenpiteen varoja siirrettiin maatalouden ympäristökorvauksiin 5 miljoonaa euroa. Lisäksi neuvontatoimenpiteen sisällä tehtiin muutoksia neuvonnan kohdealojen budjetteihin ja tavoitetasoihin (tarkemmat tiedot liitteessä 1).

Manner-Suomen maaseutuohjelmassa hyväksytyt neuvojat tarjoavat neuvontapalveluita viljelijöille Neuvo2020-neuvontajärjestelmän kautta. Neuvo2020-järjestelmä perustettiin vuonna 2014.⁶ Neuvojat valittiin syksyllä 2014 julkisen kilpailutuksen kautta. Vuonna 2017 alkanutta kilpailukykyneuvontaa varten avattiin uusi kilpailutus keväällä 2017, ja puitesopimukset palveluntuottajien kanssa solmittiin syksyllä 2017. Tammikuun 2019 lopussa Neuvo2020-neuvontajärjestelmässä oli 765 neuvojaa ja 199 palveluntuottajaorganisaatiota. Ruokavirasto avasi jatkuvan neuvojahaun helmikuussa 2019. Neuvojarekisteriin hyväksytään neuvojat henkilökohtaisten meriittien perustella, mutta sopimukset tehdään palveluntuottajien kanssa. Jos hyväksytty neuvoja vaihtaa työpaikkaa tai ei halua enää toimia neuvojana, palveluntuottaja voi pyytää Ruokavirastolta toisen neuvojan hyväksymistä tämän tilalle.

Neuvontaa annetaan täydentävistä ehdoista, viherryttämistuen vaatimuksista, tuotantoeläinten hyvinvoinnista ja terveydestä, maatalousmaan säilyttämisestä, ilmastomuutoksen hillitsemisestä ja muutokseen sopeutumisesta, luonnon monimuotoisuudesta, vesien ja maaperän suojelusta, innovaatioista, ympäristökorvauksista, luonnonmukaisesta tuotannosta, kasvinsuojelusta ja integroidusta torjunnasta, sekä ympäristötehokkuuteen liittyvistä seikoista esimerkiksi energian käytön tehostamisesta ja uusiutuvasta energiasta. Vuodesta 2017 lähtien annetaan myös maatilan nykyaikaistamiseen ja kilpailukykyyn parantamiseen liittyvää neuvontaa.

⁶ Valtioneuvoston asetus maatalojen neuvontajärjestelmästä (1387/2014)

Tila voi käyttää ohjelmakauden aikana yhteensä 3 500 euron edestä neuvontapalveluita vuosina 2014–2016 ja 7 000 euron edestä vuodesta 2017 lähtien.⁷ Summa nousee 10 000 euroon ohjelmakaudelle vuoden 2019 aikana. Yhden neuvontakäynnin kustannus voi enimmillään olla 1 500 euroa. Neuvontatoimenpiteen määrälliset tavoitteet on määritelty Manner-Suomen maaseutuohjelmassa tuotostasolla eli neuvontapalvelujen käyttäjien määrinä kohdealoittain (taulukko 2). Joulukuun 2018 ohjelmanmuutoksessa muokattiin myös neuvontatoimenpiteen määrällisiä tavoitteita kohdealoittain sekä kokonaisbudjettia ja budjettia kohdealoittain (liite 1).

Neuvojen täydennyskoulutus on annettu maaseutuverkoston tehtäväksi. Täydennyskoulutukset ovat tyypillisesti Ruokaviraston järjestämiä Tieto itää! -luentosarjan webinaareja (esim. ravinnekierätykset), valtakunnallisten hankkeiden seminaareja tai erillisiä täydennyskoulutuspäiviä, jonka aikana käydään läpi ajantasaisia tukiehtoja sekä hyviä käytäntöjä (esim. täydennyskoulutus neuvoille eläinten hyvinvoinnista). Tieto itää-luentosarja koostuu tähän mennessä 11 luennosta, jotka löytyvät tallenteina YouTubesta. Täydennyskoulutuksista tiedotetaan Ruokaviraston neuvonauutiskirjeillä.

Neuvontatoimenpiteen tuloksina odotetaan viljelijöiden tiedon tukiehdoista kasvavan sekä viljelijöiden valitsevan tilallensa sopivat ympäristö- ja/tai eläinten hyvinvointitoimenpiteet. Tuloksena voi myös olla se, että viljelijät hakevat investointitukea. Tavoitteena on, että 43 000 tilaa (eli kaikki maatilat) olisi saanut neuvontaa ympäristöasioissa ohjelmakaudella sekä muista aiheista.

Neuvontatoimenpiteen odotetaan vaikuttavan lisäämällä maatilan positiivisia ympäristövaikutuksia, tuotantoeläinten terveyden ja hyvinvoinnin lisääntymiseen, maatalouden kilpailukykyyn parantumiseen sekä energiatehokkuuden ja ilmastoystävällisyyden kasvamiseen. Lisäksi neuvontatoimenpiteen odotetaan vaikuttavan muun muassa maaseutuohjelman toimenpiteiden toimeenpanon laadun parantumiseen sekä viljelijöiden jaksamiseen. Neuvonnan tavoitteena nimittäin on vähentää viljelijöiden epävarmuutta ja epätietoisuutta moninaisten ehtojen vaatimuksista, ja sen avulla halutaan vähentää valvontoihin liittyviä pelkoja ja sanktoriskiä. Osaamisen lisääntyminen vaikuttaa myös riskienhallintaan (kilpailukykyvaikutusten arviointi).

Seuraavalla sivulla olevassa taulukossa (taulukko 2) on esitetty kohdealat 1A–5E sekä niihin liittyvät määrälliset tavoitteet niiden osalta, joista on ollut tiedot saatavilla.

⁷ Valtioneuvoston asetus maatalojen neuvontajärjestelmästä (1387/2014) ja Valtioneuvoston asetus maatalojen neuvontajärjestelmästä annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta (33/2017)

Taulukko 2. Määrälliset tavoitteet kohdealoittain

Kohdeala	EU osuus 42% (€)	Julkinen rahoitus (€)	Neuvonta- palveluja käyttävät (tavoite)
1A: Innovaatioiden, yhteistyön ja tietämyspohjan kehittämisen edistäminen maaseudulla.		34 000 000	
2A: Kaikkien maatilojen taloudellisen suorituskyvyn parantaminen sekä maatilojen rakenneuudistuksen ja nykyaikaistamisen helpottaminen, erityisesti markkinoille osallistumisen ja markkinoille suuntautumisen sekä maatalouden monipuolistamisen lisäämiseksi.	840 000	2 000 000	2 000
3A: Alkutuottajien kilpailukyvyn parantaminen kytkemällä heidät paremmin maatalouselintarvikeketjuun maataloustuotteiden arvoa lisäävien laatujärjestelmien, paikallisten markkinoiden edistämistä sekä menekinedistämistä koskevien toimien, lyhyiden jakeluketjujen, tuottajaryhmien ja -organisaatioiden sekä toimialaorganisaatioiden avulla.	2 100 000	5 000 000	4 500
3B: Maatilojen riskien ehkäiseminen ja hallinnan tukeminen		Toissijainen vaikutus	
4A: Biologisen monimuotoisuuden, mukaan luettuina Natura 2000 -alueet ja alueet, joilla on luonnonoloista johtuvia tai muita erityisrajoitteita, ja luonnonarvoltaan arvokkaan maataloustuotannon sekä Euroopan maisemien tilan ennallistaminen, säilyttäminen ja parantaminen 4B: Vesien käytön hallinnan edistäminen, mukaan lukien lannoitteiden ja torjunta-aineiden käytön hallinta 4C: Maaperän eroosion torjuminen ja maaperän hoidon parantaminen	7 980 000	19 000 000	43 000
5B: Maatalouden ja elintarvikejalostuksen energiatehokkuuden lisääminen	840 000	2 000 000	2 000
5C: Uusiutuvien energialähteiden sekä biotalouteen tarkoitettujen sivutuotteiden, jätteiden, jäännösten ja muiden kuin elintarvikkeiksi tarkoitettujen raaka-aineiden tarjonnan ja käytön helpottaminen	840 000	2 000 000	2 000
5D: Maatalouden kasvihuonekaasu- ja ammoniakkipäästöjen vähentäminen	840 000	2 000 000	2 000
5E: Hiilen sitomisen ja talteenoton edistäminen maa- ja metsätaloudessa	840 000	2 000 000	2 000

Lähde: Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2014–2020, indikaattorisuunnitelma

Taulukko 3. Neuvonnan osa-alueet kohdealoittain

Kohdeala	Neuvonnan osa-alueet kohdealalla
2A	Ilmastonmuutokseen sopeutuminen Kilpailukyyn parantaminen Maatilan investointi Nykykaistamis- ja kilpailukysuunnitelma Sukupolvenvaihdos
3A	Eläintaudit, vain TSE-taudit sekä tuonti- ja vientiasiat (täydentävät ehdot) Eläinten hyvinvointi (täydentävät ehdot) Eläinten hyvinvointi täydentävien ehtojen ylittävien osin Eläinten hyvinvointikorvaus Eläinten tunnistus ja rekisteröinti (täydentävät ehdot) Eläintuotantotilojen elintarvikehygieniä ml. kielletyt aineet ja jäämät (täydentävät ehdot) Kasvintuotantotilojen elintarvike- ja rehuhygieniä (täydentävät ehdot) Rehujen sekoitus ja eläinten ruokinta, rehuhygieniä (täydentävät ehdot) Tuotantoeläinten terveydenhuoltosuunnitelma
4A	Biologinen monimuotoisuus (täydentävät ehdot) Biologinen monimuotoisuus täydentävien ehtojen ylittävien osin Luonnonmukaisen tuotannon ehdot Maisema (täydentävät ehdot)
4B	Biologinen monimuotoisuus (täydentävät ehdot) Integroitu torjunta Kasvinsuojelu (täydentävät ehdot) Kasvinsuojelu täydentävien ehtojen ylittävien osin Ravinttaselaskelmat Vesien ja maaperän suojelu täydentävien ehtojen ylittävien osin Vesien suojelu (täydentävät ehdot) Viherryttämistuen vaatimukset Ympäristökorvauksen ehdot; ympäristökorvauksen toimenpiteiden muuttaminen Ympäristösuunnitelma
4C	Maatalousmaan säilyttäminen
5B	Energiasuunnitelma Muu energianeuvonta, energiatehokkuus
5C	Kiertotalous Maaperä ja hiilivarasto (täydentävät ehdot) Maatalouden ympäristötoimet ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja siihen sopeutumiseksi Muu energianeuvonta, uusiutuva energia
5D	Ammoniakkipäästöjen vähentäminen ruokinnan avulla
5E	Maatalouden ympäristötoimet ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja siihen sopeutumiseksi Ilmastonmuutoksen hillitseminen: hiilen sitominen

4.2 Neuvontatoimenpiteen seurantatiedot

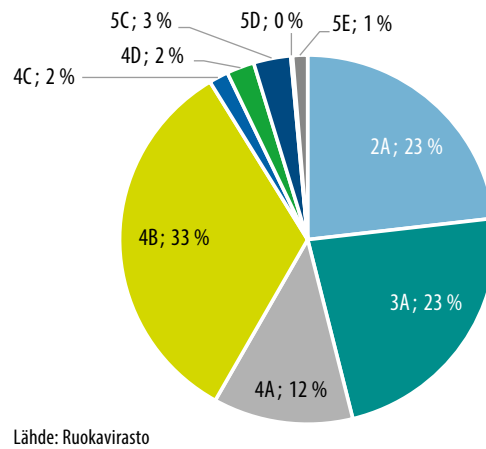
Ruokaviraston ylläpitämässä neuvojarekisterissä oli tammikuun 2019 lopussa yhteensä 765 tilaneuvojaa. Noin viidesosa neuvojista ei kuitenkaan ole tehnyt tilaneuvontaa vielä lainkaan. Ruokaviraston Hyrrä-tietokannan tilastojen mukaan vuodesta 2015 joulukuun 2018 loppuun saakka 680 neuvojalle on maksettu yhteensä 43 954 neuvontatapahtumasta.

4.3 Varojen käyttöönotto ja toimenpiteen tavoitteiden saavuttaminen

Vuosina 2015–2018 Neuvo2020-maksatuksia tehtiin 43 954 kappaletta ja neuvontakorvausta maksettiin noin 13,28 miljoonaa euroa. Neuvonnalle ohjelmakauden alussa allokoidusta 34 miljoonan euron kokonaisrahoituksesta on maksettu⁸ vuoden 2018 loppuun mennessä 39,1 %.

Kohdealoittain neuvontaa on käytetty eniten kohdealaan 4B (Vesien käytön hallinnan edistäminen, mukaan lukien lannoitteiden ja torjunta-aineiden käytön hallinta), 2A (Maatilojen taloudellisen suorituskyvyn parantaminen sekä maatilojen rakenneuudistuksen ja nykyaikaistamisen helpottaminen) ja 3A (Alkutuottajien kilpailukyvyn parantaminen). Neuvontatoimenpiteen maksuista 33 % kohdistui kohdealan 4B, 23 % kohdealan 2A ja 3A neuvontaan kumpaankin vuosina 2015–2018. Neuvontatoimenpiteen maksatuksista 57 % on kohdistunut painopisteeseen 4 (kohdealat 4A-C). Muiden kohdealojen kokonaisrahoituksesta on käytetty 0–3 % (kuva 1).

⁸ Maksatukset, julkiset varat, vuoden 2018 loppuun saakka. Tiedot Ruokaviraston Hyrrä-tietokannasta.

Kuvio 1. Neuvontatoimenpiteen maksujen jakautuminen kohdealoittain 2015–2018

Taulukko 4 alla erittelee annetun tilaneuvonnan kohdealoittain ja aihealueittain. Suosituimpia neuvonnan aihealueita ovat olleet ympäristökorvauksen ehdot (kohdeala 4B), luonnonmukaisen tuen ehdot (4B), tuotantoeläinten terveydenhoitosuunnitelma (3A), eläinten hyvinvointikorvaus (3A) sekä viherryttämistuen vaatimukset (4B). Neuvonnan aihealueista vähiten kiinnostusta ovat herättäneet biologinen monimuotoisuus (täydentävät ehdot) kohdealalla 4B, ilmastonmuutoksen hillitseminen: hiilen sitominen (5C) ja ympäristösuunnitelma (4B).

Taulukko 4. Neuvonta aihealueittain 2015–2018

Neuvonnan aihealue	Kohdeala	Maksettu €	Maksu kpl	bTilat
Ilmastonmuutokseen sopeutuminen	2a	24 285,26	73	70
Kilpailukyvyn parantaminen	2a	1 173 250,10	2 346	1 974
Maatilan investointi	2a	349 121,15	573	517
Nykykaikastamis- ja kilpailukyky suunnitelma	2a	1 015 545,61	1 036	945
Sukupolvenvaihdos	2a	568 942,16	1 174	978
Eläintaudit, vain TSE-taudit sekä tuonti- ja vientiasiat (täydentävät ehdot)	3a	2 631,78	10	10
Eläinten hyvinvointi (täydentävät ehdot)	3a	288 458,72	1 011	932
Eläinten hyvinvointi täydentävien ehtojen ylittävien osin	3a	126 407,46	469	402
Eläinten hyvinvointikorvaus	3a	66 1841,8	2 685	2 125
Eläinten tunnistus ja rekisteröinti (täydentävät ehdot)	3a	440 143,53	1 787	1 437
Eläintuotantotilojen elintarvikehygieniä ml. kielletyt aineet ja jäämät (täydentävät ehdot)	3a	107 242,88	349	328
Kasvintuotantotilojen elintarvike- ja rehuhygieniä (täydentävät ehdot)	3a	31 913,91	84	64
Rehujen sekoitus ja eläinten ruokinta, rehuhygieniä (täydentävät ehdot)	3a	115 707,53	411	389
Tuotantoeläinten terveydenhuoltosuunnitelma	3a	1 334 851,15	4 073	1 995
Biologinen monimuotoisuus (täydentävät ehdot)	4a	38 303,86	133	127
Biologinen monimuotoisuus täydentävien ehtojen ylittävien osin	4a	23 6840,4	941	785
Luonnonmukaisen tuotannon ehdot	4a	130 0657,3	4 528	2 503
Maisema (täydentävät ehdot)	4a	52 576,58	229	208
Biologinen monimuotoisuus (täydentävät ehdot)	4b	222	1	1
Integroitu torjunta	4b	373 039	1 149	765
Kasvinsuojelu (täydentävät ehdot)	4b	421 550,46	1 512	1 182
Kasvinsuojelu täydentävien ehtojen ylittävien osin	4b	139 620,82	525	408
Ravinnetaselaskelmat	4b	344 923,92	1 136	769
Vesien ja maaperän suojelu täydentävien ehtojen ylittävien osin	4b	95 211,43	338	314
Vesien suojelu (täydentävät ehdot)	4b	198 549,57	722	646
Viherryttämistuen vaatimukset	4b	776 233,64	3 420	2 485
Ympäristökorvauksen ehdot; ympäristökorvauksen toimenpiteiden muuttaminen	4b	2 124 819,58	9 983	6 869
Ympäristösuunnitelma	4b	6 944,48	13	12
Maatalousmaan säilyttäminen	4c	225 561,48	846	758
Energiasuunnitelma	5b	266 019,23	284	281
Muu energianeuvonta, energiatehokkuus	5b	56 784,47	182	178
Ilmastonmuutoksen hillitseminen: hiilen sitominen	5c	739,62	2	2
Kiertotalous	5c	4 691,82	7	7
Maaperä ja hiilivarasto (täydentävät ehdot)	5c	215 600,63	750	694
Muu energianeuvonta, uusiutuva energia	5c	211 899,16	439	364
Ammoniakkipäästöjen vähentäminen ruokinnan avulla	5d	19 120,73	69	65
Ilmastonmuutoksen hillitseminen: hiilen sitominen	5e	2087	6	5
YHTEENSÄ		13 525 700,44	43 954	32 177

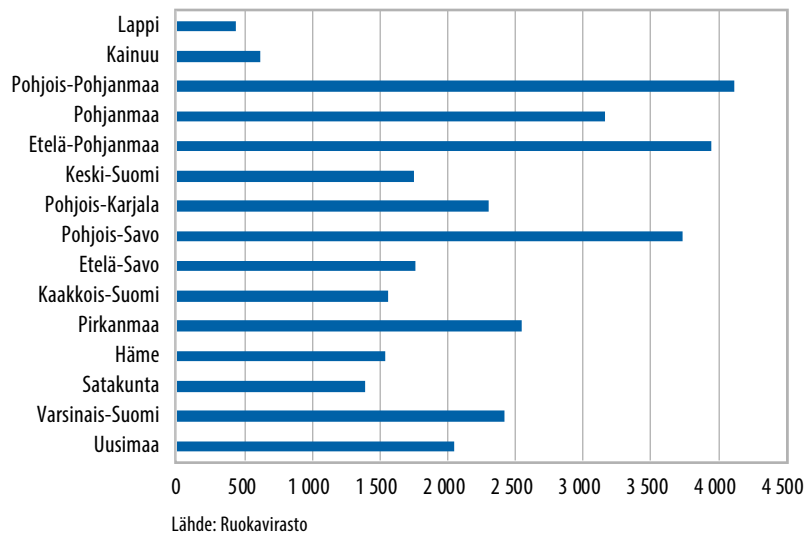
Taulukossa 5 esitetään neuvonnan maksujen, neuvontaa saaneiden tilojen määrä, maksetut tuet sekä osuudet tilatavoitteista ja rahoitustavoitteesta 31.12.2018.

Taulukko 5. Maksatukset ja tavoitteiden saavuttaminen kohdealoittain 2015–2018.

Kohdeala	Tila-määrä	Osuus tilatavoitteesta (%)	Maksujen määrä	Maksettu, Euroa	Maksujen osuus kohdealan neuvontarahoituksesta (%)
2A	4 484	224 %	5 202	3 131 144	157 %
3A	7 682	171 %	10 879	3 109 199	62 %
4A	3 623	Yhteensä 41 %	5 831	1 628 378	Yhteensä 33 %
4B	13 451		18 799	4 481 115	
4C	758		846	225 561	
5B	459	23 %	466	322 804	16 %
5C	1 067	53 %	1 198	432 931	22 %
5D	70	4 %	75	21 208	1 %
5E	583	29 %	658	173 360	9 %
			43 954	13 525 700	40 %

Lähde: Ruokaviraston Hyrrä-tietokanta

Kohdealaan 2A (maatilojen suorituskyvyn parantaminen) kohdistuvaa neuvonta (maatilojen nykyaikaistaminen ja kilpailukyvyn parantaminen) otettiin käyttöön vuonna 2017, mutta se on jo kahden toimintavuoden aikana ylittänyt tavoitteensa reilusti. Neuvottujen tilojen määrässä tavoite on jo ylitetty myös kohdealalla 3A (eläinten hyvinvointi). Kohdealalla 5C yli puolet tilatavoitteesta on saavutettu. Neuvonnan kokonaistavoitteet tilojen määrässä laskettuna saavutettaneen ohjelmakauden aikana. Kohdealojen välillä on kuitenkin suuria eroja. Kohdealojen 5B ja 5E neuvonnan täytyy lisääntyä reilusti, jotta tavoitteet voidaan saavuttaa. Sen sijaan kohdealalla 5D (maatalouden kasvihuonekaasu- ja ammoniakkipäästöjen vähentäminen) tilatavoitteen saavuttaminen näyttää epätodennäköiseltä.

Kuvio 2. Neuvontatapahtumat (kpl) ELY-keskustalueilla 2015–2018. (Lähde: Ruokavirasto)

Neuvontatapahtumien jakautumisessa on suuria eroja myös ELY-keskusten välillä. Siinä missä Pohjois-Pohjanmaalla on joulukuun 2018 loppuun saakka ollut yli 4 000 neuvontatapahtumaa, Lapissa luku on noin 440. (kuva 2). Eniten neuvontatapahtumia on ollut Pohjois-Pohjanmaalla ja Etelä-Pohjanmaalla (12 % kaikista neuvontatapahtumista molemmissa) ja Pohjois-Savossa. Vähiten neuvontatapahtumia on ollut Lapissa (1 % neuvontatapahtumista) ja Kainuussa. Neuvontatapahtumien määrä ELY-keskuksittain ei kuitenkaan kerro koko totuutta, sillä ELY-keskustalueiden tilamäärät vaihtelevat suuresti. Tähän asiaan pureudutaan tarkemmin kappaleessa 6.2.

5 Vastaukset arviointikysymyksiin

5.1 Neuvojat ja neuvontatapahtumat

Neuvojarekisterin 765 neuvojasta 88 % on antanut tilaneuvontaa. Aktiivisten neuvojien osuus vaihtelee aiheittain. Eniten aktiivisia neuvojia on kohdealoilla 4B (vesien ja maanhoidon edistäminen), 3A (eläinten hyvinvointi) sekä 2A (maatilojen kilpailukyvyn parantaminen). 95 % aktiivisista neuvojista on tehnyt 89 % kaikista neuvontatapahtumista. Neuvojarekisteriin hyväksytyt tilaneuvojia on Manner-Suomessa eniten Etelä-Pohjanmaalla, Pohjois-Savossa sekä Pohjois-Pohjanmaalla. Vähiten neuvojia on Satakunnassa, Lapissa ja Kainuussa.

ProAgria-keskusten osuus neuvontatapahtumista on noin 72 %. Suomen ruotsinkielisen maatalousneuvonnan keskusjärjestö (Svenska Lantbrukssällskapens förbund) on seuraavaksi suurin yksittäinen palveluntuottaja (7 % neuvontatapahtumista). Palveluntuottajien osuus neuvontatapahtumista vaihtelee ELY-keskuksittain suuresti.

Vuoden 2018 loppuun mennessä on toteutunut 43 954 neuvontatapahtumaa. Neljä kymmenestä neuvontatapahtumista liittyy kohdealaan 4B (vesien ja maanhoidon edistäminen) ja noin neljäsosa kohdealaan 3A (ruokaketjut, paikalliset markkinat ja lähiruoka sekä eläinten hyvinvoinnin edistäminen) ja noin kahdeksasosa kohdealoihin 2A (maatilojen kilpailukyvyn parantaminen) ja 4A (maisemanhoito ja luonnon monimuotoisuuden ennallistaminen, säilyttäminen ja parantaminen) kumpaankin.

5.1.1 Neuvojat

Missä määrin neuvontarekisteriin hyväksytyt neuvojat kattavat kaikki kohdealat ja ELY-keskusalueet?

Neuvojat saavat antaa korvattavaa neuvontaa niissä neuvonnan osioissa, joihin heidän on hyväksytty. Näin ollen neuvojien määrä vaihtelee eri osioiden välillä. Eniten neuvojia on ympäristö- ja kilpailukykyosioissa, kun taas vähiten neuvojia on energia- ja luomuosioissa. Osa neuvojista on hyväksytty useaan neuvonnan osioon. Jos neuvoja ei halua enää antaa tilaneuvontaa ja haluaa pois neuvojarekisteristä, hänen tulee ilmoittaa siitä Ruokavirastolle.

Maaseutuviraston tilastojen mukaan 11 % neuvontarekisteriin hyväksytyistä neuvojista ei kuitenkaan ole antanut neuvontaa. Neuvontakorvausta on nimittäin maksettu joulukuun 2018 loppuun mennessä 680 neuvojalle neuvontarekisteriin hyväksytyistä 765 neuvojasta. Aktiivisten neuvojien määrä on kasvanut edellisestä vuodesta, sillä helmikuussa 2018 noin 21 % neuvojista ei ollut vielä antanut neuvontaa lainkaan. Haastatteluissa nousi esiin, että osa neuvontarekisteriin hyväksytyistä neuvojista haki neuvontaoikeutta varmuuden vuoksi, koska ohjelmakauden alussa selvisi, että Neuvo2020-neuvojia voitiin kilpailutus-sääntöjen vuoksi tehtäväksi vain kerran ohjelmakauden aikana. Lisäksi osa hyväksytyistä neuvojista on vaihtanut työpaikka tai -tehtäviä. Toisaalta, ProAgria-keskukset ovat pyrkineet uudelleenjärjestelemään henkilöstön työtehtäviä siten, että Neuvo-neuvojilla on mahdollisuus keskittyä neuvontaan. Aktiivisten neuvojien osuus vaihtelee neuvontaosioittain ja kohdealoittain. Esimerkiksi energiaosiossa vain puolet neuvojista ja kilpailukykyosiossa reilu kolmasosa on toteuttanut tilaneuvontaa (katso taulukko 6). Täysin kattavaa jaottelua ei voi kuitenkaan neuvontaosioittain tehdä, koska neuvonnan maksatukset on tilastoitu Manner-Suomen maaseutuohjelman kohdealojen perusteella, mikä ei vastaa neuvontaosioitten jaottelua.

Taulukko 6. Neuvojarekisterin neuvojat ja aktiiviset neuvojat osioittain

Neuvontaosio	Neuvojen määrä neuvojarekisterissä	Aktiivisten neuvojen määrä
Energia	46	23
Kasvinsuojelu ja kasvintuotantotilojen elintarvike- ja rehuhygieniä	213	125
Luomu, kasvintuotanto	84	
Luomu, tuotantoeläimet	48	
Tuotantoeläimet	209	
Tuotantoeläimet, terveydenhuoltosuunnitelmat	128	80
Ympäristö	315	
Kilpailukyky	314	262

Lähde: Ruokaviraston neuvojarekisteri 14.2.2019

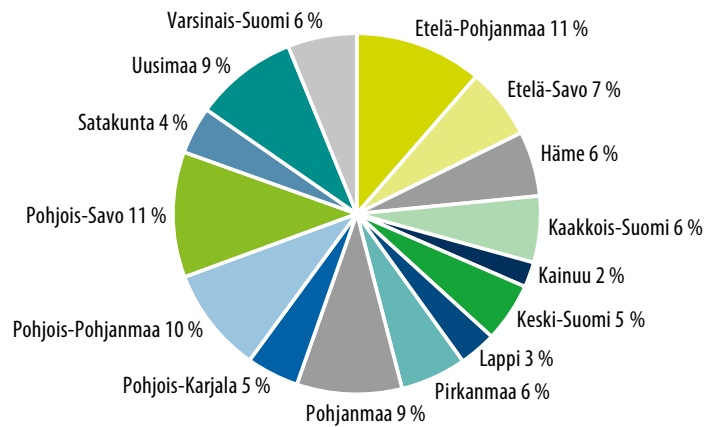
Kun neuvojen määrää tarkastellaan Manner-Suomen maaseutuohjelman kohdealoit-
tain (taulukko 7), on nähtävissä, että kaikista nevojarekisterin neuvoista eniten aktiivi-
sia neuvoja on kohdealoilla 4B (vesien ja maanhoidon edistäminen), 3A (eläinten hyvin-
vointi) sekä 2A (maatilojen kilpailukyvyyn parantaminen). Kohdealoilla 5B (energia) sekä 5D
(maatalouden kasvihuonekaasu- ja ammoniakkipäästöt) on huomattavan vähän aktiivisia
neuvoja.

Taulukko 7. Neuvot kohdealoittain

Kohdeala	Aktiivisten neuvojen määrä	% nevojarekisterin neuvoista
2A Maatilojen kilpailukyvyyn parantaminen	262	18
3A Eläinten hyvinvointi	284	20
4A Maiseman hoito ja luonnon monimuotoisuus	188	13
4B Vesien ja maanhoidon edistäminen	312	22
4C Eroosion estäminen ja maaperän hoidon parantaminen	100	7
5B Maatalouden ja elintarvikejalostuksen energiatehokkuus	23	2
5C Uusiutuva energia ja biotalouden raaka-aineet	133	9
5D Maatalouden kasvihuonekaasu- ja ammoniakkipäästöjen vähentäminen	22	2
5E Hiilen sitomisen edistäminen maa- ja metsätaloudessa	110	8

Lähde: Ruokavirasto

Nevojarekisteriin hyväksyminen perustui hakemukseen ja neuvojen osaamiseen (meriit-
teihin). Kaikki valintakriteerit täyttävät neuvot hyväksyttiin nevojarekisteriin. Näin ollen
neuvojen alueelliseen jakaumaan ei kiinnitetty huomiota eikä voitukaan kilpailutuksen
sääntöjen vuoksi (neuvot valittiin kerralla koko Manner-Suomeen). Nevojarekisteriin hy-
väksytyjä tilaneuvoja on Manner-Suomessa eniten Etelä-Pohjanmaalla, Pohjois-Savossa
sekä Pohjois-Pohjanmaalla. Vähiten neuvoja on Satakunnassa, Lapissa ja Kainuussa (ks.
kuva 3).

Kuvio 3. Neuvontarekisteriin hyväksytyjen neuvojien jakautuminen ELY-keskustalueittain tammikuu 2019

Neuvojien jakautumista ELY-keskustalueille olisi hyvä tarkastella myös neuvonnan kohdealoittaisen tarjonnan näkökulmasta. Käytännössä se tarkoittaisi tarkastelua esimerkiksi siitä, miten kilpailukykyneuvontaa tarjoavat neuvojat ovat sijoittuneet maantieteellisesti.

Valtaosa eli 95 % aktiivisista neuvojista on tehnyt alle 200 neuvontatapahtumaa per neuvoja, kuten taulukosta 8 näkyy. Näiden neuvojien osuus on yhteensä 89 % kaikista neuvontatapahtumista. Viidesosa aktiivisista neuvojista on tehnyt alle 10 neuvontatapahtumaa. 33 aktiivisinta neuvojaa (6 % neuvojista) on tehnyt yli 200 neuvontatapahtumaa vuodesta 2015 lähtien. 12 % kaikista neuvontatapahtumista on näiden neuvojien toteuttamia. Aktiivisimmat neuvojat antavat neuvontaa useilla kohdealoilla, tyypillisesti ympäristöneuvontaa kohdealoilla 4A, 4B ja/tai 4C sekä eläinten hyvinvointiin liittyvää neuvontaa kohdealalla 3A tai kilpailukykyneuvontaa kohdealalla 2A.

Taulukko 8. Neuvojat neuvontatapahtumittain

Neuvontatapahtumien määrä	Neuvojien määrä	% aktiivisista neuvojista	% neuvontatapahtumista
yli 400	4	1 %	1 %
300 – 399	11	2 %	5 %
200 – 299	18	3 %	6 %
100 – 199	102	15 %	30 %
50 – 99	155	23 %	29 %
10 – 49	253	37 %	28 %
alle 10	137	20 %	2 %

Lähde: Ruokavirasto

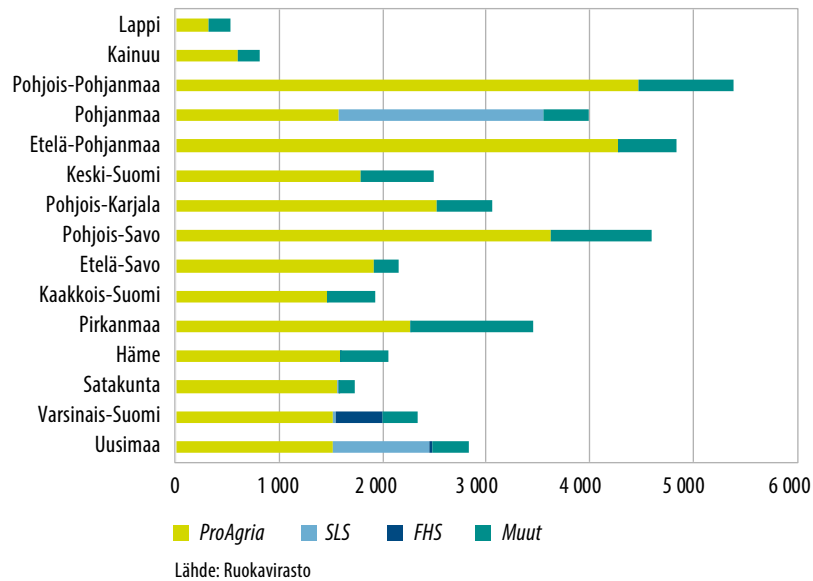
Aktiivisista neuvojista eli sellaisista, joilla on ollut neuvontatapahtumia, 60,1 % on naisia. Aktiivisimpien neuvojien (yli 200 neuvontatapahtumaa) joukossa naisia on tosin 39 %.

Yli puolet aktiivisista neuvojista (53 %) antaa vain yhteen kohdealaan liittyvää neuvontaa. Näistä suuri osa on eläinten hyvinvointiin ja terveydenhoitoon liittyviä neuvoja, tyypillisesti eläinlääkäreitä. Lisäksi usea talousneuvoja toimii vain kilpailukykyyn liittyvällä kohdealalla. Reilu kolmasosa neuvojista antaa neuvontaa 2–4 kohdealalla. Vain 7 % neuvojista antaa neuvontaa 5–8 kohdealalla.

5.1.2 Palveluntuottajat

ProAgria-keskukset ovat suurin neuvonnan palveluntuottaja. Neuvontatoimenpiteen maksatustietojen perusteella ProAgria-keskusten osuus neuvontatapahtumista on noin 72 %. Suomen ruotsinkielisen maatalousneuvonnan keskusjärjestö (Svenska Lantbrukssällskapens förbund) on seuraavaksi suurin yksittäinen palveluntuottaja (7 % neuvontatapahtumista). Näin ollen yksityisten neuvojien osuus on noin 20 % neuvontatapahtumista. Palveluntuottajien osuus neuvontatapahtumista vaihtelee kuitenkin kohdealoittain. Siinä missä kohdealan 4A (maiseman hoito ja luonnon monimuotoisuus) neuvonnasta ProAgrian osuus on 83 %, kohdealalla 5C (energia) se on 73 %, kohdealalla 4B (vesien ja maanhoidon edistäminen) 75 %, kohdealalla 2A (kilpailukyky) 75 % ja kohdealalla 3A (eläinten hyvinvointi) 57 %. Vähemmän neuvontatapahtumia sisältävillä kohdealoilla (5E, 5B, 4C ja 5D) ProAgrian osuus kaikista neuvontatapahtumista on 92–99 %.

Palveluntuottajien osuus neuvontatapahtumista vaihtelee myös ELY-keskusalueittain (kuva 6). Siinä missä Etelä-Pohjanmaalla ja Etelä-Savossa ProAgria tekee noin yhdeksän kymmenestä neuvontatapahtumasta, alueilla, joilla on verrattain suuri ruotsinkielinen väestö (Pohjanmaa, Uusimaa, Varsinais-Suomi) ProAgrian osuus on 39–54 % neuvontatapahtumista. Näillä alueilla ruotsinkielisillä neuvontajärjestöillä Svenska Lantbrukssällskapens Förbund ja Finska Hushållningssällskapet on vahva asema. Lapissa, Pirkanmaalla ja Keski-Suomessa myös yksityisillä tilaneuvojilla on suuri rooli neuvontatoimenpiteen toteuttamisessa.

Kuvio 4. Neuvotut tilat ELY-keskuksittain per palveluntuottaja

5.1.3 Neuvonta kohdealoittain

Miten neuvontajärjestelmän osa-alueita käytetään?

Maaseutuviraston Hyrrä-tietokannan tilastojen mukaan joulukuun 2018 loppuun saakka 680 neuvojalle on maksettu yhteensä 43 954 neuvontatapahtumasta (taulukko 9). Neljä kymmenestä neuvontatapahtumista liittyy kohdealaan 4B (vesien ja maanhoidon edistäminen) ja noin neljäsosa kohdealaan 3A (ruokaketjut, paikalliset markkinat ja lähiruoka sekä eläinten hyvinvoinnin edistäminen) ja noin kahdeksasosa kohdealoihin 2A (maatilojen kilpailukyvyyn parantaminen) ja 4A (maisemanhoito ja luonnon monimuotoisuuden ennallistaminen, säilyttäminen ja parantaminen) kumpaankin.

Taulukko 9. Neuvontatapahtumat kohdealoittain

Kohdeala	Neuvontatapahtumien määrä	% neuvontatapahtumista
2A Maatilojen kilpailukyvyn parantaminen	4 805	14
3A Eläinten hyvinvointi	7 944	24
4A Maiseman hoito ja luonnon monimuotoisuus	3 944	12
4B Vesien ja maanhoidon edistäminen	13 716	41
4C Eroosion estäminen ja maaperän hoidon parantaminen	766	2
5B Maatalouden ja elintarvikejalostuksen energiatehokkuus	436	1
5C Uusiutuva energia ja biotalouden raaka-aineet	1 063	3
5D Maatalouden kasviuonekaasu- ja ammoniakkipäästöjen vähentäminen	73	0
5E Hiilen sitomisen edistäminen maa- ja metsätaloudessa	578	2

Kohdealan 2A alla annetun talousneuvonnan neuvontakerroista 45 % on keskittynyt kilpailukyvyn parantamiseen, ja 20 % nykyaikaistamis- ja kilpailukyky suunnitelmien laatimiseen ja 23 % sukupolvenvaihdokseen. (Tarkemmat tiedot löytyvät taulukosta 4.)

Kohdealaan 3A liittyvistä neuvontakerroista 37 % liittyi tuotantoeläimien terveydenhuoltosuunnitelmaan, 25 % eläinten hyvinvointikorvaukseen ja 16 % täydentävien ehtojen eläinten tunnistukseen ja rekisteröintiin.

Kohdealan 4A neuvontakerroista valtaosa (78 %) liittyi luonnonmukaiseen tuotantoon. Kohdealan 4b neuvontatapahtumat kohdistuivat erityisesti ympäristökorvauksen ehtoihin (53 %) sekä viherryttämistuen vaatimuksiin (18 %). Kohdealan 4c kaikki neuvontakerrat liittyivät maatalousmaan säilyttämiseen.

Kohdealan 5B energianeuvontakerrasta 61 % liittyi energiasuunnitelmiin, 39 % taas energiatehokkuuteen.

Kohdealan 5C neuvontakerroista 62 % koski täydentävien ehtojen maaperää ja hiilivarastoa ja 37 % uusiutuvaa energiaa.

Kohdealan 5D neuvontakerroista 92 % liittyi ammoniakkipäästöjen vähentämiseen ruokinnan avulla. Kohdealan 5E neuvontakerroista 60 % liittyi ilmastonmuutoksen hillitsemiseen ja hiilen sitomiseen.

5.2 Neuvonta ELY-keskuksittain

Joulukuun 2018 loppuun mennessä tilaneuvontaa oli saanut yhteensä 16 459 yksittäistä tilaa eli 34 % Manner-Suomen maataloustukea saaneista maatiloista. Neuvotuista tiloista 49 % on kasvinviljelytiloja ja 48 % eläintiloja. Lypsykarjatilojen osuus oli 30 % kaikista neuvotuista tiloista. Tuotantosuunnittain tarkasteltuna neuvontatoimenpide kattaa noin kolme neljäsosaa Manner-Suomen lypsykarjatiloilta. Yleisesti ottaen neuvonnan kattavuus on parempi eläintiloilla kuin kasvinviljelytiloilla.

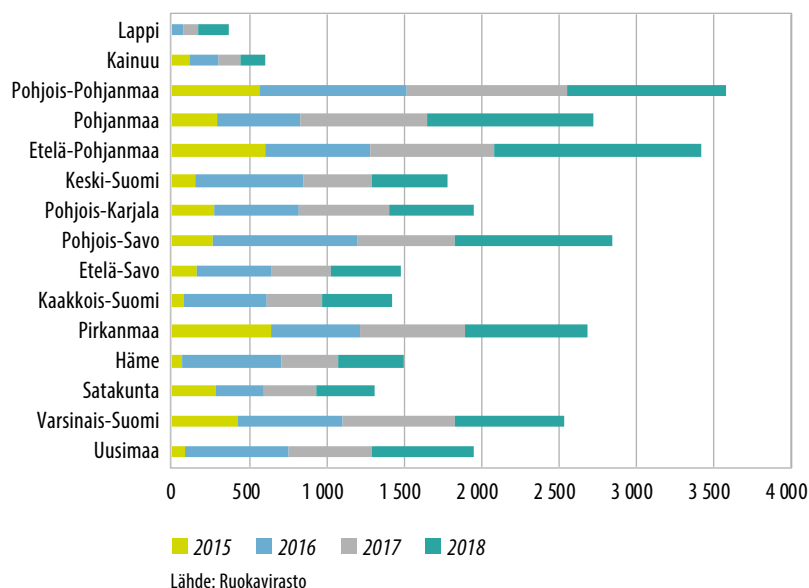
Eniten neuvottuja tiloja on ollut Pohjois-Pohjanmaalla, Etelä-Pohjanmaalla ja Pohjois-Savossa. Vähiten neuvottuja tiloja on ollut Lapissa ja Kainuussa. Suhteutettuna maataloustukea saaneiden tilojen määrään ELY-keskusalueilla, eniten neuvontaa ovat käyttäneet Pohjois-Karjalan, Kainuun ja Pohjois-Savon tilat. Neuvottujen tilojen yhteenlaskettu pinta-ala vuonna 2018 oli noin 1,19 miljoonaa hehtaaria, mikä on hieman yli puolet Suomen käytössä olevasta maatalousmaasta.

Pohjois-Savossa, Lapissa, Kainuussa ja Etelä-Savossa eniten tiloja on neuvottu kohdealalla 3A (eläinten hyvinvointi), kun taas muilla ELY-keskusalueilla tiloja on neuvottu eniten kohdealalla 4B (vesien ja maanhoidon edistäminen) liittyvissä asioissa.

5.2.1 Neuvonta kohdealoittain ELY-keskuksissa

Miten neuvontajärjestelmää käytetään alueilla?

Neuvontatoimenpiteen suosio vaihtelee suuresti ELY-keskusten välillä. Eniten neuvottuja tiloja on ollut Pohjois-Pohjanmaalla, Etelä-Pohjanmaalla ja Pohjois-Savossa. Vähiten neuvottuja tiloja on ollut Lapissa ja Kainuussa. Neuvottujen tilojen määrä on kasvanut vuonna 2018 huomattavasti Etelä-Pohjanmaalla, Pohjois-Savossa sekä Pohjanmaalla. Myös Lapissa on kasvua edellisiin vuosiin verrattuna nähtävissä.

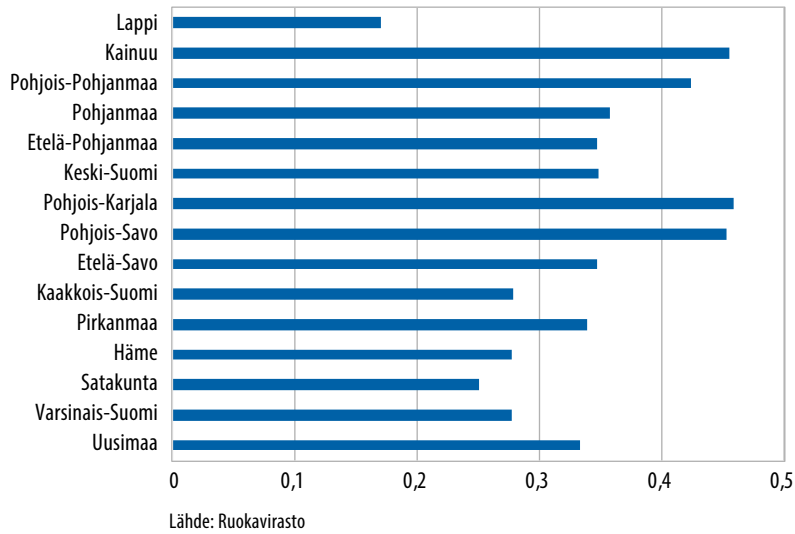

Kuvio 5. Neuvottujen tilojen määrät ELY-keskuksissa 2015–2018

Ruokaviraston tilastojen mukaan vuonna 2018 neuvottujen tilojen yhteenlaskettu pinta-ala oli noin 1,185 miljoonaa hehtaaria. Kun käytössä oleva maatalousmaa Suomessa oli 2,272 miljoonaa hehtaaria vuonna 2018⁹, neuvottujen tilojen alojen osuus oli 51,7 % käytetystä maatalousmaasta.

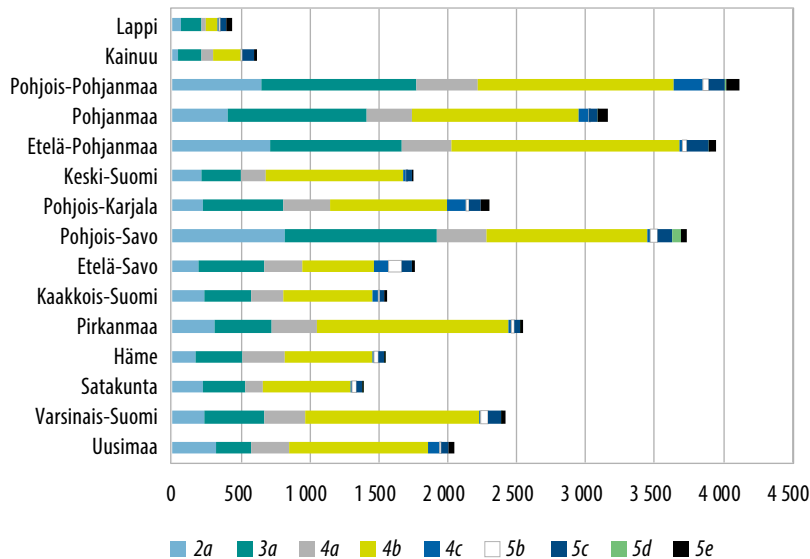
Kun verrataan neuvottujen tilojen osuutta maataloustukia saaneiden tilojen määrään ELY-keskuksittain, tilanne näyttää hieman erilaiselta. Pohjois-Karjalan, Kainuun ja Pohjois-Savon maataloustukea saaneista tiloista noin 45 % on käyttänyt neuvontaa, kun taas neuvottujen tilojen osuus on noin 25 % Satakunnassa ja 17 % Lapissa.

⁹ Luonnonvarakeskus, Käytössä oleva maatalousmaa vuonna 2018, ennakkotiedot 17.7.2018 https://www.vyr.fi/document/1/767/ff68c41/tilast_b56201b_Kaytossa_oleva_maatalousmaa_2018.pdf

Kuvio 6. 2015–2018 neuvottujen tilojen osuus vuonna 2018 maataloustukia saaneista tiloista ELY-keskuksittain

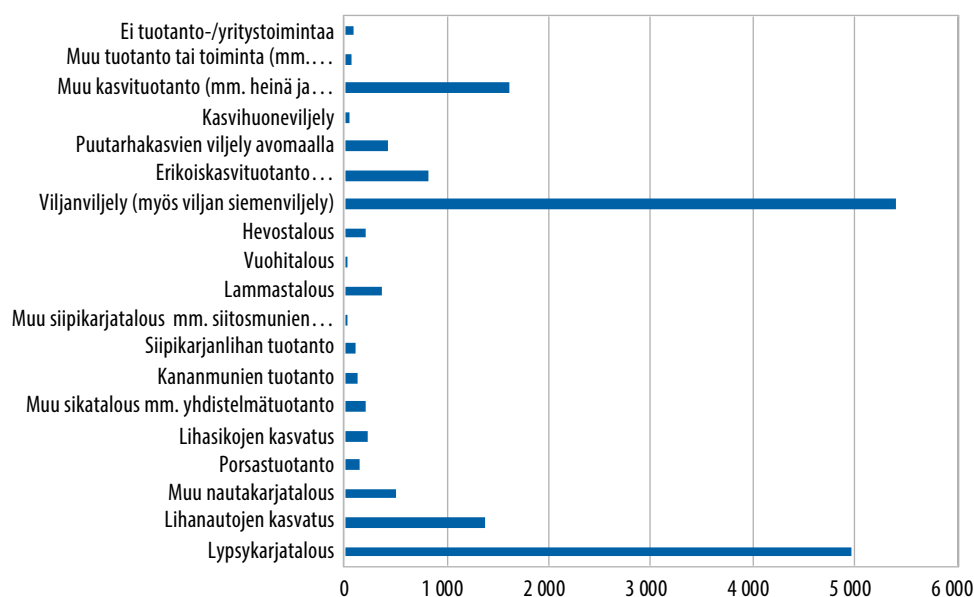
Myös Manner-Suomen maaseutuohjelman kohdealat, joihin neuvonta kohdistuu, vaihtelevat. Pohjois-Savossa, Lapissa, Kainuussa ja Etelä-Savossa eniten tiloja on neuvottu kohdealalla 3A (eläinten hyvinvointi), kun taas muilla ELY-keskusalueilla tiloja on neuvottu eniten kohdealaan 4B (vesien ja maanhoidon edistäminen) liittyvissä asioissa. Lisäksi Pohjois-Savossa ja Etelä-Pohjanmaalla noin viidesosa neuvotuista tiloista oli maatilojen kilpailukykyneuvontaa (kohdeala 2B) (kuva 7).

Kuvio 7. Neuvontatapahtumat kohdealoittain ELY-keskuksissa 2015–2018

5.2.2 Neuvottujen tilojen rakenne ELY-keskuksissa

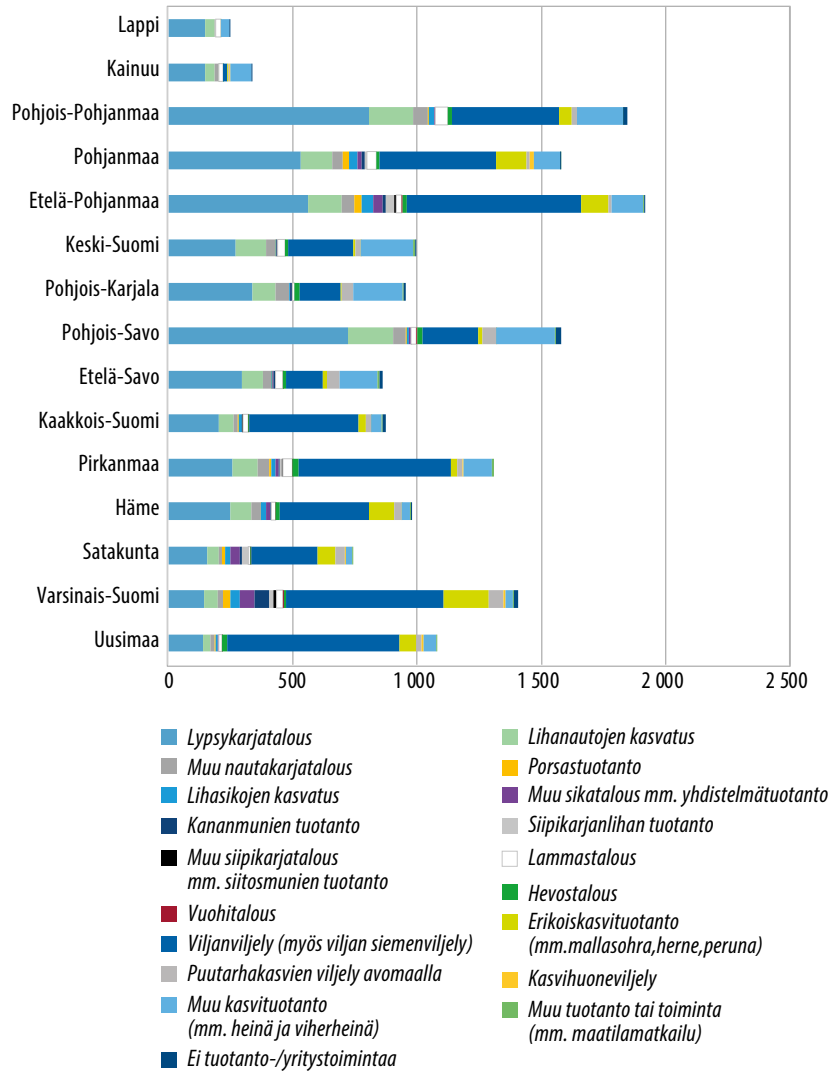
Ruokaviraston tietokannan mukaan joulukuun 2018 loppuun mennessä tilaneuvontaa oli saanut yhteensä 16 459 yksittäistä tilaa. Ruokaviraston tilastojen mukaan maataloustukia sai Manner-Suomessa 49 113 maatilaa. Näin ollen noin 24 % maataloustukea saaneista tiloista on käyttänyt neuvontaa. Neuvotuista tiloista 32 % oli viljajaloja, 30 % lypsykarjajaloja, 10 % muita kasvitiloja sekä 8 % lihanautajaloja (kuva 8).

Kuvio 8. Neuvotut tilat Manner-Suomen alueella (kpl) tuotantosuunnittain 2015–2018

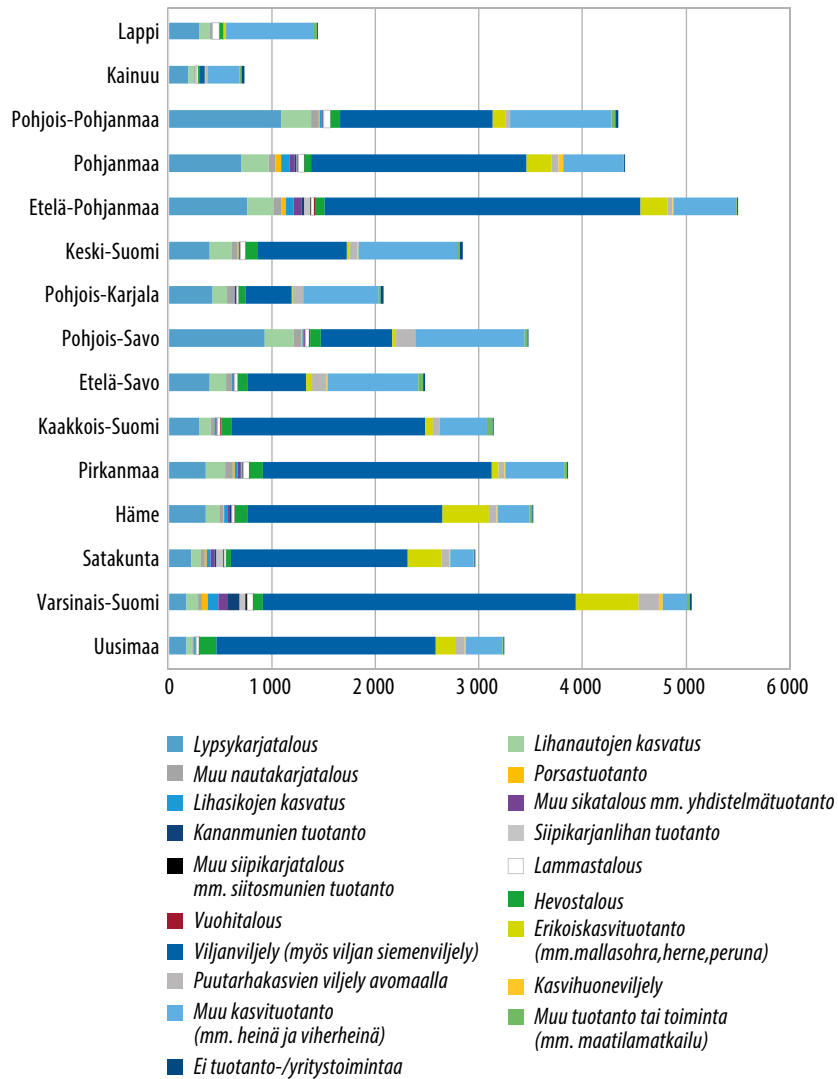
ELY-keskuksittain tarkasteltuna (kuva 9) näkyy, että Lapissa, Kainuussa, Pohjois-Savossa ja Pohjois-Pohjanmaalla neuvonta on painottunut lypsykarjajaloille. Sen sijaan Uudellamaalla, Varsinais-Suomessa, Kaakkois-Suomessa, Pirkanmaalla ja Hämeessä viljajalat ovat olleet kiinnostuneita neuvonnasta. Nämä suuntaukset noudattelevat kutakuinkin alueellista tuotantorakennetta, sillä Etelä-Suomen tuotanto on painottunut viljanviljelyyn.

Kun vertaa neuvottujen tilojen tuotantosuuntaa (kuva 9) sekä viljelijätukia saaneiden tilojen rakennetta ELY-keskusalueilla (kuva 10), näkyy, että lypsykarjajalojen osuus neuvonnassa on suurempi kuin lypsykarjajalojen osuus tiloista lähes joka ELY-keskusalueella. Muiden kasvitilojen (mm. heinä ja viherheinä) osuus neuvotuista tiloista on pienempi kuin niiden osuus eri ELY-keskusalueilla.

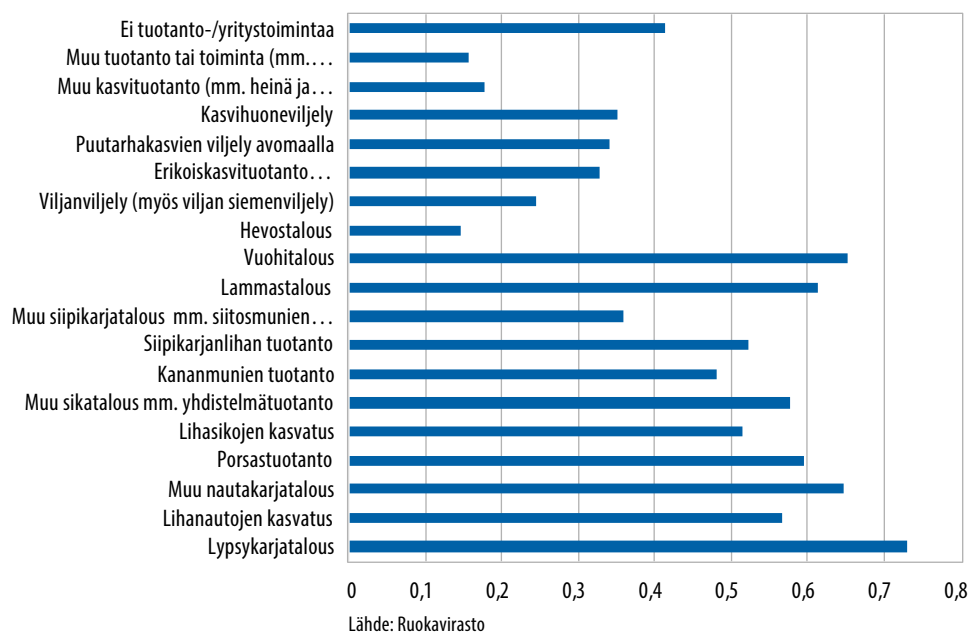
Lähde: Ruokavirasto

Kuvio 9. Neuvotut tilat (kpl) ELY-keskusalueilla tuotantosuunnittain 2015–2018

Lähde: Ruokavirasto

Kuvio 10. Viljelijätukia saaneet tilat (kpl) alueittain ja tuotantosuunnittain 2018

Kuvio 11. Vuosina 2015–2018 neuvottujen tilojen osuus vuonna 2018 maataloustukia saaneista tiloista Manner-Suomessa tuotantosuunnittain

Yllä olevasta kuvasta 11 näkyy, että koko Manner-Suomen alueella neuvontapalvelut kattavat eläintilat paremmin kuin kasvitilat. Erityisesti lypsykarjatilojen kohdalla neuvontaa käyttäneiden osuus on suuri, noin kolme neljäsosaa viljelijätukia saaneista lypsykarjaloista. Eläintilojen suuri osuus neuvotuista tiloista perustuu useisiin seikkoihin. Tärkeimpänä haastattelussa nousi esiin se, että eläintiloilla on useampia neuvonnan käyttökohteita (eläinten terveydenhoito ja hyvinvointi, täydentävät ehdot, ympäristötoimenpiteet). Lisäksi eläintilalliset ovat tottuneet ulkopuolisiin asiantuntijoihin, koska esimerkiksi eläinlääkäri käy tiloilla säännöllisesti. Lisäksi haastattelussa mainittiin eläintilojen investointihalukkuus ja -kyky sekä suuri energiankäyttö, mikä nostaa motivaatiota energiatehokkuuteen liittyvään neuvontaan.

5.3 Viljelijöiden kokemukset neuvonnasta

Viljelijät ovat pääosin tyytyväisiä saamansa neuvontaan sekä neuvojen ammattitaitoon ja palveluhalukkuuteen. Neuvontapalvelun käytön merkittävimpiä hyötynä pidetään käytännön apua maatilan kohtaamaan ongelmaan tai haasteeseen. Neuvonnasta on ollut apua erityisesti tukiehtojen noudattamisessa, viljelysuunnittelussa sekä tilan tulevaisuuden suunnittelussa. Neuvonta on myös auttanut tuotannon tehostamisessa sekä helpottanut valvontakäynteihin valmistautumista.

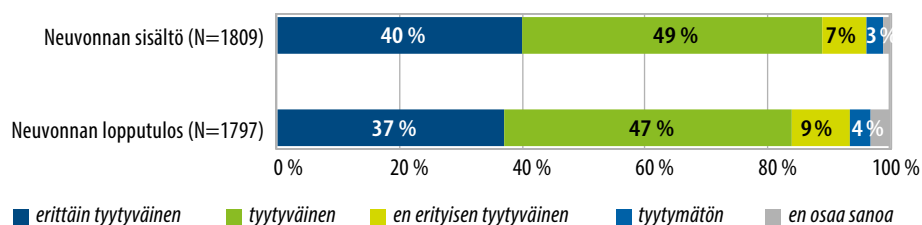
Viljelijät toivovat neuvontaan nykyistä laajempaa palveluntarjoajien joukkoa. Neuvontapalvelujen saatavuudessa on myös alueellisia eroja ja joillain alueilla sopivan neuvojan löytäminen on myös osoittautunut vaikeaksi. Lisäksi kaivattiin Vipu-palveluun tietoa jäljellä olevan tilakohtaisen Neuvo2020-rahamäärästä.

Suuri osa viljelijöistä ei ole käyttänyt neuvontaa lainkaan. Merkittävin syy neuvonnan käyttämättä jättämiseen on yksinkertaisesti näkemys, että ei tarvitse neuvontaa. Osa viljelijöistä on tiedotuksesta huolimatta vielä tietämättömiä Neuvo2020-palveluista tai epätietoisia palvelun käyttömahdollisuuksista.

5.3.1 Neuvonnan tulokset ja alustavat vaikutukset tilatasolla

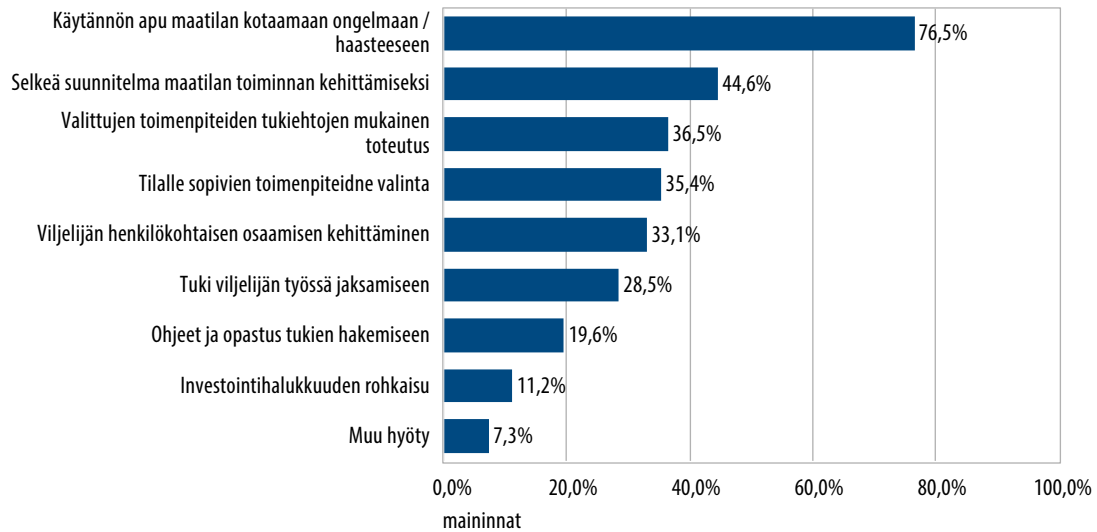
Onko neuvonta koettu hyväksi? Jos on, niin millä tavoilla hyöty on näkynyt?

Kyselyn tulokset osoittavat, että viljelijät ovat pääosin tyytyväisiä saamansa neuvontaan. Lähes yhdeksän kymmenestä vastaajasta on vähintäänkin tyytyväinen saamansa neuvonnan sisältöön ja neljä kymmenestä on erittäin tyytyväisiä. Neuvonnan lopputuloksen suhteen lukemat ovat vain hieman alhaisempia (kuva 12).

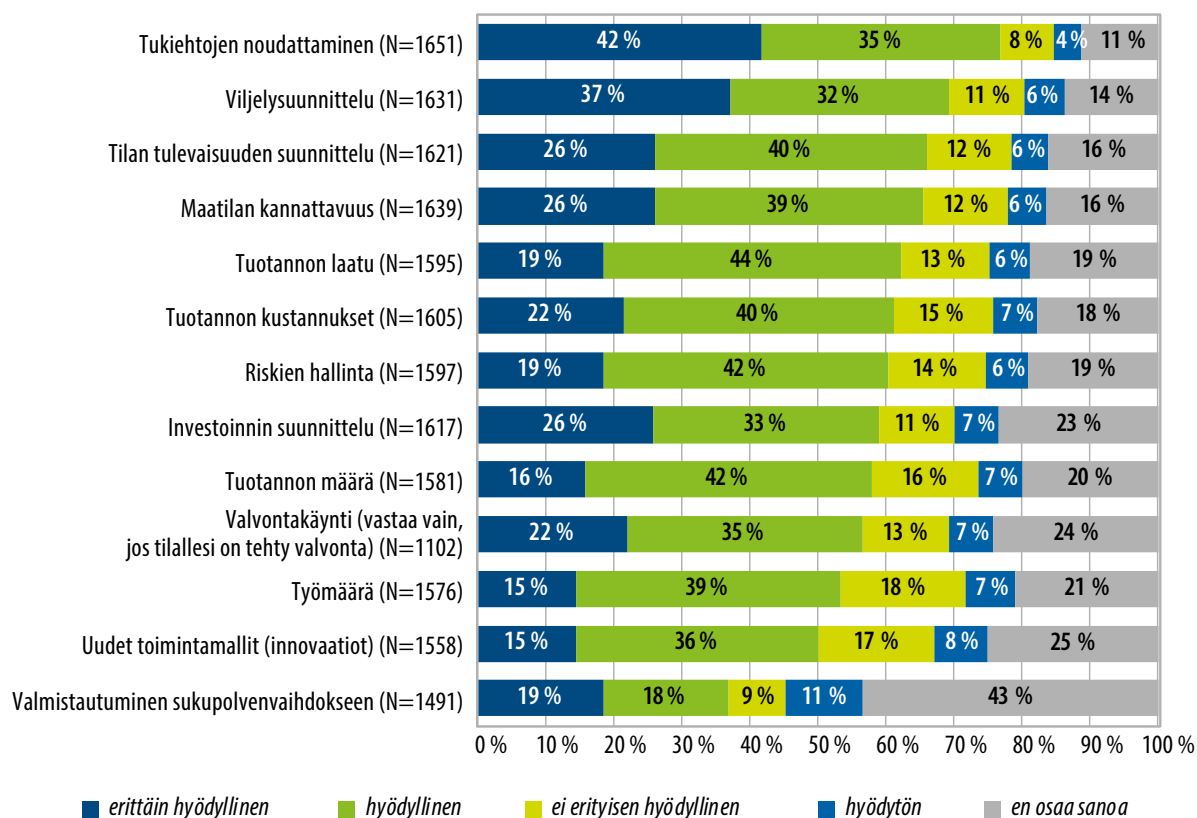
Kuvio 12. Viljelijöiden tyytyväisyys saamaansa Neuvo2020-neuvontaan.

Kolme neljäsosaa viljelijöistä pitivät neuvontapalvelun käytön merkittävimpana hyötynä käytännön apua maatilan kohtaamaan ongelmaan tai haasteeseen. Vajaa puolet vastaajista oli sitä mieltä, että selkeä suunnitelma maatilan toiminnan kehittämiseksi hyödytti. Kun taas noin kolmasosa viljelijöistä näki toimenpiteiden tukiehtojen mukaisen toteutuksen, tilalle sopivien toimenpiteiden valinnan tai viljelijän henkilökohtaisen osaamisen kehittämisen hyödyllisenä. (kuva 13)

Kuvio 13. Viljelijöiden kokema hyöty neuvontapalvelujen käytöstä (valitse kolme merkittävintä)

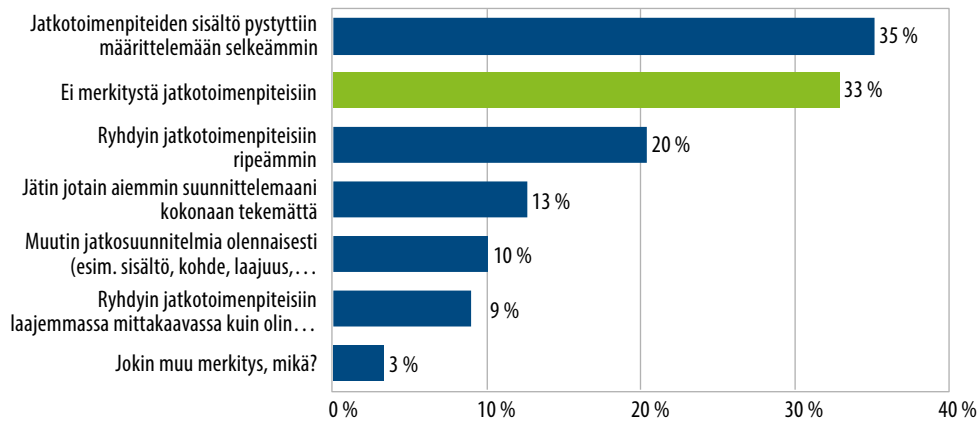
Neuvonnasta on ollut apua erityisesti tukiehtojen noudattamisessa (kuva 14). Vastaava näkemys tuli ilmi myös avoimissa vastauksissa. Monet viljelijät kokevat hakupaperien täytön ja sääntöjen noudattamisen koettiin paikoin haastavaksi ja tästä johtuen neuvojen avun byrokratiaviidakossa rämpimisessä tärkeäksi. Seuraavaksi merkittävimmiksi neuvonnan hyödyiksi nousivat viljelysuunnittelu ja tilan tulevaisuuden suunnittelu. Myös avointen vastausten perusteella monet viljelijät kokevat antoisaksi omien ajatusten peilaamisen ulkopuolisen asiantuntijan näkemyksiin, vaikka toisinaan lopputuloksena omat mielipiteet lähinnä vahvistuisivat. Toisaalta keskustelujen kautta viljelijöiden ajattelu voi myös laajentua ja neuvoilta saadaan uutta tietoa maatilojen toiminnan kehittämiseksi. Neuvojat saivat kiitosta myös talousosaamisestaan, sillä monet viljelijät olivat saaneet tukea mm. budjetointiin, tuotannon järkevöittämiseen ja investointien kannattavuuden laskentaan. Yksittäisistä teemoista mm. luomuviljelyssä, eläinten hyvinvoinnin parantamisessa ja kasviviljelyssä neuvonnasta oli ollut hyötyä. Lisäksi neuvonnasta saatiin tukea myös maatilojen sukupolvenvaihdoksiin. Kritiikkiä avoimissa vastauksissa annettiin mm. yksittäisten neuvojen osaamista kohtaan ja jokunen vastaaja toivoi rahojen kohdistamista muualle.

Kuvio 14. Neuvonnan hyödyllisyys viljelijöiden näkökulmasta.

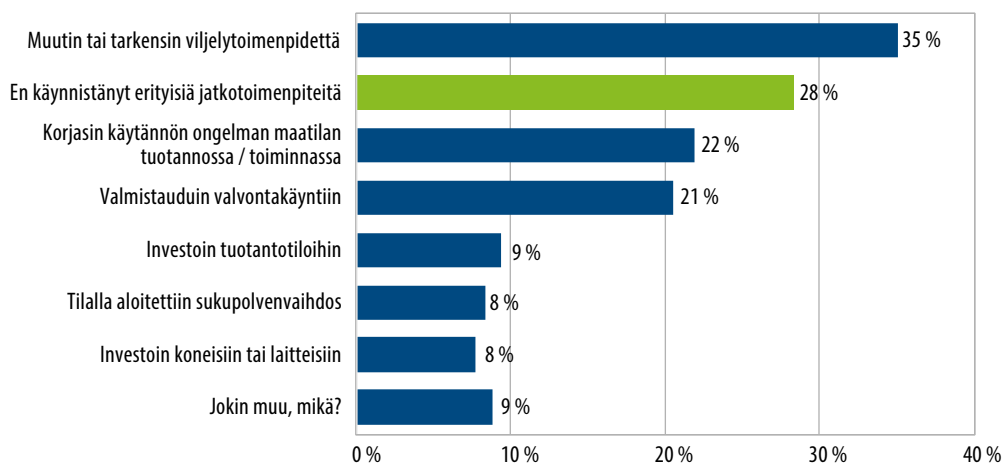
Ovatko neuvontakäynnit vaikuttaneet tukien tai toimenpiteiden valintaan? Jos on, niin miten?

Kyselyssä kaksi kolmesta vastaajasta ilmoitti neuvontakäynnin vaikuttaneen jatkotoimenpiteisiin. Yli kolmanneksen kohdalla tämä tarkoitti jatkotoimenpiteiden sisällön tarkempaa määrittelyä ja viidenneksellä neuvonta joudutti jatkotoimenpiteisiin ryhtymistä. Useampi kuin joka kymmenes jätti aiemmin suunnittelemansa jatkotoimen tekemättä neuvonnan seurauksena ja joka kymmenes muutti jatkosuunnitelmaansa olennaisesti. Lähes yhtä moni ryhtyi aiemmin suunnittelemaansa laajempiin jatkotoimiin (kuva 15).

Kuvio 15. Neuvonnan merkitys viljelijöiden toteuttamiin jatkotoimenpiteisiin (N=1669).

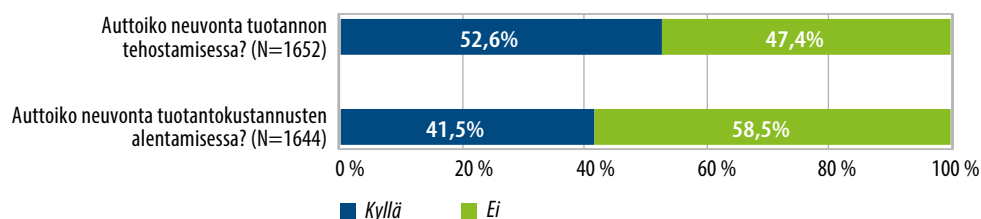
Yli kolmannes kyselyyn vastanneista viljelijöistä muutti tai tarkensi neuvonnan seurauksena viljelytoimenpidettä. Reilu viidennes ilmoitti korjanneensa käytännön ongelman maatalan tuotannossa tai toiminnassa ja lähes yhtä moni kertoi valmistautuneensa valvontakäyntiin. Noin joka kymmenes vastaaja kertoi neuvontakäynnin vaikuttaneen tuotantotilojen investointeihin, sukupolvenvaihdokseen tai kone- tai laiteinvestointeihin (kuva 16). Lisäksi neuvonnan kerrottiin vaikuttaneen mm. luomuun siirtymiseen, yhtiöittämiseen, investointeihin ja talouden hallintaan, toiminnan laajentamiseen tai supistamiseen ja perinnebiotooppien perustamiseen.

Kuvio 16. Jatkotoimenpiteet neuvontakäynnin seurauksena / kannustamana (N=1697).

Onko neuvontojen avulla saatu tehostettua tuotantoa ja alennettua tuotantokustannuksia?

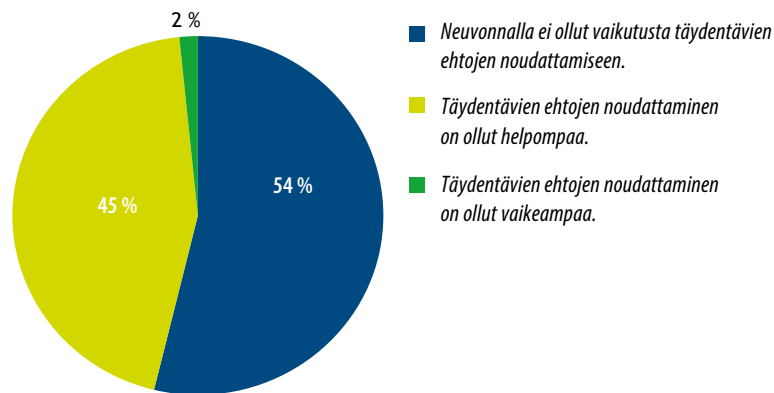
Neuvonta auttoi tuotannon tehostamisessa hieman yli puolella kyselyyn vastanneista viljelijöistä. Tuotantokustannuksen alentamisessa tulos ei ollut aivan yhtä hyvä, mutta tässäkin yli kaksi viidestä vastaajasta koki saaneensa apua neuvonnasta (kuva 17).

Kuvio 17. Neuvonnan vaikutus tuotannon tehostamiseen ja tuotantokustannuksiin.

Ovatko täydentävät ehdot tuntuneet helpommilta toteuttaa neuvonnan jälkeen?

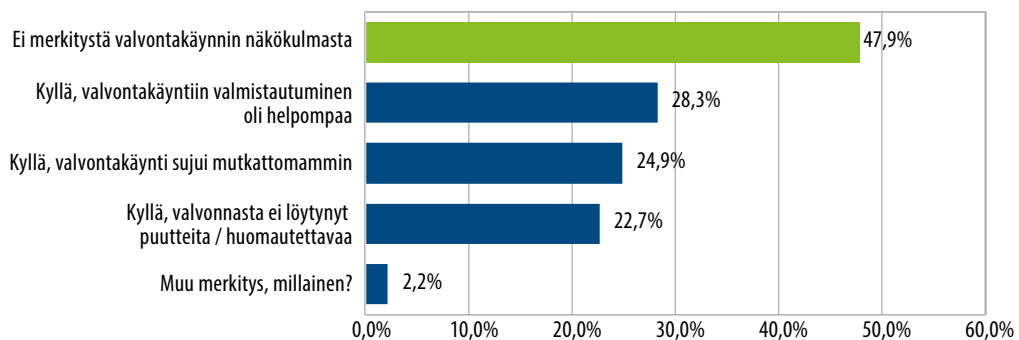
Täydentävillä ehdoilla pyritään muun muassa takaamaan turvallisilla tuotantomenetelmillä tuotettujen elintarvikkeiden korkea laatu, varmistamaan viljelyn pellon hoito hyvän maatalouskäytännön mukaisesti, varmistamaan että tuotannon ulkopuolelle jäävät pellot pysyvät viljelyn ja ympäristön kannalta hyvässä kunnossa sekä edistämään eläinten hyvinvointia. Täydentävät ehdot muodostuvat hyvän maatalouden ja ympäristön vaatimuksista sekä lakisääteisistä hoitovaatimuksista. Yli puolet kyselyyn vastanneista ei kokenut neuvonnalla olleen merkitystä täydentävien ehtojen noudattamiseen ja vastaavasti neuvonnan hyödyt täydentävien ehtojen noudattamisessa tunnisti vajaa puolet vastanneista (kuva 18). Neuvonnan kautta oli saatu tietoa mm. ehtojen muutoksista ja vahvistusta tulointoihin. Vastauksen analysoinnissa on huomioitava, että neuvonnassa ei ole välttämättä keskitytty täydentävien ehtojen mukaisiin teemoihin. Pieni vastaajajoukko näki neuvonnan jopa haitanneen täydentävien ehtojen noudattamista. Nämä vastaukset voivat heijastella yleisempää tyytymättömyyttä neuvontaa tai yksittäisiä neuvoja kohtaan.

Kuvio 18. Viljelijöiden arvio täydentävien ehtojen noudattamisesta neuvonnan jälkeen (N=1646).

Onko neuvonnalla ollut merkitystä valvontakäynteihin/ niiden tuloksiin?

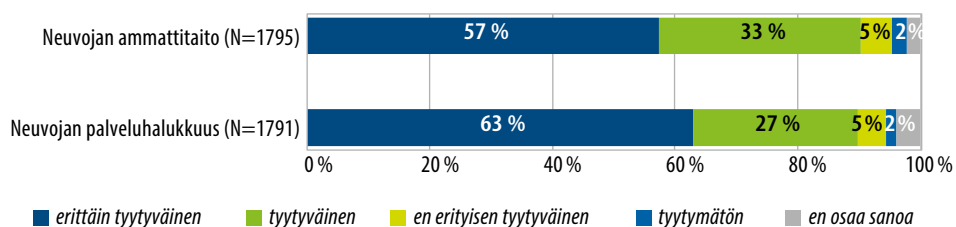
Kyselyyn vastanneista viljelijöistä, joiden tiloille on tehty valvonta käynti vuoden 2014 jälkeen, noin puolet koki neuvonnalla olleen merkitystä valvontakäynnin toteutukseen tai tuloksiin. Viljelijöistä 28 prosenttia totesi neuvonnan helpottaneen valvontakäyntiin valmistautumista, neljännes kertoi neuvonnan lisänneen valvontakäynnin mutkattomuutta ja yli viidennes näki neuvonnan vaikuttaneen niin, ettei valvonnasta löytynyt puutteita tai huomautettavaa. Lisäksi viljelijät olivat mm. saaneet henkistä tukea neuvonnasta valvontakäyntiä helpottamaan (kuva 19).

Kuvio 19. Neuvonnan merkitys valvontakäynnin toteutukseen tai tuloksiin (N=992).

Onko neuvojen ammattitaito ollut hyvä?

Kyselyyn vastanneista viljelijöistä yhdeksän kymmenestä oli vähintäänkin tyytyväinen sekä neuvojan ammattitaitoon että palveluhalukkuuteen ja erittäin tyytyväisiä oli reilusti yli puolet vastaajista (kuva 20). Kielteisempiä näkemyksiä tuli kuitenkin erittäin runsaasti esiin avoimissa vastauksissa. Monet kokivat, että neuvojen ammattitaito ei ollut riittävällä tasolla. Erityisesti kritisoitiin käytännön kokemuksen puuttumista ”kirjaviisailta” neuvojilta. Lisäksi neuvojille toivottiin lisää koulutusta ja erityisosaamista. Neuvonnalle ehdotettiin laatutakuuta sekä neuvojen pisteyttämistä tai suosittelujärjestelmää, joka helpottaisi osaavan neuvojen löytämistä.

Kuvio 20. Tyytyväisyys Neuvo 2020-neuvojen ammattitaitoon.

Onko neuvonnassa ollut ongelmia ja mitä pitäisi parantaa?

Nykyisellään monet viljelijät kokevat, että neuvonta on keskittynyt liiaksi ProAgrialle eikä palveluntarjoajien välinen kilpailu ole riittävää. Osa viljelijöistä pitää ProAgrian neuvojen osaamista heikkona ja palveluja liian hintavina. Mukaan toivottiin nykyistä laajempaa palveluntarjoajien joukkoa, mikä edellyttäisi neuvojaoikeuksien saamisen helpottamista. Yksittäisenä ammattiryhmänä eläinlääkäreistä näyttäisi olevan pulaa neuvojen joukossa. Palvelujen saatavuudessa on myös alueellisia eroja ja joillain alueilla sopivan neuvojan löytäminen on myös osoittautunut vaikeaksi. Oman alan erityisosaamista ei välttämättä ole tarpeeksi lähellä tai kyseiset neuvoja eivät ehdi ottaa tehtäviä vastaan ja pahimmillaan edes vastaa yhteydenottoihin. Muutama vastaaja pohti, että osaamista pitäisi hakea myös maan rajojen ulkopuolelta. Tällöin päästäisiin kiinni alan uusimpiin tuuliin.

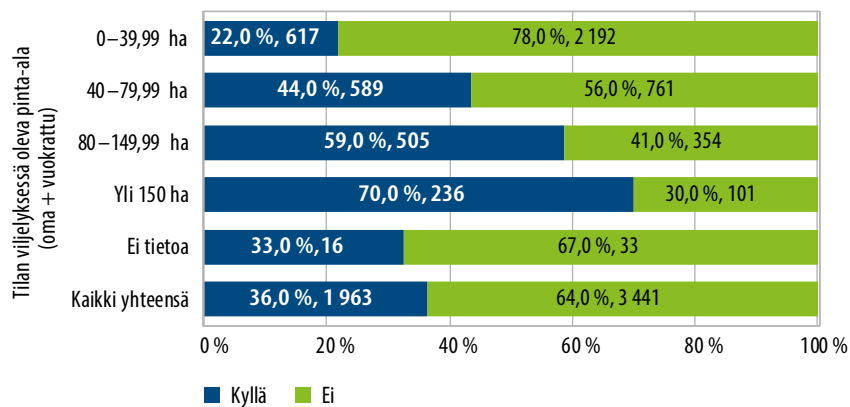
Yksi selkeä tekninen puute neuvontajärjestelmässä on tieto jäljellä olevan tilakohtaisen Neuvo2020-rahamäärästä. Viljelijät kokevat hankalaksi, että tietoa ei voi itse tarkistaa esimerkiksi Vipu-järjestelmästä, vaan se on selvitettävä neuvojan tai neuvontaorganisaation kautta Ruokavirastosta.

Suurin tyytymättömyys Neuvo2020-palvelua kohtaan näyttäisi aiheutuvan siitä, että monet viljelijät kokevat neuvontaan korvamerkittyjen olevan pois viljelijöiden tuista. Toiveena

olisi, että varat kohdistettaisiin suoraan viljelijöille, jotka voisivat oman harkintansa mukaan ostaa niillä neuvontaa tai käyttää ne muihin tarkoituksiin. Näkemyksenä oli tällöin, että neuvontaa tarvitsevat kyllä hankkivat palvelua ilman siihen erikseen osoitettuja varojakin. Osa vastaajista kritisoi tilakohtaisen neuvontarahamäärää, johon tilan koolla ei ole vaikutusta. Neuvo2020-palvelun myös koetaan vääristävän kilpailua.

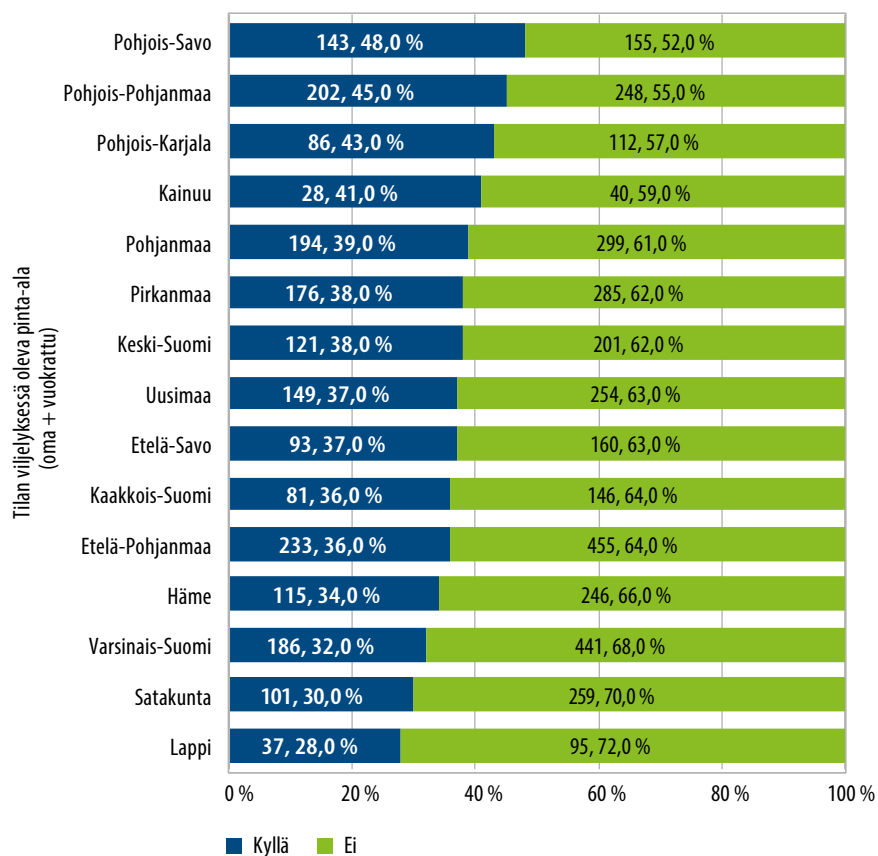
Miksi osa tiloista ei ole käyttänyt neuvontaa?

Kyselyyn vastanneista viljelijöistä 36 prosenttia oli käyttänyt Neuvo2020-neuvontaa. Neuvonnan käyttö oli sitä yleisempää, mitä suurempi tila kyselyyn vastanneella viljelijällä oli. Yli 150 hehtaarin tilojen viljelijöistä 70 prosenttia oli käyttänyt neuvontaa kun taas alle 40 hehtaarin tiloista vain hieman yli viidennes oli hyödyntänyt neuvontaa (kuva 21).

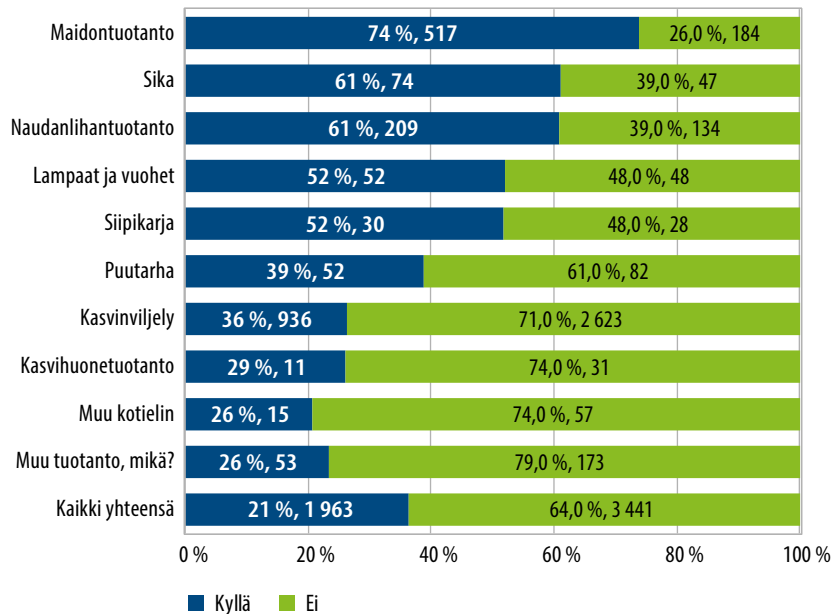
Kuvio 21. Neuvo2020 -neuvonnan käyttö tilakoon mukaan.

Maakunnittain tarkasteltuna (kuva 22) neuvonnan käyttö oli yleisintä Pohjois-Savossa (48 %), Pohjois-Pohjanmaalla (45 %) ja Pohjois-Karjalassa (43 %). Vähiten neuvontaa oli hyödynnetty Lapissa (28 %), Satakunnassa (28 %) ja Varsinais-Suomessa (30 %).

Kuvio 22. Neuvo2020 -neuvonnan käyttö maatilan sijainnin mukaan.

Kyselyyn vastanneiden tilojen tuotantosuunnista maito (74%), sika (61%) ja nauhanlihan (61%) tuottajat käyttivät neuvontaa aktiivisimmin. Vähiten neuvontaa hyödynsivät ja kasvinviljelijät (21 %) sekä kasvihuonetuotantoa (21 %) ja muuta kotieläintuotantoa (21 %) harjoittavat (kuva 23).

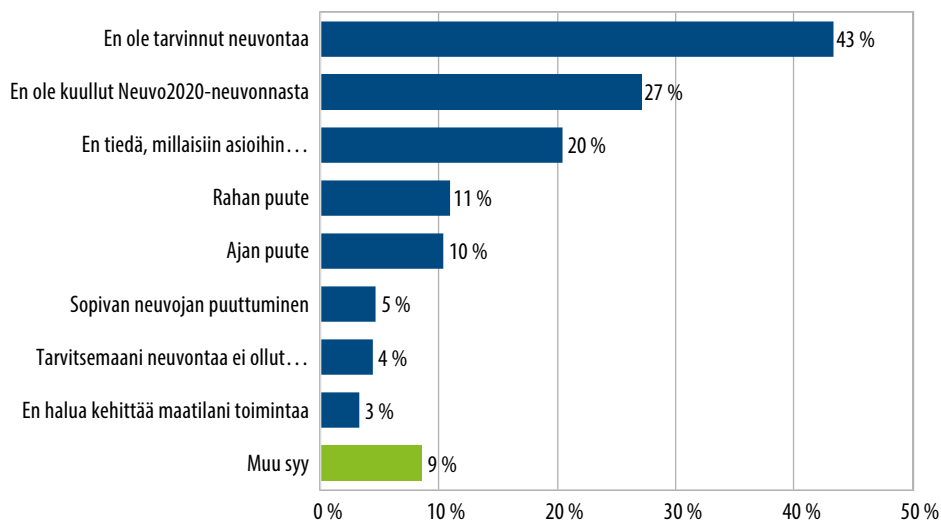

Kuvio 23. Neuvo2020 -neuvonnan käyttö maatilan ensisijaisen tuotantosuunnan mukaan.

Merkittävin syy neuvonnan käyttämättä jättämiseen on yksinkertaisesti näkemys, että ei tarvitse neuvontaa (43 %). Seuraavaksi eniten merkitystä on viestinnällä, sillä toiseksi tärkein syy on käyttämättä jättämiseen on tietämättömyys Neuvo2020-palveluista (27 %) ja kolmanneksi tärkein epätietoisuus palvelun käyttömahdollisuuksista (20 %) (kuva 22). Myös näkemys, että ei tarvitse neuvontaa voi osin johtua palvelun heikosta tuntemisesta. Myös avoimissa vastauksissa tuli ilmi, että tieto Neuvo2020:n mahdollisuuksista ei ole tavoittanut kaikkia viljelijöitä. Tiedottamista tulisi lisätä sekä sähköisesti, että perinteisemmin menetelmin, kuten kirjeitse. Informaatiota paitsi neuvonnasta ja sen käytöstä yleisemmin myös palveluntarjoajista. Osa kyselyyn vastanneista toivoi, että palveluntarjoaja olisivat itse aktiivisia ja mainostaisivat palvelujaan olemalla yhteydessä viljelijöihin. Muutama vastaaja toivoi, että palveluja tarjottaisiin erityisesti talvella, jolloin työkuorma on maltillisempi. Neuvo 2020-neuvonnan käyttöä rajoittaa myös jo aiemmin mainittu sopivien neuvojen puute. Rahan tai ajan puutteen Neuvo2020-neuvonnan käyttämättä jättämisen syyksi ilmoitti noin joka kymmenes vastaaja. Myös avoimissa vastauksissa osa vastaajista toivoi, että neuvonta olisi viljelijöille täysin ilmaista. Myös sopivista neuvoista (5%) ja tarvitusta neuvonnasta (4%) oli puutetta. Pieni osa viljelijöistä totesi, ettei halua kehittää tilansta toimintaa. Muita syitä Neuvo2020-neuvonnan käyttämättä jättämiseen olivat mm. vaikeudet saada neuvontaa yhteydenotosta huolimatta, muiden neuvontapalvelujen ja osaamisen hyödyntäminen, neuvontapalveluiden rajaus tarvittavan aiheen ulkopuolelle, eläköityminen, viljelyn lopettaminen, protestointi viljelijöille kuuluvaksi koetun rahan neuvontakäyttöä kohtaan, harrasteviljely/ sivutoimisuus/ tilan pieni koko, epäily neuvonnan hyödyllisyyttä kohtaan, viljelijä ei ole vielä ehtinyt tai saanut aikaiseksi, oma osaaminen ja kouluttautuminen ovat riittäneet, neuvonnan hinta, meneillään oleva sukupolvenvaihdos tai jatkajan puuttuminen.

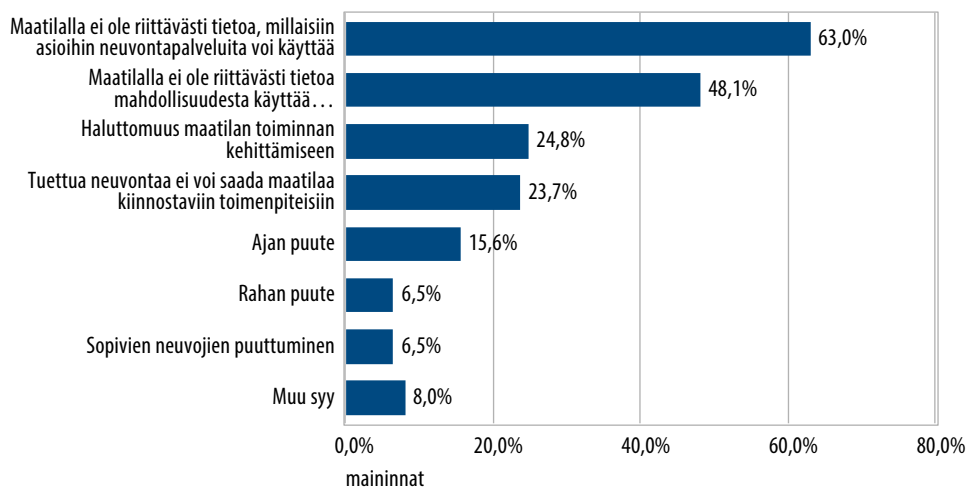
Maatalousalan kilpailukykyarviointia¹⁰ varten toteutettiin kysely nuorten viljelijöiden aloitustukea vuosina 2015 - 2018 saaneille. Kyselyyn vastasi 324 nuorta viljelijää 1182:sta. Noin 95% vastaajista ilmoitti käyttäneensä tukipalveluja sukupolvenvaihdokseen. 18% vastaajista ilmoitti käyttäneensä ainoastaan Neuvo2020-neuvontaa sukupolvenvaihdoksen suunnitteluun, kun taas 22% vastaajista oli käyttänyt muuta kuin Neuvo2020-neuvontaa. Suuri osa sukupolvenvaihdoksen toteuttaneista kuitenkin oli käyttänyt useita tukipalveluja eri kombinaatioissa (Neuvo 2020, muu neuvonta, pankki, tilitoimisto). Vastaajista 52% ei ollut käyttänyt Neuvo2020-neuvontaa. Ne, jotka olivat käyttäneet, olivat etupäässä saaneet neuvontaa maatalan kilpailukykyyn, kasvinsuojeluun tai luonnonmukaiseen kasvitautointoon liittyen.

Myös neuvontapalvelujen tarjoajat tunnistavat Neuvo2020-palvelujen viestinnän tarpeen, sillä neuvojien mukaan kaksi tärkeintä syytä palvelujen käyttämättä jättämiseen ovat tiedon puute neuvonnan käyttökohteista (63 %) ja -mahdollisuudesta (48 %). Neuvojien näkökulmasta maanviljelijät vaikuttavat haluttomammilta kehittämään maatilansa (25 %) kuin mitä viljelijäkyselyn tulokset (3%) antavat ymmärtää. Neuvojat myös näkivät selkeästi suurempana esteenä palvelun käyttörajoitukset (24 %) kuin viljelijät, sillä viljelijöistä vain kolme prosenttia ilmoitti, ettei halua kehittää maatilansa toimintaa (kuvat 24 ja 25).

Kuvio 24. Neuvo2020-neuvonnan käyttämättä jättämisen syyt (N=3151).

¹⁰ Selvitys Manner-Suomen maaseudun kehittämissohjelman tuloksista ja vaikutuksista maatalouden kilpailukykyyn, PTT ja MDI (2019)

Kuvio 25. Neuvojen näkemykset keskeisimmistä syistä, miksi maatilat eivät käytä neuvontapalveluita (N=262, valitse kaksi keskeisintä).

ELY-keskusten ja neuvojen haastatteluissa ehdotettiin, että maatiloja voitaisiin saada aktiivisemmin käyttämään neuvontapalveluita viestinnän, markkinoinnin ja tuotteistamisen sekä hyvien esimerkkien avulla.

Neuvonnan viestinnässä peräänkuulutettiin toistoa, monikanavaisuutta sekä konkreettisia, relevantteja esimerkkejä, joista viljelijät voivat tunnistaa omat tilanteensa. Toiset haastateltavat mainitsivat, että neuvontaa tulisi viestiä kohdistetummin. Myös passivoituneille ja lopettaville tiloille talousneuvonta on tärkeää, ja näitä tiloja tulisi lähestyä toisenlaisella viestillä. Talousneuvonnasta kun on usein sellainen kuva, että tuloksena on kasvua tai investointi. Sen sijaan olisi hyvä painottaa tilan talouden kokonaisvaltaista parantamista ja hallintaa. Kilpailukykyneuvonnan tarkoitusta ja sisältöä pitäisi avata paremmin viljelijöille. Lisäksi ryhmäneuvonnan mahdollisuuksista voisi viestiä enemmän.

Haastatteluissa mainittiin, että neuvontaa tulisi markkinoida kampanjaluonteisesti erilaisille tilatyypeille, kuten kasviviljoille. Neuvonnan markkinoinnissa tulisi myös painottaa neuvonnan hyötyjä ja ehkä käyttää jonkinlaista tutuksi tulevaa iskulausetta.

Haastatteluissa ehdotettiin myös, että neuvonnan markkinointia voisi parantaa myös kehittämällä myös Ruokaviraston ylläpitämää neuvojarekisteriä. Nimittäin rekisteriin voisi sisällyttää enemmän kuvausta neuvojen osaamisesta ja esimerkiksi linkin neuvojan kotisivuille. Ehdotusta perusteltiin sillä, että nyt viljelijöiden on vaikea tehdä valintaa sopivasta neuvojasta, koska rekisterissä on vain neuvojan nimi, yritys, yhteystiedot sekä neuvonta-alue ja neuvonnan osa-alue.

Haastatteluissa nousu myös esiin, että neuvontapalveluja tulisi myös kehittää tuotteistamalla. On nimittäin tärkeää tunnistaa erilaisia tarpeita ja markkinoida tarvelähtöisesti. Lisäksi neuvonnan palveluntuottajilla tulisi olla neuvojaosaamista erilaisille tiloille, myös suurille.

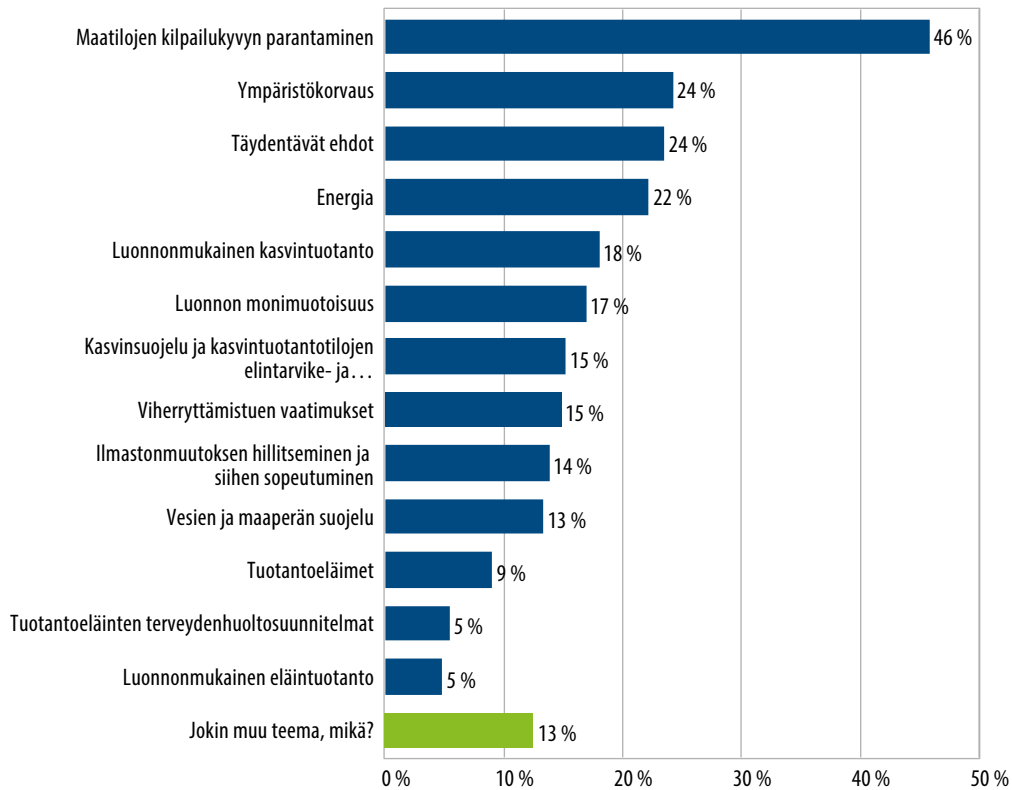
5.4 Neuvonnan aiheet

Neuvonnan aiheisiin ollaan pääosin tyytyväisiä, sillä aiheiden kirjo on laaja ja melko avoimet sisällöt mahdollistavat monenlaisen neuvonnan aiheen sisällä. Toisaalta, neuvonnan aiheiden standardisointi ja tuotteistaminen nähdään myös tärkeänä. Vuonna 2017 alkaneelle talousneuvonnalle on ollut kysyntää, ja viljelijät kokevat tarvitsevansa lisää talousneuvontaa. Muutamia mainittuja lisäaiheita olo talousneuvonnassa erillispaketti lopettaville viljelijöille hallittuun tilanpidon lopettamiseen, jätteiden vähentämiseen ja hyötykäyttöön sekä viljelijän jaksamiseen liittyviä psykologin tai työnohjaajan palveluita sekä maatilan digitalisaatioon liittyvää neuvontaa.

Neuvonnan ja tutkimuksen yhteistyön tiivistämisen tarve uudelle ohjelmakaudelle nähtiin kehittämistarpeena. Lisäksi neuvonnan roolia maaseudun innovaatiojärjestelmissä tulisi tukea toimenpiteen ehtojen ja tavoitteiden kautta sekä kytkemällä neuvonta tiukemmin innovaatiotoimintaan aktiivisen tiedonvälityksen ja -suodatuksen kautta.

Minkälaista neuvontaa tarvittaisiin? Puuttuuko jotakin? Rajoittaako joku?

Neuvonnalle on kysyntää erityisesti maatilojen kilpailukykyyn parantamiseen liittyen, sillä kyselyssä 46 prosenttia viljelijöistä toivoi kilpailukykyneuvontaa (kuva 26). Tämä tulos monien johtuneen viljelijöiden haasteellisesta taloustilanteesta, johon toivotaan ratkaisuja. Seuraavaksi suosituimpia neuvonnan aiheita olivat ympäristökorvaus ja täydentävät ehdot, joihin liittyvää neuvontaa koki tarvitsevansa lähes neljännes vastaajiksi. Seuraavaksi eniten neuvontaa toivottiin luonnonmukaiseen kasvituotantoon (18 %) ja luonnon monimuotoisuuteen liittyen (17 %). Muita toivottuja neuvonnan aiheita, joita ei ollut ennalta nimetty kysymyksessä, olivat mm. tukihakemukset, maan kasvukunto, maisemanhoito, perinnebiotoopit, tietotekniikka, viljelysuunnittelu, eläinten hyvinvointikorvaukset, sukupolvenvaihdos, kirjanpito, yhtiöittäminen, nurmiviljely ja kuoppatestit. Lisäksi kysyttäessä neuvonnan kehittämistarpeista viljelijät toivoivat neuvontaa liittyen mm. talouteen, kannattavuuden ja tuotannon kehittämissuunnitelmiin, verotukseen, johtamiseen ja markkinointiin, energiaan, tukiehtoihin, metsätalouden omistajanvaihdoksiin, peltojen hiilensidontaan, salaojitukseen, pienten investointien selvittämiseen. Toiveena olisi myös saada neuvontaan kokonaisvaltaista tulevaisuuspuhdintaa. Menetelmiin toivotaan käytännön läheisyyttä ja muiden maatilojen kehityksestä kertovien vertailutietojen hyödyntämistä. Henkilökohtaisen neuvonnan lisäksi viljelijäkyselyssä toivottiin yhteisneuvontaa ja erilaisia tilaisuuksia ja seminaareja. Lisäksi digitaalisuutta tulisi hyödyntää aiempaa enemmän.

Kuvio 26. Viljelijöiden toiveet neuvonnan aiheista (N=3920).

Myös neuvojille kohdistetussa kyselyssä toivottiin aihealueiden monipuolistamista. Uudistuksiksi ehdotettiin mm. neuvontaa koskien jätteiden hävittämistä ja hyödyntämistä, ilmasto vaikutukset huomioivia viljelysuunnitelmia, tilojen toimintaa ja taloutta, viljelijöiden jaksamista, ruokinta- ja viljelysuunnitelmien tukemista sekä toimenpiteiden hyödyistä kertovia laskureita esim. ilmastonmuutoksen hillintään ja vesien suojeluun.

Suurin osa ELY-keskusten ja neuvojen haastatteluista oli tyytyväisiä neuvonnan aihealueisiin ja sisältöihin. Neuvo2020 nähtiin laajana ja sallivana järjestelmänä, jonka sisällä voi tarjota erilaista neuvontaa tilojen tarpeen mukaan. Erityisesti vuonna 2017 alkaneen talousneuvonnan nähtiin olleen tärkeä lisäys neuvontaan. Joitakin kehittämissuhteita toki mainittiin, kuten talousneuvonnassa erillispaketti lopettaville viljelijöille hallittuun tilanpidon lopettamiseen, jätteiden vähentämiseen ja hyötykäyttöön sekä viljelijän jaksamiseen liittyviä psykologin tai työnohjaajan palveluita sekä maatilaa digitalisaatioon liittyvää neuvontaa. Myös neuvonnan tuotosten tai palvelupakettien standardisointi ja tuotteistaminen mainittiin. Lisäksi ehdotettiin, että neuvontatoimenpide pitäisi laajentaa sisältämään turkistarhauksen. Nyt turkistarhaajat eivät täytä viljelijän kriteerejä, vaikka muuten

kuuluvat maaseutuohjelman piiriin. Heillä kuitenkin myös rooli ympäristöasioissa ja he tarvitsevat talousneuvontaa, koska ala on suhdanneherkkä.

Useassa haastatteluissa nousi esiin neuvonnan ja tutkimuksen yhteistyön tiivistämisen tarve. Varsinkin uudelle ohjelmakaudelle nähtiin tarpeelliseksi selventää ohjelmatasolla neuvonnan, tiedonvälityksen sekä tutkimuksen rooli sekä innovaatioiden mahdollistajana sekä uuden tiedon välittäjinä. Neuvojien tulisi saada relevanttia tutkimustietoa ja olla osa innovaatiotyökaluja, mutta neuvontakorvauksen pitää taipua myös tähän muottiin. Tällä hetkellä neuvonnalla on lähinnä teknisen tiedon välittäjän rooli. Lisäksi uuden tiedon saaminen riippuu täysin neuvojan omasta aktiivisuudesta. Tähän uuden, relevantin tiedon etsimiseen ja suodattamiseen ehdotettiin hallinnon resursseja ja toimia.

5.2 Neuvonnan hallinnointi

Miten neuvontajärjestelmä toimii? Onko järjestelmässä ollut ongelmia ja mitä pitäisi parantaa? Miten ELY-keskukset ovat neuvontatoimenpiteen osalta toimineet? Ovatko neuvojat saaneet apua ongelmiin, jos niitä on ollut?

Neuvonnan hallinnointiin ollaan enenevässä määrin tyytyväisiä, mutta tietyt toimenpiteen sisältöön ja Hyrrään liittyvät ongelmat hiertävät palveluntuottajia. Matka-ajan korvaus, valmistelu- ja toimistotyöhön käytetty aika sekä neuvontakorvauksen suuruus mainittiin kehittämistä vaativina asioina. Tärkein kehittämiskohde on kuitenkin Hyrrä. Muutosta kaivataan erityisesti ennakoilmoituksen poistoon, Hyrrän etsintä- ja lajittelutoimintoihin, etusivun käyttäjänäkymään sekä automaattisiin viesteihin. Neuvonnan hallinnollinen taakka on viljelijälle pieni, neuvoille karttuneen kokemuksen vuoksi aiempaa pienempi, mutta ELY-keskuksille melko suuri. Hyrrän puutteista johtuen sekä neuvojat että ELY-keskukset joutuvat tehdä osan hallinnosta Excelillä. Hallinnolliseen taakkaan toivottiin kevennystä.

Neuvojista valtaosa ei ole osallistunut Ruokaviraston järjestämään täydennyskoulutukseen. Osa neuvoista koulutautuu joko työnantajan kautta tai yksityisesti. Koulutuksiin osallistuneet olivat yleisesti tyytyväisiä koulutusten ajankohtaisuuteen, kiinnostavuuteen ja tarpeisiin vastaavuuteen.

Sekä viljelijät että neuvojat toivovat neuvonnan palveluntarjoajien monipuolistumista. Neuvojaoikeuksien jatkuva haku, jonka Ruokavirasto avasi 4.2.2019, odotetaan tuovan uusia neuvoja mukaan järjestelmään. Jatkuvan neuvojahaun alkaessa Ruokavirastolla tulisi olla peruspaketti aloittavalle neuvojalle kunnossa, joko webinaarina tai verkkokoulutuksena.

Neuvonnan toivotaan jatkuvan tulevalla ohjelmakaudella ainakin saman laajuisena kuin nyt. Varsinkin siirtymäkaudelle toivottiin neuvontaa.

5.5.1 Neuvojarekisteri

Marras- joulukuussa 2018 toteutetussa kyselyssä sekä viljelijät että neuvojat toivovat neuvontaoikeuksien saamisen helpottamista, jotta palveluntarjoajien joukko monipuolistuisi. Neuvojakyselyssä tärkeäksi nähtiin kilpailukykyoikeuksien laajentaminen ja niiden saamisen helpottaminen. Viljelijät toivoivat mukaan myös ProAgrian ulkopuolisia neuvoja ja eritoten eläinlääkäritaustaisia neuvoja.

Neuvojarekisterin avaaminen ja muutokset mahdollistettiin nk. omnibus-asetuksella (EU) 2017/2393, jolla yksinkertaistettiin Yhteisen maatalouspolitiikan perusasetuksia varainhoitoasetuksen uudistamisen yhteydessä. Tuolloin myös viite hankintalain soveltamisesta neuvojarekisterin luomisessa poistettiin kansallisesta lainsäädännöstä. Käytännössä se tarkoittaa, että neuvontapalveluita tarjoavat valitaan sekä julkisille että yksityisille elimille avoimella, jatkuvalla, valintamenettelyllä, kuitenkin entisillä osaamiskriteereillä. Ruokavirasto avasi jatkuvan neuvojahaun 4.2.2019

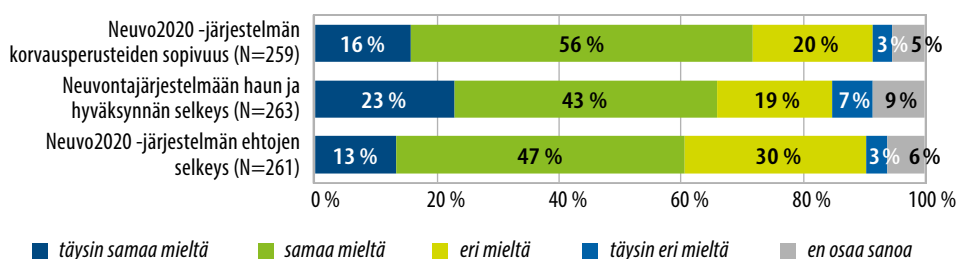
5.5.2 Neuvontakorvaus

Nykyisessä järjestelmässä neuvonnan tuntihinta on 63 euroa + ALV, riippumatta neuvonnan osa-alueesta. Neuvojille osoitetussa kyselyssä nousi esiin toiveita korkeammasta tuntihinnasta. Neuvojat voivat käyttää tunnin valmisteleviin tehtäviin ennen tilakäyntiä, mutta ELY-keskukset käytännössä hyväksyvät vain valmistelevat työt, jotka on tehty ennakkovarauksen tekemisen jälkeen. Tämä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi markkinointia tai alustavia puhelinkeskusteluja tilallisten kanssa ei korvata. Tämä vaikeuttaa viljelijöille suunnatussa kyselyssä esiin noussutta toivetta neuvojen suorista yhteydenotoista ja markkinoinnista sekä osaltaan saattaa selittää viljelijöiden antamaa palautetta siitä, että neuvoja ei ole vastannut viljelijän yhteydenottoon.

Neuvojan matkakulut tilalle ovat tukikelpoisia kuluja, mutta neuvoja ei voi laskuttaa matkaan käyttämästään ajasta. Haastateltujen mukaan matka-ajan tukikelvottomuus vaikuttaa erityisesti pitkien välimatkojen maakunnissa. Neuvojen ei kannata lähteä kovin pitkien matkojen päähän, varsinkaan yksittäisiä tai lyhyitä neuvontatapahtumia varten, koska matka-aika pienentää katetta huomattavasti. Lisäksi 1 500 euron enimmäiskorvaus neuvontakertaa kohden tarkoittaa, että esimerkiksi talousneuvontaan käytettävissä oleva rahoitus pienenee huomattavasti, jos matkakulujen osuus kasvaa suureksi. Neuvojille osoitetussa kyselyssä neuvojat toivovat korvauksia paitsi matka-ajasta myös suunnitelman ja muistioiden laatimiseen käytetystä toimistotyöajasta sekä koulutukseen käytetystä ajasta. Puhelinneuvonnan sallimista toivoivat sekä viljelijät että neuvojat.

5.5.3 Hallinnollinen taakka

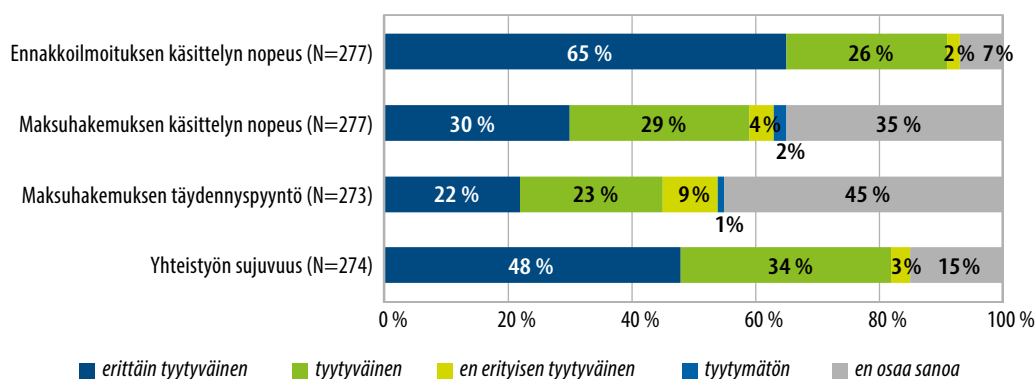
Neuvojakyselyssä Neuvo2020-neuvojat toivovat, että järjestelmän byrokratiaa pystyttäisiin jatkossa vähentämään ja käytäntöjä kehittämään. Neuvomisen dokumentointi koettiin raskaaksi ja käyttöön toivottiin sähköistä allekirjoitusta. Rahoituksen haku koetaan kankeaksi (ehdotuksena neuvorahan haku tilakohtaisena kokonaissummana yksittäisten palvelutapahtumien sijaan), ryhmäneuvonnan käytäntöjä toivotaan helpommiksi (hakemukset ja maksatukset) ja rahan käyttömahdollisuuksien ohjeistusta selkeämmäksi. Kaiken kaikkiaan kolmannes neuvoista on eri mieltä järjestelmän ehtojen selkeydestä, yli neljännes pitää hakua ja hyväksyntää epäselvänä ja yli viidennes pitää korvauserusteita epäsopeina (kuva 27).

Kuvio 27. Neuvojen näkemys Neuvo2020-järjestelmän hallinnoinnista.

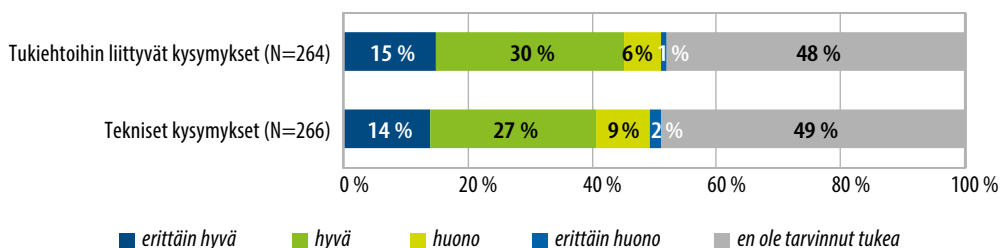
Neuvo2020-neuvojat ovat pääosin tyytyväisiä ELY-keskusten toimintaan. Yli yhdeksän kymmenestä kyselyyn vastanneesta neuvojasta oli vähintään tyytyväinen ennakoilmoitusten käsittelyn nopeuteen ja yli kahdeksan kymmenestä oli vähintään tyytyväisiä yhteistyön sujuvuuteen (kuva 28). Moni vastaaja ei kyennyt vastaamaan maksuhakemuksen käsittelyn nopeuteen ja täydennyspyyntöihin liittyviin kysymyksiin. Tämä johtuu siitä, että moni neuvoja ei käsittele itse maksuhakemuksia

Avoimissa vastauksissa ELY-keskuksiin kaivattiin lisää resursseja ja joustavuutta. ELY-keskusten välillä todettiin olevan eroja nopeudessa ja tiedottamiskäytännöissä. Lisäksi maksuhakemusten käsittelijöiden tulkinnat saattavat vaihdella. Matkakulujen tarkasteluun toivottiin ymmärrystä käytännön ajo-olosuhteista. Erityisen tärkeää, myös neuvojen näkökulmasta, olisi saada tietoa maatilojen jäljellä olevista Neuvo2020-varoista helposti viljelijöille.

Kuvio 28. Neuvojen tyytyväisyys ELY-keskuksen toimintaan.

Lähes puolet kyselyyn vastanneista neuvoista ei ollut tarvinnut Mavin tukea neuvontakorvauksenehtoihin liittyvissä kysymyksissä ja teknisissä kysymyksissä (kuva 29). Tukea tarvitsevista 87 % oli vähintään tyytyväisiä saamaansa tukeen neuvontakorvauksen ehtoihin liittyen ja 79 % oli vähintään tyytyväisiä teknisissä kysymyksissä saamaansa tukeen. Erityisesti teknisten kysymysten suhteen tuen tarjontaa olisi siis petrattava.

Kuvio 29. Neuvojen tyytyväisyys Mavilta (nyk. Ruokavirastolta) saatuun tukeen ongelmatilanteissa.

Molemmissa kyselyissä esiin nousi toive, että palvelulle jatkuisi myös vuoden 2020 jälkeen. Neuvojakyselyssä myös toivottiin pidempää toteutusaikaa ja lisärahoitusta aktiivisille tiloille. Haastatteluissa toivottiin myös neuvonnalle jatkoa ensi ohjelmakaudelle, sekä ohjelmakauden vaihteeseen. Neuvonnalla nimittäin on suuri rooli sopivien toimenpiteiden valinnassa, jolloin ohjelmakauden vaihteessa ja alussa neuvontaan pitäisi panostaa erityisen paljon. Lisäksi neuvontaa ehdotettiin korvaamaan ympäristökorvauksen ehtona olevan tentin, kuten Itävallan maaseutuohjelmassa. Myös sukupolvenvaihdoksiin neuvontaa ehdotettiin pakolliseksi.

ELY-keskusten ja neuvojien haastatteluiden perusteella voidaan sanoa, että neuvontakorvauksen hallintoon liittyvät asiat ovat parantuneet kokemuksen karttuessa. Esimerkiksi maksatushakemukset ovat nopeutuneet, ja virheitä tulee enää harvoin. Muutamia rakenteellisia asioita kuitenkin mainittiin kehityskohteina. Näitä olivat esimerkiksi neuvontatyön kannattavuuden varmistaminen matka-ajan korvauksen kautta. Neuvojien työtä myös haluttaisiin tehostaa siten, että järjestelmä sallisi enemmän toimistoaikaa. Tällöin myös tilalla käytettävä aika olisi tehokkaampaa, varsinkin sellaisessa neuvonnassa, jossa tuotoksena on laajempi raportti. Neuvontakorvauksen maksimin (1 500 euroa) nostamista ehdotettiin laajoille, paljon työtä vaativille neuvontatöille, kuten energianeuvonta. Nimittäin laajaan energiasuunnitelmaan kuluisi viikko työaikaa. Tämä kuitenkin vaatisi Euroopan Parlamentin ja Neuvoston asetuksen (EU) No 1305/2013 muutosta, sillä neuvontakorvauksen enimmäismäärä on määritelty asetuksessa. Neuvonnan hintaan ehdotettiin myös muutosta siten, että perusneuvontaa saisi halvemmalla kuin erityisosaamista vaativaa neuvontaa. Lisäksi neuvojille ehdotettiin korvauksen maksamista koulutukseen osallistumisesta, esimerkiksi 1 päivä vuodessa, sillä se lisäisi neuvojien kouluttautumista.

Parissa haastatteluissa mainittiin neuvonnan standardisointi tai tuotteistaminen ja neuvonnan sisältöjen tarkempi ohjaus Ruokavirastosta. Tämä siksi, että neuvonnan tuotoksena olisi jotakin yhtenäistä ja jotta työn minimistandardit täyttyisivät joka neuvojalla. Tämä koskee erityisesti talousneuvontaa.

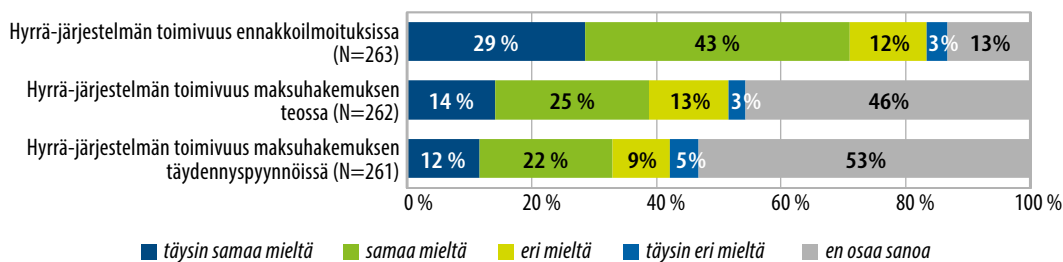
Suurimmassa osassa haastatteluista nostettiin esille epäkohtana se, että neuvontarahan käyttö ei näy viljelijälle Vipu-palvelussa tai Hyrrässä. Olisi tärkeää, että viljelijät pystyisivät seuraamaan jäljellä olevaa neuvontarahaa reaaliaikaisesti, koska se vaikuttaa tilan suunnitteluun sekä kiinnostukseen käyttää neuvontapalveluita. Lisäksi tämän asian tärkeys kasvaa jatkuvasti, mitä lähemmäs tukirajoja ja ohjelmakauden loppua mennään.

Neuvontaa on kiitelty alhaisesta hallinnollisesta taakasta viljelijälle. ELY-keskusten haastattavat kuitenkin kokivat neuvonnan hallinnollisen taakan suurena maksettuihin rahasummiin nähden. ELY-keskuksessa kun täytyy tehdä samat hallinnolliset tarkastukset parinsadan euron neuvontakorvauksen maksatukselle kuin useiden kymmenien tuhansien eurojen investointituen maksatukselle. Neuvojien hallinnollinen taakka vaikuttaa pienentyneen edellisvuodesta, pääosin siksi, että neuvojat ovat oppineet systeemin ja siten selvityspyynnöt ovat vähentyneet. Selvityspyynnöt mainittiin vieläkin työläinä, ja niiden nähtiin laskevan neuvontatyön kannattavuutta huomattavasti. Ryhmäneuvonnan hallinnollisen taakan mainittiin useassa yhteydessä olevan kohtuuttoman suuri, sillä laskutukseen menee sitä enemmän aikaa mitä enemmän ryhmässä on jäseniä. Neuvoille ja palveluntuottajille hallinnollista taakkaa tuottavat myös Hyrrän ominaisuudet. Esimerkkeinä mainittiin puuttuva neuvontatapahtuminen lajittelutoiminto eri tietojen (maksatusvaihe, asiakas yms.) perusteella. Tämä aiheuttaa sen, että sekä neuvojat / palveluntuottajat että ELY-keskus pitävät Excel-kirjanpitoa avoimista eli vailla maksatushakemusta olevista ennakkovarauksista.

Lisäksi Hyrrän automaattisten viestien otsikot ovat samanlaisia riippumatta viestin sisällöstä. Näin esimerkiksi tehty ennakkovaraus tai lisätietopyyntö näyttävät vastaanottajalle hyvin samanlaisilta. Lisäksi neuvojien hallinnollista taakkaa ehdotettiin kevennettäväksi muun muassa siten, että Hyrrässä voisi tehdä useampia ennakkovaroituksia kerralla.

5.5.4 Hyrrä

Hallinnoinnin osana toimivaan Hyrrä-järjestelmään moni kyselyyn vastanneista ei ollut perehtynyt tarpeeksi, jotta voisi vastata kysymyksiin. Parhaiten Hyrrä näyttäisi toimivan ennakoilmoituksissa ja hieman heikommin maksuhakemusten käsittelyssä (kuva 30). Hyrrä-järjestelmän kehittämisen suhteen toivottavaa olisi, että Hyrrä- ja Vipu-järjestelmät olisivat yhteydessä toisiinsa. Lisäksi jommankumman kautta tulisi saada helposti esiin tieto maatilojen käyttämättömistä Neuvo2020-varoista.

Kuvio 30. Neuvojien näkemys Hyrrä-järjestelmän toimivuudesta.

Liki jokainen haastateltava mainitsi Hyrrä-järjestelmän ongelmista ja puutteista. Suurimpana epäkohtana pidettiin sitä, että viljelijä ei pysty tarkistaa jäljellä olevan neuvontarahamäärää itse Hyrrä- tai Vipu-palveluissa. Se tuottaa ylimääräistä työtä, harmitusta ja vaikeuttaa tilojen neuvontapalvelujen käytön suunnittelua.

Haastatteluissa nousi esiin, että neuvojille ja palveluntuottajille päänvaivaa ja lisätyötä aiheuttavat myös Hyrrän puuttuva neuvontatapahtuminen järjestystoiminto eri tietojen (maksatusvaihe, asiakas yms.) kautta. Hyrrään on kuitenkin lisätty lokakuussa 2018 hakutoiminto, jonka avulla neuvontatapahtumia voi hakea eri statuksen kautta. Tämä viesti ei kuitenkaan näytä saavuttaneen neuvoja tai hakutoimintoon kaivataan parannusta, sillä suurin osa neuvojista ja palveluntuottajista mainitsi tämän asian ongelmaksi. Hyrrä ei myöskään näytä etusivulla tai lähetä automaattista viestiä neuvojille vailla maksatushakemusta olevista ennakkovaroituksista. Tämä aiheuttaa sen, että sekä neuvojat / palveluntuottajat että ELY-keskus pitävät Excel-kirjanpitoa avoimista eli vailla maksatushakemusta olevista ennakkovaroituksista. Palveluntuottajille tämä tuottaa lisätyötä sekä hankaloittaa työnjohtamista ja aktivointitoimien suunnittelua.

Neuvojat eivät myöskään pysty itse poistaa käyttämättömiä ennakkovarouksia Hyrrästä, vaan poistot tapahtuvat vain Ruokavirastosta keskitetysti. Tähän ei kuitenkaan ole selkeää prosessia, eikä sitä tapahdu tarpeeksi säännöllisesti. Haastatteluissa ehdotettiin, että Hyrrään tulisi toiminto, ”poista tekemäsi ennakkovaraus”, jonka joko neuvoja voisi itse tehdä tai Ruokavirasto poistaisi keskitetysti systeemin kautta. Se, että poistettavista ennakkovarouksista tulee lähettää erillinen sähköposti, nähtiin sekä tehottomana että ei niin läpinäkyvänä, koska siitä ei jää jälkeä Hyrrä-systeemiin. Haastateltavat mainitsivat, että asiasta on puhuttu jo vuosia, mutta yhtään parannuksia ei ole vielä tehty.

Negatiivisena nähtiin myös se, että Hyrrä lähettää paljon automaattisia viestejä, joiden otsikot ovat samanlaisia riippumatta viestin sisällöstä. Näin esimerkiksi tehty ennakkovaraus tai lisätietopyyntö näyttävät vastaanottajalle hyvin samanlaisilta. Systeemi ei kuitenkaan lähetä automaattisia viestejä avoinna olevista maksatushakemuksista tai hylätyistä maksatushakemuksista. Lisäksi neuvojen hallinnollista taakkaa ehdotettiin kevennettäväksi muun muassa siten, että Hyrrässä voisi tehdä useampia ennakkovarouksia kerralla.

Haastatteluissa nousi esiin se, että Hyrrän käyttäjänäkymää ja -liittymää pitäisi yleisesti parantaa ja digitalisaation mahdollisuuksia tulisi hyödyntää enemmän. Erityisesti aloitusnäkökymää tulisi parantaa, ja aloitussivulla tulisi olla kaikkein tärkeimmät viestit ja toiminnot. Esimerkiksi aloitusnäkökymästä pitäisi pystyä tulostaa allekirjoitettava lomake ennakkovaruksen teon jälkeen. Myös maksatushakemuksen pitäisi olla etusivulla eikä hakemuksen kolmannella sivulla. Hylkäykset pitäisi myös tulla etusivulle näkyviin eikä hankekansioon, koska neuvoja ei saa niitä tiedoksi muuta kuin seuraamalla jokaista maksatushakemusta erikseen.

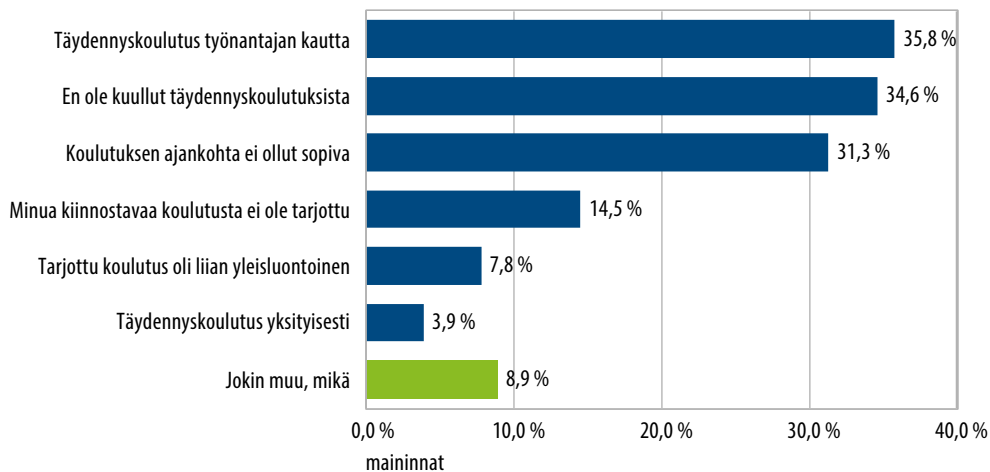
Haastatteluissa nousi vahvasti esille se, että Hyrrä on tehty maksajan logiikalla, eikä ulkopuolisen käyttäjän käyttäjänäkymää tai käyttökokemusta ole painotettu suuresti. Siksi Hyrrää pitäisikin parantaa palvelumuotoilulla, jossa on mukana myös loppukäyttäjä. Ideaalisesti loppukäyttäjän pitäisi olla mukana jo systeemin hahmottamisessa, koska järjestelmän rakenne rajoittaa toimintoja.

5.5.5 Neuvojen täydennyskoulutus

Minkälaista täydennyskoulutusta neuvojat tarvitsisivat?

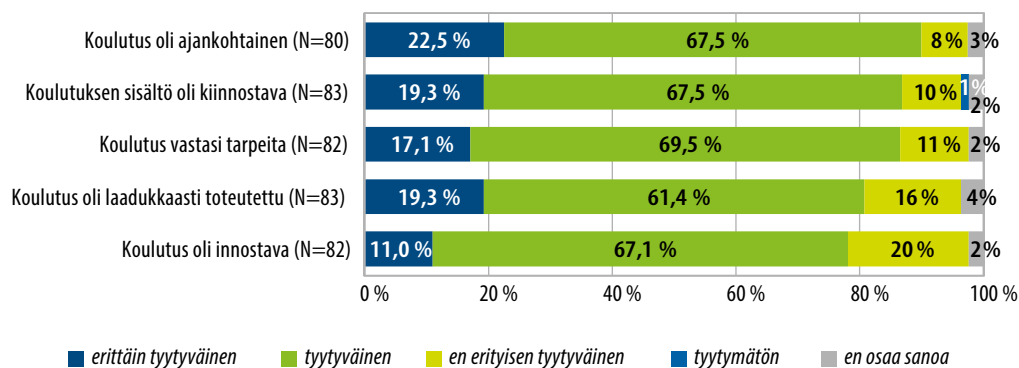
Neuvojille osoitetussa kyselyssä esiin nousi tarve laadukkaalle ja syvälle menevälle ajan-kohtaiselle koulutukselle. Toiveena on, että Neuvo2020-rahaa voisi käyttää koulutuksen rahoittamisessa. Eräs vastaaja toivoi myös, että neuvoille ja valvojille järjestettäisiin yhteiskoulutusta, mikä edesauttaisi tulkintojen yhdenmukaisuutta. Viljelijäkyselyssä osa vastaajista kritisoi neuvojen ammattitaitoa ja toivoi koulutuksen lisäämistä. Toisaalta myös pelkkä ”kirjaviisuus” ilman käytännön kokemusta nähtiin haitalliseksi.

Kyselyyn vastanneista 264 neuvojasta 84 oli osallistunut Mavin järjestämään täydennyskoulutukseen. Merkittävin syy osallistumatta jättämiseen oli muu koulutus joko työnantajan kautta (36 %) tai yksityisesti (4 %). Heti seuraavaksi tärkeimpänä syynä oli tietämättömyys täydennyskoulutuksista (35 %), joten Mavin on syytä tehostaa koulutuksista tiedottamista. Vajaa kolmannes ei osallistunut, koska ajankohta ei sopinut. Koulutuksen sisältöön liittyvillä syillä oli myös merkitystä, sillä 15 prosenttia ei pitänyt koulutuksia kiinnostavina omalta kannaltaan ja 8 prosenttia näki ne liian yleisluontoisiksi (kuva 31). Muina syinä koulutuksen väliin jättämiseen mainittiin mm. koulutuksen sijainti ja oman osaamisen hyvä taso.

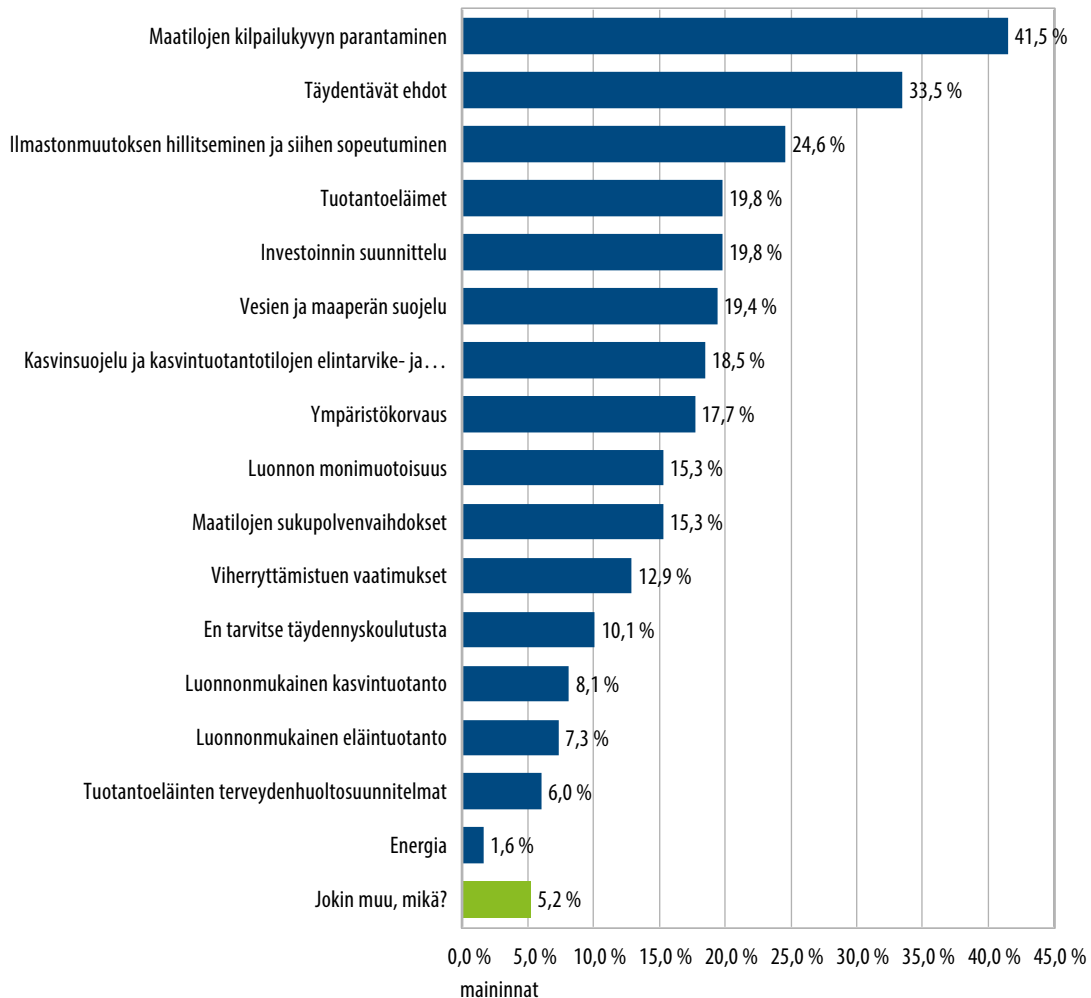
Kuvio 31. Mavin järjestämään täydennyskoulutukseen osallistumatta jättämisen syyt (N=179).

Koulutuksiin osallistuneista neuvojista erittäin tyytyväisten tai tyytyväisten osuus oli suuri erityisesti koulutuksen ajankohtaisuuden (90 %), kiinnostavuuden (87 %) ja tarpeisiin vastaamisen (87 %) suhteen. Vastaavat osuudet olivat hieman pienempiä laadukkuuden (81 %) ja innostavuuden (78 %) suhteen (kuva 32).

Kuvio 32. Neuvojen arviot Mavin järjestämästä täydenniskoulutuksesta.

Eniten toivotuksi koulutuksen aiheeksi nousi maatalojen kilpailukyvyn parantaminen (42 %) ja täydentävät ehdot (34 %) (kuva 33). Molemmat aiheet nousivat korkealle viljelijöiden toiveissa neuvonnan aiheista (kuva 30). Seuraavaksi toivoituimmiksi koulutusaiheiksi nousivat ilmastonmuutoksen hillitseminen ja siihen sopeutuminen, tuotantoeläimet sekä investoinnin suunnittelu.

Kuvio 33. Neuvojen toiveet Neuvo2020-täydennyskoulutuksen sisällöistä (N=248).

Haastatelluista neuvoista yksikään ei ollut osallistunut Ruokaviraston järjestämiin täydennyskoulutuksiin. Syiksi kerrottiin muun muassa se, että neuvoja koulutetaan oman organisaation sisällä, yksityisten koulutusten kautta, eläinlääkäripäivillä, paikallisissa hankkeissa ja koulutuksissa, tai hakee tietoa ulkomailta tai hankkeista.

Haastatellut neuvot toisaalta kaipaavat tietyistä aiheista (esimerkiksi kasvinsuojelu) syvällistä koulutusta, jossa vuosittain päivitetään osaaminen ajantasaiseksi. Toisaalta, osa haastatelluista ei kaivannut Neuvo2020-koulutusta vaan Ruokaviraston tulkintoja ja linjauksia kootusti saatavina kaikille neuvoille.

Haastattelussa nousi esiin myös se, että jatkuvan neuvonjohdon alkaessa Ruokavirastolla tulee olla peruspaketti aloittavalle neuvojalle kunnossa, joko webinaarina tai verkkokoulutuksena.

5.6 Viestintä

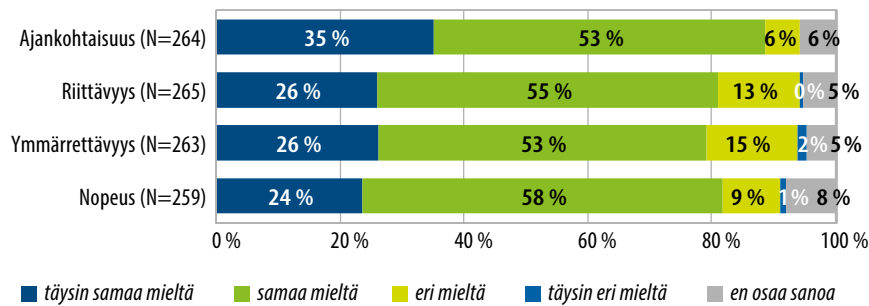
Neuvonnan viestinnän laatuun ollaan yleisesti ottaen tyytyväisiä, mutta lisää tiedottamista kaivataan erityisesti Neuvo2020-neuvonnan mahdollisista aiheista, erityisesti talousneuvonnan sisällöistä. Viljelijöille kaivataan temaattista viestintää ja markkinointia sekä neuvojien parempaa näkyvyyttä. Lisäksi viestintään kaivataan konkretiaa ja hyviä esimerkkejä, joissa painotetaan neuvonnan tuomia hyötyjä ja onnistumisia. Ruokaviraston viestintään neuvojille tulisi kiinnittää enemmän huomiota, sillä neuvojauutiskirjeet eivät näytä tavoittavan kaikkia neuvoja, jolloin tieto esimerkiksi täydennyskoulutuksista ja Hyrrän uusista ominaisuuksista ei levity.

Onko tiedotus ollut riittävää? Millaista tiedottamista tarvittaisiin lisää? Miten neuvontapalveluita markkinoidaan? Mistä viljelijät saavat tietoa neuvonnasta?

Kyselyyn vastanneista neuvojista neljännes (66/258) kokee tarvitsevänsä lisää tiedottamista Neuvo2020-järjestelmään liittyvistä asioista. Tiedottamista kaivattaisiin eritoten siitä, mitä Neuvo2020-varoilla voi tehdä, sillä viranomaisten tulkinnat vaihtelevat. Lisäksi tietoa kaivataan mm. ajankohtaisista asioista ja muutoksista, järjestelmien teknisistä häiriöistä sekä käytön tilanteesta riittävydestä. Tarpeen on myös neuvonnassa käytettävien materiaalien kehittäminen.

Viljelijöille tehtävän viestinnän neuvoja kyselyssä nähtiin tarpeelliseksi mm. markkinointiteemoittain. Lisämarkkinointia ehdotettiin hiilensidontaan, monimuotoisuuteen, kasvin suojelemaan, elintarvikehygieniaan ja ympäristöön. Sekä neuvojat että viljelijät tunnistivat tarpeen monipuoliselle markkinoinnille, sillä erityisesti vanhemman polven viljelijät eivät välttämättä käytä aktiivisesti internetiä. Viestintään tulee panostaa kunnolla, sillä viljelijöiden keskuudessa on edelleen runsaasti tietoaaukkoja palvelun olemassaolon, käyttötarkeitusten ja tilaamisen suhteen. Tätä helpottamaan kyselyssä toivottiin listausta alueella toimivista neuvojista yhteystietoineen ja neuvojien aktiivisuutta yhteydenotossa.

Neuvoja pyydettiin arvioimaan Mavin viestintää. Parhaimmat arvostamat viestintä sai ajankohtaisuudesta ja nopeudesta riittävyden ja ymmärrettävyyden saadessa heikkommat arvostamat (kuva 34).

Kuvio 34. Neuvojen arviot Mavin viestinnästä.

Jatkossa viestinnässä tulisi nostaa esiin konkreettisia vinkkejä ja esimerkkejä palvelun sisällyöstä sekä tietoa neuvonnan hyödyistä. Myös tarinat yksittäisistä neuvonnasta hyötyneistä maataloista kannustaisivat kokeilemaan palvelua. Kyselyn perusteella monella viljelijällä on negatiivinen kuva Neuvo2020-palvelusta. Myös neuvojat ovat huomanneet, että palveluun suhtaudutaan usein kriittisesti, mikä vähentää palvelun käyttöä.

ELY-keskusten ja neuvojen haastatteluissa yleisesti todettiin, että viljelijät ovat nykyisin aika hyvin tietoisia neuvosta, toki aina on niitä, jotka eivät tunne neuvontajärjestelmää. Neuvonta on hyvin alan lehdissä ja sosiaalisessa mediassa. Lisäksi ELY kertoo neuvonnasta aina koulutuksissa ja investointitukeen liittyvissä tilaisuuksissa. Toisten viljelijöiden kokemukset ja puskaradio ovat kuitenkin hyvin tärkeitä tiedon lähteitä neuvonnan aloittamisessa.

Haastatteluissa tuli kuitenkin esiin, että tiedotusta varsinkin neuvonnan tuomien hyötyjen ja onnistumisten kautta on tärkeää. Samoin talousneuvonnan mahdollisuuksista kertominen. Lisäksi todettiin, että on tärkeää kertoa käytännönläheisesti, mihin neuvontaa voi käyttää, koska joskus tiedotus viljelijöille on liian abstraktia. Muutama haastateltava mainitsi myös, että pitäisi kertoa enemmän myös yksityisistä neuvojista, koska osalla viljelijöistä on kielteinen asenne ProAgriaa kohtaan.

Neuvonnan viestinnässä peräänkuulutettiin toistoa, monikanavaisuutta sekä konkreettisia, relevantteja esimerkkejä, joista viljelijät voivat tunnistaa omat tilanteensa. Toiset haastateltavat mainitsivat, että neuvonnasta tulisi viestiä kohdistetusti. Myös passivoituneille ja lopettaville tiloille talousneuvonta on tärkeää, ja näitä tiloja tulisi lähestyä toisenlaisella viestillä. Talousneuvonnasta kun on usein sellainen kuva, että tuloksena on kasvua tai investointi. Sen sijaan olisi hyvä painottaa tilan talouden kokonaisvaltaista parantamista ja hallintaa. Kilpailukykyneuvonnan tarkoitusta ja sisältöä pitäisi avata paremmin viljelijöille. Lisäksi ryhmäneuvonnan mahdollisuuksista voisi viestiä enemmän.

Ruokaviraston viestintä neuvojille ei vaikuta saavuttavan kohderyhmäänsä aiotulla tavalla, sillä neuvokyselystä kävi ilmi, etteivät kaikki neuvojat olleet tietoisia tarjotusta täydennuskoulutuksesta. Lisäksi Ruokaviraston tulisi varmistaa, että Hyrrän toimintoihin liittyvissä asioissa tiedotusta on tarpeeksi. Nimittäin sekä kyselyssä että haastatteluissa toivottiin Hyrrään ominaisuutta, jonka avulla voisi neuvojan tekemät neuvontatapahtumat voisi järjestää statuksen (loppumaksu tehty, maksatushakemus tekemättä jne.) mukaan. Tämä ominaisuus on lisätty Hyrrään vuoden 2018 lopussa, mutta osa neuvojista ei ole tietoisia siitä.

5.7 Arvioinnin pääkysymykset

Neuvontaa pidetään tarpeellisena toimenpiteenä, sillä se auttaa viljelijöitä erityisesti tukimuotojen valinnassa, tukiehtojen noudattamisessa, tilan kokonaistilanteen selkeämmän kuvan saamisessa sekä tilan tulevaisuuden suunnittelussa.

Neuvonnalla on jo saavutettu osa kohdealakohtaisista (2A, 3A) ja toisissa ollaan hienosti matkalla kohti tavoitteita. Kohdealojen 5B, 5E ja 5D osalta tavoitteiden saavuttaminen näyttää haastavalta. Neuvontatoimenpiteen kokonaisrahoituksen vähentämisen ei saisi vaarantaa neuvontapalvelujen saantia.

Neuvonnasta on ollut viljelijöille apua erityisesti tukiehtojen noudattamisessa, viljelysuunnittelussa ja tilan tulevaisuuden suunnittelussa. Neuvonta on myös auttanut tuotannon tehostamisessa sekä valvontakäynteihin valmistautumisessa.

Neuvonta on lisännyt viljelijöiden tietämystä erityisesti ympäristö- ja eläinten hyvinvointitukien ehdoista.

Onko neuvonta tarpeellinen toimenpide? Mitä lisäarvoa neuvonta on tuonut?

Viljelijäkyselyssä nousi esiin, että viljelijät pitävät neuvontapalvelun käytön merkittävimpänä hyötynä käytännön apua maatilalla kohtaamaan ongelmaan tai haasteeseen. Neuvonnasta on ollut apua erityisesti tukiehtojen noudattamisessa, viljelysuunnittelussa sekä tilan tulevaisuuden suunnittelussa. Neuvonta on myös auttanut tuotannon tehostamisessa sekä helpottanut valvontakäynteihin valmistautumista. Lisäksi noin puolet viljelijöistä, joiden tiloilla oli tehty valvontakäynti, koki, että neuvonnalla oli merkitystä valvontakäynnin tuloksiin.

Viljelijäkyselyn avoimissa vastauksissa nousi esiin, että monet viljelijät kokevat antoisaksi omien ajatusten peilaamisen ulkopuolisen asiantuntijan näkemyksiin. Avoimissa vastauksissa neuvoja kiiteltiin myös talousosaamisestaan, sillä monet viljelijät olivat saaneet tukea mm. budjetointiin, tuotannon järkevöittämiseen ja investointien kannattavuuden laskentaan. Talousneuvonnan kysynnän nopea kasvu viestii viljelijöiden tarpeesta saada tukea tilan talouteen liittyvään suunnitteluun.

Haastattelujen perusteella voidaan todeta, että neuvonta on tarpeellinen toimenpide. Kaikki haastateltavat olivat yhtä mieltä. Perusteluina olivat erityisesti neuvonnan halpuus viljelijöille sekä mahdollisuus perehtyä tilan asioihin. Neuvonta auttaa erityisesti tukimuotojen valintaan sekä tilan kokonaistilanteen selkeämmän kuvan saamiseen. Lisäksi neuvonnan avulla on helppo päästä tilalle tekemään maatilayrittäjän kanssa töitä ja ohjata viljelijää eri palveluihin. Neuvonnan mainittiin myös lisänneen eläinten hyvinvointia.

Onko neuvonnalla saavutettu toimenpiteelle asetetut tavoitteet (niin määrälliset kuin laadullisetkin)?

Kohdealaan 2A (maatilojen suorituskyvyn parantaminen) kohdistuvaa neuvonta jo kahden toimintavuoden aikana ylittänyt tavoitteensa reilusti. Neuvottujen tilojen määrässä tavoite on jo ylitetty myös kohdealalla 3A (eläinten hyvinvointi). Kohdealalla 5C yli puolet tilatavoitteesta on saavutettu. Neuvonnan kokonaistavoitteet tilojen määrässä laskettuna saavutettaneen ohjelmakauden aikana. Kohdealojen välillä on kuitenkin suuria eroja. Kohdealojen 5B ja 5E täytyy kasvaa reilusti, jotta ohjelmakauden tavoitteet voidaan saavuttaa. Sen sijaan kohdealalla 5D (maatalouden kasvihuonekaasu- ja ammoniakkipäästöjen vähentäminen) tilatavoitteen saavuttaminen näyttää epätodennäköiseltä.

Neuvontatoimenpiteeseen liittyviä maksatuksia oli vuoden 2018 loppuun mennessä tehty reilut 13 miljoonaa euroa. Neuvontatoimenpiteen rahoituksen vähentyminen 5 miljoonalla eurolla 34 miljoonasta 29 miljoonaan euroon ei luultavimmin johda siihen, että neuvontatoimenpiteen varat loppuvat kesken ohjelmakauden aikana. Toisaalta, tilakohtaisen neuvontakorvauksen ylärajan nosto 10 000 euroon ja kokonaisrahoituksen vähentäminen kasvattanevat neuvonnan budjetin käyttöastetta ohjelmakauden loppuun mennessä.

Viljelijäkyselyn tulokset osoittavat, että viljelijät ovat pääosin tyytyväisiä saamansa neuvontaan. Kolme neljäsosaa viljelijöistä pitivät neuvontapalvelun käytön merkittävimpänä hyötynä käytännön apua maatalan kohtaamaan ongelmaan tai haasteeseen. Vajaa puolet vastaajista oli sitä mieltä, että selkeä suunnitelma maatalan toiminnan kehittämiseksi hyödytti. Kun taas noin kolmasosa viljelijöistä näki toimenpiteiden tukiehtojen mukaisen toteutuksen, tilalle sopivien toimenpiteiden valinnan tai viljelijän henkilökohtaisen osaamisen kehittämisen hyödyllisenä.

Neuvonnasta on ollut apua erityisesti tukiehtojen noudattamisessa, viljelysuunnittelussa ja tilan tulevaisuuden suunnittelussa. Neuvonta auttoi tuotannon tehostamisessa hieman yli puolella kyselyyn vastanneista viljelijöistä. Yli puolet kyselyyn vastanneista ei kokenut neuvonnalla olleen merkitystä täydentävien ehtojen noudattamiseen ja vastaavasti neuvonnan hyödyt täydentävien ehtojen noudattamisessa tunnisti vajaa puolet vastanneista.

Kyselyssä kaksi kolmesta vastaajasta ilmoitti neuvontakäynnin vaikuttaneen jatkotoimenpiteisiin, kuten jatkotoimenpiteiden sisällön tarkempi määrittely ja nopeampi jatkotoimenpiteisiin ryhtyminen. Lisäksi neuvonnan seurauksena osa viljelijöistä muutti tai tarkensi viljelytoimenpidettä.

Kyselyyn vastanneista viljelijöistä, joiden tiloille on tehty valvonta käynti vuoden 2014 jälkeen, noin puolet koki neuvonnalla olleen merkitystä valvontakäynnin toteutukseen tai tuloksiin. Neuvonnan koettiin muun muassa helpottaneen valvontakäyntiin valmistautumista ja lisänneen valvontakäynnin mutkattomuutta.

Miten neuvonta on auttanut saavuttamaan maaseutuohjelman tavoitteita?

Neuvonta on horisontaalinen toimenpide, jolla on vaikutusta jokaiseen maaseudun kehittämissäpolitiikan painopisteeseen, erityisesti painopisteeseen 1A (Innovaatioiden, yhteistyön ja tietämyspohjan kehittämisen edistäminen maaseudulla). Neuvonnalle on annettu tärkeä rooli painopisteiden toteutuksen tehostajana. Näin ollen neuvontatoimenpiteen onnistuminen on tärkeää koko maaseutuohjelman kannalta.

Neuvonta on lisännyt viljelijöiden tietämystä erityisesti ympäristö- ja eläinten hyvinvointitukien ehdoista.

Haastatteluissa mainittiin, että neuvonta on konkreettisesti parantanut eläinten hyvinvointia, sillä Neuvo2020 on helppo tapa saada ensimmäinen tilakäynti, josta voi lähteä kehittämään tilaa ja sen asioita. Neuvontaa luonnehdittiinkin välineeksi, joka auttaa diagnosoimaan tilan tarpeita ja tukemaan maatalojen muutosprosessia. Lisäksi neuvonta auttaa muuttamaan tietoa lisäarvoksi eli ajan säästöksi tai rahaksi viljelijälle.

Neuvontatoimenpiteiden epätasainen jakautuminen tilojen, kohdealueiden, aiheiden ja ELY-keskusten välillä on kuitenkin riski maaseutuohjelman kaikkien tavoitteiden saavuttamiselle. Erityisesti kohdealojen 5D (Maatalouden kasvihuonekaasu- ja ammoniakkipäästöjen vähentäminen) ja 5E (Hiilen sitomisen edistäminen maa- ja metsätaloudessa) neuvontaan tulee kiinnittää entistä tärkeämpää huomiota, jotta näille kohdealoille ja samalla Manner-Suomen maaseutuohjelman tavoitteet pystytään saavuttamaan.

6 Päätelmät ja suositukset

Neuvonta on tarpeellinen toimenpide, joka hyödyttää tiloja. Neuvontapalvelun käytön merkittävimpana hyötynä pidetään käytännön apua maatilan kohtaamaan ongelmaan tai haasteeseen. Neuvonnasta on ollut apua erityisesti tukiehtojen noudattamisessa, viljelysuunnittelussa sekä tilan toiminnan kehittämisessä ja tulevaisuuden suunnittelussa. Neuvonta on myös auttanut tuotannon tehostamisessa sekä helpottanut valvontakäynteihin valmistautumista. Neuvonnan aiheisiin ollaan pääosin tyytyväisiä, sillä aiheiden kirjo on laaja ja melko avoimet sisällöt mahdollistavat monenlaisen neuvonnan aiheen sisällä. Toisaalta, palveluntuottajat näkevät neuvonnan aiheiden standardisointi ja tuotteistaminen myös tärkeänä. Neuvontatoimenpiteet jakautuvat kuitenkin epätasaisesti tuotantosuuntien ja ELY-keskusalueiden välillä. Eläintilat käyttävät keskimäärin enemmän neuvontapalveluja kuin viljatilat. Viljelijäkyselyn perusteella voidaan päätellä myös, että suuret tilat käyttävät enemmän neuvontapalveluja kuin pienet tilat.

SUOSITUS: Suurempi osa tiloista tulisi saada neuvontatoimenpiteen piiriin.

Neuvonnan tiukempi kytkeminen tukihakuun tai tarkastusten jälkitoimiin voisi parantaa neuvonnan kohdentumista tukea tarvitseville tiloille. Esimerkiksi ympäristötuen vaatimuksena olevan tentin voisi korvata neuvonnalla, ja neuvonta voisi olla pakollista aloitustuen saajille. Neuvonnan markkinointi ja viestintä erityyppisille (koko, tuotantosuunta) tiloille voisi olla enemmän kohdennettua tai kampanjaluonteista.

SUOSITUS: Neuvonnan rahoitus tulisi varmistaa myös uudella ohjelmakaudella sekä ohjelmakausien välissä. Neuvontatoimenpiteen rahoituksen vähene-
misen ei saisi vaarantaa toimenpiteen toteuttamista. Neuvonnalle tulisi budjetoida tarpeeksi rahoitusta myös seuraavalle ohjelmakaudelle.

SUOSITUS: Neuvonnan sisältöjen ja tuotosten standardisointi- ja minimivaatimustasosta tulisi käydä keskustelua ja tehdä linjauksia. Toisaalta laajat aihepiirit mahdollistavat neuvonnan räätälöinnin tiloille, mutta ne myös vaikeuttavat yhtenäistä palvelutasoa sekä markkinointia. Erityisesti palveluntuottajat kaipaavat neuvontapalvelujen tuotteistamista, ja osa palveluntuottajista on jo kehittänyt neuvontapaketteja, joita ne tarjoavat asiakkailleen.

Neuvonnan tulisi olla olennainen osa maatalouden innovaatiojärjestelmiä, jossa neuvojat saavat tutkimustietoa ja vievät sitä tiloille. Tällä ohjelmakaudella neuvonta nähdään lähinnä teknisen osaamisen välittämisenä, ja uuden tiedon kokoaminen on lähinnä neuvojan omasta aktiivisuudesta kiinni.

SUOSITUS: Uudella ohjelmakaudella neuvonnan ja tutkimuksen tulisi olla tiiviissä yhteydessä keskenään. Neuvonnan roolia maaseudun innovaatiojärjestelmissä tulisi tukea toimenpiteen ehtojen ja tavoitteiden kautta sekä kytkemällä neuvonta tiukemmin innovaatiotoimintaan aktiivisen tiedonvälityksen ja -suodatuksen kautta.

SUOSITUS: Uudelle ohjelmakaudelle neuvonnan, koulutuksen ja yhteistyötoimenpiteiden roolit innovaatioiden välittäjänä ja tukijana tulisi selventää ja toimenpidekuvaukset tulisi laatia niiden mukaisesti. Tätä varten tulisi laatia ohjelmatasolla innovaatioon liittyvät tavoitteet neuvonnalle, koulutukselle ja yhteistyötoimenpiteelle sekä niitä tukevat toimenpidekuvaukset. Toimenpiteiden yhteensopivuus ja katvealueiden peitto tulisi varmistaa ristiin tarkastelulla.

Neuvontajärjestelmän hallinnointi toimii suhteellisen hyvin, mutta Hyrrä-järjestelmässä on huomattavia puutteita, jotka lisäävät hallinnollista taakkaa. Neuvo2020 on tuttu suurelle osalle viljelijöistä, ja neuvonnalle on kysyntää. Myös Hyrrä-tietojärjestelmä on saatu toimimaan, vaikka puutteellisuuksia onkin havaittavissa, erityisesti ennakkovarauksiin liittyen. Nyt ennakkovaroja on helppo tehdä, mutta niiden poistaminen onnistuu vain Ruokaviraston kautta erikseen pyytämällä. Tilat eivät myöskään näe omalle tilatunnuksilleen tehtyjä ennakkovaroja eikä neuvontarahasta jäljellä olevaa kiintiötään. Nämä tiedot ovat ainoastaan Ruokavirastolla. Maksatukset sujuvat nyt pääsääntöisesti hyvin, mutta lisätietopyynnöt aiheuttavat lisätyötä sekä ELY-keskuksille että neuvojille

SUOSITUS: Tilan käyttäjän (tai ohjelmakaudella jäljellä olevan neuvontarahalla) neuvontarahaa määrän tulisi näkyä reaaliaikaisena Vipu-palvelussa viljelijälle. Lisäksi olisi hyvä, jos Vipu-palvelussa näkyisi tilaan liittyvän ennakkovaruksen summa. Näin viljelijä voisi tarkistaa tilanteen ennen neuvojan kontaktointia, jotta turhilta ennakkovarausten tekoyrityksiltä vältyttäisiin.

SUOSITUS: Hyrrä-tietojärjestelmän ennakkovarausosion parannuksista tulisi tiedottaa paremmin. Haastatteluissa ja kyselyissä nousi esille, että neuvojat Hyrrästä kipeästi toimintoa, joka listaa ennakkovaraukset, joihin ei ole vielä tehty maksatushakemusta. Ruokavirasto on lisännyt Hyrrään hakutoiminnon vuoden 2018 loppupuolella, mutta viesti ei liene tavoittanut suurta osaa neuvojista tai hakutoimintoa toivotaan parannettavan nykyisestä. Hyrrä voisi lisäksi lähettää muis-tuksen esimerkiksi 3 kuukautta ennakkovaruksen tekemisen jälkeen, mikäli

maksatushakemusta ei ole tehty. Lisäksi **ennakkovarausten poistamisen tulisi olla helpompaa**, esimerkiksi 'pyydä ennakkovarauksen poistoa' -toiminnon avulla. Tämä asia tulee nousemaan tärkeämmäksi ohjelmakauden loppua kohden kun toimenpiteen budjetista on sidottu suurempi osa, joten siihen olisi hyvä puuttua ajoissa.

SUOSITUS: Hyrrän käyttäjänäkymää tulisi kehittää siten, että tärkeimmät asiat ovat etusivulla. Hyrrän tulisi myös käyttää digitalisaation mahdollisuuksia kuten syöttää tiedot ennakkovarauksesta tulostettavaan lomakkeeseen sekä mahdollistaa sähköisen allekirjoituksen käytön.

SUOSITUS: Hyrrän kehitystyössä pitäisi käyttää palvelumuotoilua, ja neuvojen tulisi olla tiiviisti mukana prosessissa.

Neuvonnan vähäinen hallinnollinen taakka viljelijälle on positiivista. Neuvontaan liittyvää hallinnollista taakkaa hallinnolle ja palveluntuottajille tulisi kuitenkin tarkastella ja pyrkiä vähentämään. Neuvontatoimenpiteen maksut ovat suhteellisen pieniä (200–1500 euroa), joten maksujen käsittelyyn käytetään paljon hallinnon resursseja yksittäistä maksua kohti. Ryhmäneuvonnassa maksut ovat vielä pienempiä, joten hallinnollinen taakka on sitäkin suurempi. Lisäksi neuvontatapahtuman ennakkovaraukseen ja maksatushakemuksen tekemiseen kuluu neuvojalta yhteensä noin puoli tuntia työaika. Mikäli maksatushakemukseen tulee lisätietopyyntöjä ELY-keskuksesta, selvityksen tekoon kuluu usein parikin tuntia. Tätä hallintoon käytettyä työaika ei korvata neuvontakorvauksesta.

SUOSITUS: Hyrrän toimintoja tulisi kehittää siten, että turha hallinnollinen taakka kuten manuaalinen seuranta vähentyisi

SUOSITUS: Yhden palveluntuottajan maksatushakemuksia voisi harkita niputettavaksi, jotta maksatushakemuksiin käytettävä hallinnollinen työ vähenisi.

SUOSITUS: Ryhmäneuvonnan hallinnollista taakkaa tulisi keventää, sillä ryhmäneuvonta kiinnostaa sekä neuvoja että viljelijöitä, mutta sen osuus jää vähäiseksi suhteellisesti suuren hallinnollisen työn vuoksi.

Neuvonnan suosio vaihtelee suuresti ELY-keskusalueiden ja tuotantosuuntien välillä. Neuvontatoimenpiteen suosion vaihtelujen taustalla on sekä kysyntään (tilarakenne, tuotantosuunta, osa-aikaisten viljelijöiden määrä, tietoisuus neuvonnasta), tarjontaan (neuvojen määrä alueella, neuvonnan markkinointi) että rakenteellisia tekijöitä (neuvontakorvausta ei saa matka-ajasta, joten neuvojilla ei ole kannustinta lähteä tekemään neuvontaa pitkän matkan päähän). Erityisesti neuvojen määrällä näyttää olevan merkitystä ELY-keskusalueella tapahtuneiden neuvontatapahtumien selittäjänä. Eläintilat, erityisesti sika-,

lypsykarja- ja lihanautatilat, ovat käyttäneet neuvontaa enemmän kuin viljatilat, koska eläintiloilla on enemmän käyttökohteita neuvonnalle ja ne ovat tottuneempia ulkopuoliseen konsulttiapuun.

SUOSITUS: Avoimesta neuvojahausta tulisi tiedottaa erityisesti niillä alueilla sekä niiden osa-alojen ammattilaisille, joilla on vähemmän neuvoja, jotta kaikilla neuvonnan osa-alueilla olisi tarpeeksi neuvoja ympäri Suomea.

SUOSITUS: Neuvojen tulisi saada pitkästä matka-ajasta korvausta, jotta neuvonnan suosio kasvaisi myös pitkien etäisyyksien maakunnissa.

SUOSITUS: Neuvonnan eri osa-alueiden ajankäytön rakennetta tulisi tarkastella syvemmin ja muuttaa korvausrakennetta todenmukaisemmaksi. Niillä osa-alueilla, joilla tehdään laajoja suunnitelmia ja selvityksiä (kilpailukyky ja energia), tarvitaan enemmän sekä toimistoaikaa analyysiin että aikaa valmisteleviin toimiin ennen tilakäyntiä, jotta tilalle voidaan mennä hyvin valmistautuneena ja jotta aika tilalla on mahdollisimman tehokkaasti käytetty.

SUOSITUS: Neuvonnan sisältöjä tulisi tarkastella ja varmistaa, että ne sopivat myös pienille ja/tai hiipuville tiloille sekä suurille tiloille. Hallittu rakennemuutos ('maatilojen lopettamisneuvonta') voisi olla erillinen osa talousneuvontaa. Uusia osioita voisi olla jätteiden vähentämiseen ja hyötykäyttöön sekä viljelijän jaksamiseen liittyviä psykologin tai työnohjaajan palveluita sekä maatilan digitalisaatioon liittyvää neuvontaa. **Neuvonnan palveluntuottajien tulisi konseptoida ja tuottaa neuvontapalveluita myös niille tiloille, jotka eivät tyypillisesti käytä neuvontapalveluita.**

Neuvonnan osa-alueiden toteutuman välillä on suuria eroja. Viljelijät ovat käyttäneet runsaasti ympäristötoimiin, maatilojen kilpailukykyyn sekä eläinten hyvinvointiin liittyvä neuvontaa, kun taas energiaan ja ilmastonmuutokseen liittyvä neuvonta on ollut huomattavasti vähäisempää. Neuvojen jakautuminen neuvonnan osa-alueille ei ole tasaista. Eniten neuvoja on ympäristöön ja kilpailukykyyn liittyvissä aiheissa, kun taas energiaan ja ilmastonmuutokseen liittyvää neuvontaa tarjoaa huomattavasti pienempi määrä neuvoja, eikä näitä neuvoja löydy kattavasti ympäri maata.

SUOSITUS: Vähemmän kiinnostusta herättäneisiin kohdealoihin tulisi kiinnittää enemmän huomiota ja niiden neuvontaa tulisi markkinoida enemmän, esimerkiksi kampanjaluonteisesti.

SUOSITUS: Avoimesta neuvojahausta tulisi tiedottaa erityisesti niillä alueilla sekä niiden osa-alojen ammattilaisille, joilla on vähemmän neuvoja, jotta kaikilla neuvonnan osa-alueilla olisi tarpeeksi neuvoja ympäri Suomea.

SUOSITUS: Passiivisia neuvoja tulisi aktivoita, jotta kaikilla neuvonnan osa-alueilla olisi tarpeeksi neuvoja ympäri Suomea.

SUOSITUS: Neuvonnan viestintään ja markkinointiin tulisi kiinnittää enemmän huomiota. Erityisesti talousneuvonnan mahdollisuuksista ja sisällöistä tulisi tiedottaa paremmin. Viljelijöille kaivataan temaattista viestintää ja markkinointia sekä neuvojien parempaa näkyvyyttä. Lisäksi viestintään kaivataan konkretiaa ja hyviä esimerkkejä, joissa painotetaan neuvonnan tuomia hyötyjä ja onnistumisia.

Neuvojen täydennyskoulutus vaatii lisähuomiota, erityisesti kun jatkuva neuvojahaku on alkanut. Suuri osa neuvojista ei ole tietoisia Ruokaviraston järjestämästä täydennyskoulutuksesta, ja suuri osa kouluttautuu oman organisaation kautta tai yksityisesti. Neuvojat toivovat täydennyskoulutusta erityisesti maatalojen kilpailukykyyn sekä täydentäviin ehtoihin ja kasvinsuojeluun liittyvissä asioissa. Toisaalta, Ruokavirasto on järjestänyt täydennyskoulutusta, mutta neuvojen osallistuminen niihin paikan päällä tai webinaarin kautta on ollut heikkoa. Kyselyssä kävi ilmi, että osa neuvojista ei ole ollut tietoisia täydennyskoulutuksista.

SUOSITUS: Ruokaviraston tulisi laatia aloittaville neuvoille koulutuspaketti verkkokoulutuksena tai webinaaritalenteina, jotta aloittavilla neuvojilla olisi mahdollisuudet päästä joustavasti alkuun neuvontatyössä.

SUOSITUS: Täydennyskoulutusta tulisi tarjota kaikille neuvojille, sillä neuvojen osaamisen kehittämisen mahdollisuudet vaihtelevat suuresti palveluntuottajista riippuen.

SUOSITUS: Ruokaviraston tulisi panostaa täydennyskoulutusten viestintään, sillä osa neuvojista ei ole tietoisia täydennyskoulutusmahdollisuuksista.

7 Liitteet

7.1 Neuvontatoimenpide 5.12.2018 ohjelmamuutoksen jälkeen

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman seurantakomitea käsitteli ohjelmanmuutosta 5.12.2018 pidetyssä kokouksessaan. Ohjelmanmuutos sisälsi neljä neuvontatoimenpidettä koskevaa muutosta.

Ensimmäinen muutos oli se, että nk. omnibus-asetuksen (EU) 2017/2393 muutokset otetaan myös Manner-Suomen maaseutuohjelmaan. Omnibus-asetuksella nimittäin muutettiin neuvojien valintamenettelyä siten, että neuvontapalveluita tarjoavat on valittava sekä julkisille että yksityisille elimille avoimella valintamenettelyllä. Näin ollen neuvoja ei valita enää julkisen kilpailutuksen kautta vaan kevyemmällä jatkuvalla menettelyllä, kuitenkin entisillä osaamiskriteereillä. Ruokavirasto avasi jatkuvan neuvojahaun 4.2.2019.¹¹

Toinen muutos neuvontatoimenpiteeseen oli tilakohtaisen neuvontarahnan enimmäismäärän nosto 7 000 eurosta 10 000 euroon koko ohjelmakaudelle.

Kolmanneksi, joulukuun 2018 ohjelmanmuutoksessa neuvontatoimenpide (M02) lisättiin myös kohdealan 2B (Riittävän ammattitaitoisten viljelijöiden maatalousalalle pääsyn ja erityisesti sukupolvenvaihdosten helpottaminen) ensisijaisesti vaikuttavien toimenpiteiden joukkoon.

Neljäs neuvontatoimenpidettä koskeva muutos oli neuvontatoimenpiteen kohdealojen välisten budjettien ja määrällisten tavoitteiden muutos sekä kokonaisbudjetin lasku 5 miljoonalla eurolla (14.7%). (Taulukko 10).

¹¹ Ruokavirasto (4.2.2019), "Haku neuvojaksi maatalojen neuvontajärjestelmään on avattu", [https://www.ruokavirasto.fi/yhteisot/uutiset/haku-neuvojaksi-maatilojen-neuvontajärjestelmaan-on-avattu/](https://www.ruokavirasto.fi/yhteisot/ uutiset/haku-neuvojaksi-maatilojen-neuvontajärjestelmaan-on-avattu/)

Kohdealan 2B rahoitusta kasvatettiin 3 miljoonalla eurolla (+250 %), kohdealan 2B neuvonta erotettiin itsenäiseksi ja sille allokoitiin 3 miljoonaa euroa ja sen tavoitteeksi asetettiin 1 000 neuvontapalvelua käyttävää tilaa koko ohjelmakaudella. Prioriteetin 4 (kohdealat 4A-C) rahoitusta vähennettiin 7 miljoonalla eurolla (-36%). Kohdealojen 5B, 5C, 5D ja 5E rahoituskehyksistä vähennettiin 1 miljoona (-50%) kustakin. Näiden kohdealojen tavoitteita ei muokattu.

Taulukossa 11 näkyy ohjelmanmuutoksen jälkeinen tavoitetasojen saavuttaminen sekä maksatusprosentit neuvonnan aiheittain. Koska kohdeala 2B on uusi, sille ei ole vielä kohdistettu neuvontatoimia tai maksuja, joten sen kohdalla on tyhjää.

Taulukko 10. Määrälliset tavoitteet kohdealoittain, 5.12.2018 ohjelmanmuutoksen jälkeen

Kohdeala	EU osuus 42% (€)	Julkinen rahoitus (€)	Neuvontapalveluja käyttävät (tavoite)
1A: Innovaatioiden, yhteistyön ja tietämyspohjan kehittämisen edistäminen maaseudulla.		29 000 000	
2A: Kaikkien maatilojen taloudellisen suorituskyvyn parantaminen sekä maatilojen rakenneuudistuksen ja nykyaikaistamisen helpottaminen, erityisesti markkinoille osallistumisen ja markkinoille suuntautumisen sekä maatalouden monipuolistamisen lisäämiseksi.	2 100 000	5 000 000	2 000
2B: Riittävän ammattitaitoisten viljelijöiden maatalousalalle pääsyn ja erityisesti sukupolvenvaihdosten helpottaminen.	1 260 000	3 000 000	1 000
3A: Alkutuottajien kilpailukyvyn parantaminen kytkemällä heidät paremmin maatalouselintarvikeketjuun maataloustuotteiden arvoa lisäävien laatujärjestelmien, paikallisten markkinoiden edistämistä sekä menekinedistämistä koskevien toimien, lyhyiden jakeluketjujen, tuottajaryhmien ja -organisaatioiden sekä toimialaorganisaatioiden avulla.	2 100 000	5 000 000	4 500
3B: Maatilojen riskien ehkäiseminen ja hallinnan tukeminen	<i>Toissijainen vaikutus</i>		
4A: Biologisen monimuotoisuuden, mukaan luettuina Natura 2000 -alueet ja alueet, joilla on luonnonoloista johtuvia tai muita erityisrajoitteita, ja luonnonarvoltaan arvokkaan maataloustuotannon sekä Euroopan maisemien tilan ennallistaminen, säilyttäminen ja parantaminen			
4B: Vesien käytön hallinnan edistäminen, mukaan lukien lannoitteiden ja torjunta-aineiden käytön hallinta			
4C: Maaperän eroosion torjuminen ja maaperän hoidon parantaminen	4 640 000	12 000 000	43 000
5B: Maatalouden ja elintarvikejalostuksen energiatehokkuuden lisääminen	420 000	1 000 000	2 000
5C: Uusiutuvien energialähteiden sekä biotalouteen tarkoitettujen sivutuotteiden, jätteiden, jäännösten ja muiden kuin elintarvikkeiksi tarkoitettujen raaka-aineiden tarjonnan ja käytön helpottaminen	420 000	1 000 000	2 000
5D: Maatalouden kasvihuonekaasu- ja ammoniakkipäästöjen vähentäminen	420 000	1 000 000	2 000
5E: Hiilen sitomisen ja talteenoton edistäminen maa- ja metsätaloudessa	420 000	1 000 000	2 000

Lähde: Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2014–2020, ohjelmanmuutos 5.12.2018

Taulukko 11. Maksatukset ja tavoitteiden saavuttaminen kohdealoittain 2015–2018, 5.12.2018 jälkeisen ohjelmanmuutoksen tavoitetasojen ja rahoituksen mukaan

Kohdeala	Tilamäärä	Osuus tilatavoitteesta (%)	Maksujen määrä	Maksettu, Euroa	Maksujen osuus kohdealan neuvontarahoituksesta (%)
2A	4,484	224%	5,202	3,131,144	63%
2B					
3A	7,682	171%	10,879	3,109,199	62%
4A	3,623	Yhteensä 41 %	5,831	1,628,378	Yhteensä 53 %
4B	13,451		18,799	4,481,115	
4C	758		846	225,561	
5B	459	23%	466	322,804	32 %
5C	1,067	53%	1,198	432,931	43 %
5D	70	4%	75	21,208	2 %
5E	583	29%	658	173,360	17 %
YHTEENSÄ			43,954	13,525,700	47%

Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 2019

- 1 Saaristo- ja vesistöaluepolitiikat Euroopassa -selvitys
- 2 Saariselvitys 2018
- 3 Uusi alkua. Maatalous on myös tulevaisuuden elinkeino
- 4 Kansallinen rapustrategia 2017–2022
- 5 Keinoja orgaanisten lannoitevalmisteiden käytön edistämiseen
- 6 En ny början. Jordbruk är också framtidens näringsgren
- 7 Kansallinen metsästrategia 2025 – päivitys
- 8 Finlands nationella skogsstrategi 2025 – en uppdatering
- 9 Mahdollisuudet helpottaa epäorgaanisten lannoitteiden tuontia
- 10 Maa- ja metsätalousministeriön tilinpäätös vuodelta 2018
- 11 Kansallisen ilmastomuutokseen sopeutumissuunnitelman 2022 toimeenpanon tila

Maa- ja metsätalousministeriö

Hallituskatu 3 A, Helsinki
PL 30, 00023 Valtioneuvosto
mmm.fi

ISBN: 978-952-366-001-4 PDF

ISSN: 1797-397X PDF

ISSN: 1238-2531 nid.